T.C.

ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK BAKANLIĞI

TÜRKİYE İŞ KURUMU GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

DEZAVANTAJLI BİREYLERİN İSTİHDAMINDA SOSYAL GİRİŞİMCİLİĞİN ROLÜ: ÜLKE ÖRNEKLERİ VE TÜRKİYE İÇİN ÖNERİLER

Tuğba BOZLAR

İstihdam Uzman Yardımcısı

Ankara 2017

T.C.

ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK BAKANLIĞI

TÜRKİYE İŞ KURUMU GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

DEZAVANTAJLI BİREYLERİN İSTİHDAMINDA SOSYAL GİRİŞİMCİLİĞİN ROLÜ: ÜLKE ÖRNEKLERİ VE TÜRKİYE İÇİN ÖNERİLER

(Uzmanlık Tezi)

Tuğba BOZLAR

İstihdam Uzman Yardımcısı

Tez Danışmanı

Uğur TUNÇ

İstihdam Uzmanı

Ankara 2017

KABUL SAYFASI

TÜRKİYE İŞ KURUMU GENEL MÜDÜRLÜĞÜNE

İstihdam Uzman Yardımcısı Tuğba BOZLAR'a ait "Dezavantajlı Bireylerin İstihdamında Sosyal Girişimciliğin Rolü: Ülke Örnekleri ve Türkiye İçin Öneriler " adlı bu tez, Yeterlik Sınav Kurulu tarafından UZMANLIK TEZİ olarak kabul edilmiştir.

	Unvanı	**Adı ve Soyadı**	**İmzası**
Başkan :			
Üye :			
Üye :			
Üye :			
Üye :			

Tez savunma tarihi : ..…/……/20….

TEZDEN YARARLANMA

Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü İstihdam Yardımcısı Tuğba BOZLAR tarafından hazırlanan bu Uzmanlık Tezinden yararlanma koşulları aşağıdaki şekildedir:

1. Bu Tez fotokopi ile çoğaltılabilir.
2. Bu Tez, pdf formatında internet ortamında yayınlanabilir.
3. Bu Tezden yararlanılırken kaynak gösterilmesi zorunludur.

Tuğba BOZLAR

İstihdam Uzman Yardımcısı

..…/……/20…..

İmza

BİRİNCİ BÖLÜM **6**

TEMEL KAVRAMLAR **6**

1.1 KURUMSAL SOSYAL SORUMLULUK 6

1.2 KÂR AMACI GÜTMEYEN SEKTÖR VE ÜÇÜNCÜ SEKTÖR 6

1.3 SOSYAL İNOVASYON (YENİLİK) 7

1.4 SOSYAL EKONOMİ 8

1.5 SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA 9

1.6 DEZAVANTAJLI GRUPLAR 10

1.7 SOSYAL GİRİŞİMCİLİK 11

İKİNCİ BÖLÜM **14**

DEZAVANTAJLI BİREYLERİN İSTİHDAMINDA SOSYAL GİRİŞİMCİLİĞİN ROLÜ **14**

2.1 SOSYAL GİRİŞİMCİLİĞİN ÖNEMİ 14

2.2 SOSYAL GİRİŞİMCİLİĞİN TÜRLERİ İLE FİNANSAL VE FİNANSAL OLMAYAN KAYNAKLARI 18

2.3 SOSYAL GİRİŞİMCİLİĞİN GELİŞİMİNİN ÖNÜNDEKİ ENGELLER VE ALTERNATİF ÇÖZÜMLER 22

2.4 SOSYAL GİRİŞİMCİLİK VE DEZAVANTAJLI BİREYLERİN İSTİHDAMI . 29

2.5 PROGRAM VE ÇEŞİTLİ OLUŞUM ÖRNEKLERİ 30

2.5.1 Avrupa Sosyal Fonu (ESF) 30

2.5.2 AB Sosyal İş Girişimi (EU Social Business Initiative) 31

2.5.3 İstihdam ve Sosyal Yenilik Programı (EaSI) 32

2.5.4 Sosyal Ağlar 33

2.6 ÜLKE ÖRNEKLERİ 36

2.6.1 Birleşik Krallık 38

2.6.2 Kanada 43

2.6.3 Güney Kore 48

2.6.4 Fransa 51

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM **55**

TÜRKİYE'DE DEZAVANTAJLI İSTİHDAMI VE SOSYAL GİRİŞİMCİLİK **55**

3.1 DEZAVANTAJLI İSTİHDAMININ MEVCUT DURUMU VE STRATEJİ BELGELERİNE YANSIMALARI 55

3.2 SOSYAL GİRİŞİMCİLİK VE POLİTİKA BELGELERİNE YANSIMALARI... 66

3.3 TÜRKİYE İŞ KURUMU TARAFINDAN DEZAVANTAJLILARIN İSTİHDAMI KONUSUNDA YÜRÜTÜLEN FAALİYETLER 74

3.3.1 Genel Kurul Kararları ve Stratejik Plan Çerçevesinde Dezavantajlıların İstidamı ve Girişimcilik 74

3.3.2 Aktif İşgücü Piyasası Programları 76

3.3.3 Pasif İşgücü Piyasası Programları 82

3.3.4 Uluslararası Kaynaklı Projeler 83

SONUÇ VE ÖNERİLER **86**

KAYNAKÇA **103**

ÖZGEÇMİŞ **113**

TABLO VE ŞEKİL LİSTESİ

Tablo 1: Bazı Ülkelerin Uzun Süreli İşsizlik Oranları (2006-2015) 62

Tablo 2: Engelli ve Eski Hükümlü/Hükümlü Kursları Katılımcı Sayıları (2013-2016). 78

Tablo 3: Yıllara Göre Engelli Kendi İşini Kurma Projelerinde Proje Başvuru Sayıları ve Tahsis Edilen Kaynak (2014-2016) 78

Tablo 4: Yıllara Göre Eski Hükümlü Kendi İşini Kurma Projelerinde Proje Başvuru Sayıları ve Tahsis Edilen Kaynak (2014-2016) 78

Tablo 5: Engelli ve eski hükümlü ve terörle mücadelede malul sayılmayacak şekilde yararlananlara ilişkin işe yerleştirme sayıları (2013-2016) 80

Tablo 6: İŞKUR'un Düzenlediği Girişimcilik Eğitimleri ile Tüm Kurslara Katılan Kişi Sayısı (2013-2016)..... 81

Şekil 1. Uzun Süreli İşsizlik Oranlarının Seyri (2006-2015) (%)..... 61

KISALTMALAR

AB : Avrupa Birliği

a.g.e. : adı geçen eser

a.g.m. : adı geçen makale

bkz. : bakınız

BM : Birleşmiş Milletler

ÇSGB : Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı

EaSI : İstihdam ve Sosyal Yenilik Programı

ESF : Avrupa Sosyal Fonu

EuSEF : Avrupa Sosyal Girişimcilik Fonu

ILO : Uluslararası Çalışma Örgütü

IPA : Katılım Öncesi Mali Yardım Aracı

İŞKUR: Türkiye İş Kurumu

KOSGEB : Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı

MEB : Milli Eğitim Bakanlığı

MKH : Milenyum Kalkınma Hedefleri

OECD : Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı

s. : sayfa

ss. : sayfalar

TÜİK : Türkiye İstatistik Kurumu

STK : Sivil Toplum Kuruluşu

SKH : Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri

UNDP : Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı

vd. : ve diğerleri

GİRİŞ

İşsizlikle mücadele ve sürdürülebilir kalkınma hedefleri doğrultusunda sosyal girişimciler pek çok ülkede giderek daha fazla tanınmakta ve sosyal girişimcilik özellikle gençler arasında olmak üzere dünya çapında yaygınlaşmaktadır. Sosyal girişimcilik ülkelerin gündeminde gün geçtikçe daha fazla yer almakta ve bu eğilim ayrıca belirli programlar ve girişimler yoluyla giderek daha da güçlendirilmektedir. Toplumsal refah seviyesini artırma ve daha güçlü bir ekonomiye sahip olma yolunda içermeci politikaların öneminin farkına varan ülkeler sosyal girişimlere uygun ekosistemler oluşturmak gayesiyle yeni çalışmaları hayata geçirmektedir.

Bu itibarla, bu çalışma ülkemizde işsizlik sorunuyla mücadelede sosyal girişimcilik faaliyetlerinin yaygınlaştırılması ve sosyal girişimlerin karşılaştıkları sorunlar ve ihtiyaçları konusunda farkındalık oluşması, bu girişimler için uygun yasal çerçevenin ve ekosistemin oluşturulması noktasında yapılacak çalışmalara katkı sağlaması amacıyla hazırlanmıştır.

Çalışmanın birinci bölümünde, çeşitli akademik kaynaklardan ve uluslararası raporlardan yararlanılarak sosyal girişimcilik kavramı ve sosyal girişimcilikle yakından ilişkili olan temel kavramlara ve iş gücü piyasasında yer dezavantajlı gruplara ilişkin bir çerçeve oluşturulmuştur. İkinci bölümde ise, sosyal girişimciliğin önemi, türleri, kaynakları, sosyal girişimlerin gelişiminin önündeki engeller ve bu konuda sunulabilecek alternatif çözüm önerileri detaylı bir şekilde anlatılmıştır. Sosyal girişimciliği etkileyecek faktörlerin ülkeden ülkeye farklılık göstermesi kaçınılmazdır. Bu alanda başarılı faaliyetler yürüten çeşitli uygulamaları yansıtmak amacıyla farklı coğrafyalardan ülke örnekleri ve iyi uygulamalar paylaşılarak sosyal girişimciliğin dezavantajlı bireylerin istihdamındaki önemi aktarılmaya çalışılmıştır.

Son olarak; ülkemizdeki işsizlik sorunuyla mücadelede sürdürülebilir çözümler üretmek, çalışma çağındaki ya da çalışabilir durumdaki herkes için bir hak ve ödev olan istihdamı toplumun tüm kesimlerine erişilebilir kılmak adına, yapılan araştırmalar ışığında, sosyal girişimciliğin geliştirilmesine ilişkin çeşitli öneriler sunulmuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM

TEMEL KAVRAMLAR

Bu bölümde akademik çalışmalar ve uluslararası raporlar doğrultusunda, tez konusunun temelini oluşturan sosyal girişimcilik kavramı ile sosyal girişimcilikle yakından ilişkili kurumsal sosyal sorumluluk, kâr amacı gütmeyen sektör, üçüncü sektör, sosyal inovasyon, sosyal ekonomi ve sürdürülebilir kalkınma tanımlarına yer verilmiş ve iş gücü piyasasında dezavantajlı gruplara yönelik olarak çeşitli kaynaklardan edinilen bilgiler doğrultusunda bu grup kapsamında değerlendirilebilecek bireyler ve gruplar tanımlanmıştır.

1.1 KURUMSAL SOSYAL SORUMLULUK

Kurumsal sosyal sorumluluğun babası olarak ifade edilen Bowen[1] "İş Adamlarının Sosyal Sorumlulukları" başlıklı kitabında kurumsal sosyal sorumluluğu "İşadamlarının toplumun hedefleri ve değerleri bakımından arzu edilen politikaları izlemesi, kararlar alması ve eylemleri takip etmesi yükümlülüğünü ifade eder" şeklinde tanımlamıştır. Kurumsal sosyal sorumluluk, artık kurumsal dokunun vazgeçilmez bir parçasıdır, ancak bugün karşı karşıya olduğumuz ekonomik, sosyal ve çevresel konuların büyüklüğü, yürütülmekte olan sosyal sorumluluk faaliyetleriyle çözülemeyecek kadar büyüktür. Bu girişimler, girişimci ruhun bir parçası olan yenilikçilikten daha başarılı olamaz. [2]

1.2 KÂR AMACI GÜTMEYEN SEKTÖR VE ÜÇÜNCÜ SEKTÖR

Johns Hopkins Üniversitesi tarafından yapılan tanıma göre kâr amacı gütmeyen sektör; hastaneler, üniversiteler, sosyal kulüpler, meslek kuruluşları, kreşler, çevre grupları, aile danışma ajansları gibi gönüllü, resmi, özel, kendi kendini yöneten ve kâr dağıtmayan örgütleri içermektedir. Kâr amacı gütmeyen sektör, ulusal tarih ve geleneğe göre ülkeden ülkeye değişiklik gösterebilir. [3]

---

[1] Bowen, Howard Rothmann; Social responsibility of the Businessman,1953, New York.

[2] Rahdari, Amir; Sepasi, Sahar; Moradi, Mohammad; **Achieving Sustainability Through Schumpeterian Social Entrepreneurship: The Role of Social Enterprises**, Elsevier, Iran 2016 ,s 348

[3] C. Borzaga; J. Defourny ; **The Emergence of Social Enterprise**, 2001, Routledge, Londra,s. 2

Üçüncü sektör kavramı genellikle kâr amacı gütmeyen sektörün eşanlamlısı olarak kullanılırken, daha yakın bir tarihte, özellikle İngiliz edebiyatında "sosyal ekonomi" olarak da kullanılmıştır. Toplumsal kutuplaşma tehlikesinden kaçınmak için üçüncü sektör, yalnızca kamuya ve özel sektörlere alternatif bir rota değil, ekonominin ve toplumun etkileşimli ve tepkisel bir bileşeni olarak görülmelidir. [4] Üçüncü sektör kuruluşlarının elde ettikleri kârı misyonlarıyla paralel bir şekilde sosyal değer yaratmanın yanı sıra faaliyetlerini etkin ve sürdürülebilir bir şekilde gerçekleştirmeleri sosyal girişimciliğin öne çıkmasında etkili olan faktörlerden biridir.[5]

1.3 SOSYAL İNOVASYON (YENİLİK)

Yenilik, girişimciliğin ayrılmaz bir parçasıdır. Sosyal girişim, sosyal inovasyonla en çok bağlantılı olan kavramdır.[6] Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) için sosyal inovasyon; süreç veya ürün değişikliğini, örgütsel değişim ve finansman değişikliklerini ifade etmektedir. Sosyal inovasyon, iş gücünün konumunun iyileştirilmesine katkıda bulunan bireylerin ve toplumların yaşam kalitesini iyileştiren yeni hizmetleri, iş gücü piyasası entegrasyon süreçlerini, yetkinlikleri, işleri ve katılım biçimlerini farklı şekillerde tanımlayarak ve uygulayarak sosyal problemlere yeni cevaplar arar. Bu nedenle sosyal inovasyonlar hem tüketiciler hem de üreticiler olarak bireylerin ve toplumların refahı ile ilgilenmek olarak değerlendirilebilir. Bu refah unsurları, yaşam kalitesi ve faaliyetleri ile bağlantılıdır. Sosyal inovasyon ve ekonomik yenilik arasındaki temel fark, sosyal inovasyonun birincil amacının bireylerin ve toplumların refahını istihdam, tüketim ve/veya katılım yoluyla artırarak kişisel ve toplumsal sorunlara çözüm üretmek olmasıdır.[7]

Sosyal girişimcilik ve sosyal inovasyon, karşılanmayan sosyal ihtiyaçları karşılamayı ve toplumsal zorluklara cevap vermeyi hedeflemektedir. İki alan arasında sıkı bir bağlantı vardır. Sosyal inovasyon, çoğu kez sosyal girişimcilikten türer ve daha sonra diğer sektörler tarafından ele alınabilir. Sosyal inovasyon aynı zamanda toplumsal

---

[4] Spear Roger; Aiken Mike; Noya Antonella; Clarence Emma; **Boosting Social Entrepreneurship and Social Enterprise Creation in the Republic of Serbia**, OECD Local Economic and Employment Development (LEED) Working Papers, 2013/12, OECD Publishing, s. 89

[5] Sarıkaya, Muammer; **Üçüncü Sektörde Yönetsel ve Kavramsal Dönüşüm**: **Sosyal Kâr Amaçlı Örgütler**, C.Ü. ik. İd. Bil. Dergisi Cilt 11, sayı 1, 2010, s. 87

[6] Rahdari ; Sepasi; Moradi; **a.g.e,** 2016 s. 350

[7] OECD LEED, **Forum on Social Innovations**, **2000,** http://www.oecd.org/cfe/leed/Forum-Social-Innovations.htm , (01.05.2017)

değişimle ilgilidir.[8] Avrupa Birliği eski Başkanı José Manuel Barroso, mali ve ekonomik krizlerin genelde sürdürülebilir büyümeyi teşvik etmek, işleri güvence altına almak ve rekabet gücünü artırmak için yaratıcılık ve yenilikçiliği, özelde sosyal inovasyonu, önemli hale getirdiğini ifade etmiştir. Sosyal inovasyon, belirli bir toplumun yoksulluk, hastalık, şiddet veya çevresel bozulma gibi derin ve daha önce ele alınmamış bir sorununu ele alış biçiminde önemli, yaratıcı ve sürdürülebilir bir değişimi ifade etmektedir.[9]

Sosyal inovasyon ürün, hizmet ve süreç yeniliği olarak karşımıza çıkmaktadır. Ürün yeniliği ile ilgili olarak gençlere gereken düzeyde finansal okuryazarlık becerilerini kazandırmaya yardımcı olmak için yeni bir finansal aracın geliştirilmesi ve ev içi enerji tüketimini azaltmaya yardımcı olacak yeni ve akıllı bir ölçüm cihazının piyasaya sürülmesi örnek verilebilir. Bir diğer yenilik türü olan hizmet yeniliği ile ilgili ise aktif katılım yoluyla insanların hayatlarını değiştirmelerine yardımcı olmak amacıyla insanların kendi bisikletlerini kendilerinin tamir edebileceği eğitimlerin düzenlenmesi, evsiz insanlara duş hizmeti verilmesi örnekleri gösterilebilir. Öte yandan, evlerini terk eden gençleri kazanmak amacıyla benzer sorunlarla karşılaşan gençleri destekleyebilecek bir iletişim stratejisi tasarlamak süreç yeniliğine örnektir.[10]

Sosyal inovasyon, sosyal girişimcilik üzerinden yapılan değer aktarımının ayrılmaz bir unsurudur. Bir anlamda sosyal inovasyon, toplumda karşılaşılan en kronik sosyal ve çevresel konularla mücadele eden sosyal girişimcilerin elindeki sihirli değnektir.[11]

1.4 SOSYAL EKONOMİ

Sosyal ekonomi terimi ilk kez 19. yüzyılın başında Fransa'da ortaya çıkmıştır. Ancak 20. yüzyılın başında, toplu çalışma koşulları ve bireysel yaşamları iyileştirmeyi amaçlayan çeşitli birimler için kullanılmaya başlamıştır. Sosyal ekonomiye ait

---

[8] OECD, SMEs, **Entrepreneurship and Innovation**, 2010, s.205

9 Nilsson, Warren; **Social innovation: An exploration of the literature**, 2003,

10 Huysentruyt, Marieke; **Women's Social Entrepreneurship and Innovation**, OECD Local Economic and Employment Development (LEED) Working Papers, 2014/01, OECD Publishing, s. 15

[11] Rahdari; Sepasi; Moradi; **a.g.e,** s. 351

yapılanmalar arasında dernekler, kooperatifler, karşılıklı örgütler ve vakıflar bulunmaktadır. Sosyal ekonomi, kâr amacı gütmeyen sektörden daha geniş bir kavramdır, kârlarını kendi sahiplerine yasal olarak yeniden dağıtamayan organizasyonlara göre kısıtlamaları daha azdır. Sosyal ekonominin Avrupa'da kamu hizmetleri, sosyal uyum ve istihdam gibi belli başlı politika temalarına önemli katkılarda bulunduğu kabul edilmektedir. Sosyal ekonomi; insan onuruna saygı ve eşitlik ilkeleri, erişilebilirlik, süreklilik gibi temel değerler için merkezi bir önem taşımaktadır. Sosyal ekonomiyle doğrudan ilgili olan sosyal girişimcilik, sosyal sorunların çözümünde önemli roller üstlenmekte olup aynı zamanda istihdam üzerinde de etkilidir.[12].

1.5 SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA

Kalkınma kavramı, temel ihtiyaçların karşılanması, sosyal ve ekonomik kalkınma için ortak davranışların geliştirilmesi ve gelecek nesillerin ihtiyaçlarının bugünden belirlenmesi olmak üzere üç bileşenden oluşmaktadır. Bu anlamda sosyal girişimcilik ülkelerin ekonomik kalkınmasına da yardımcı olmaktadır. Sosyal girişimciler asırlardır toplumların alışmış olduğu tutumları değiştirmeye çabalayarak önemli dönüşüm ve gelişimlere yol açmaktadır.[13]

Sürdürülebilir kalkınma bir hareket olarak, "Birleşmiş Milletler (BM) İnsan Çevresi Konferansı" tarafından 1972'de resmi olarak başlatılmış ve bu kavram, 1987'de "Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu" tarafından daha da yaygınlaştırılmıştır. 2000 yılında Birleşmiş Milletler Milenyum Zirvesi sonrasında BM tarafından Milenyum Kalkınma Hedefleri (MKH) olarak adlandırılan sekiz uluslararası kalkınma hedefi ortaya koyulmuştur. 189 BM üye ülkesi hükümeti, 2015 yılının sonuna kadar MKH'ye erişme konusunda anlaşmaya varmıştır. Daha sonra 2012 Rio 20 Konferansı'nda Milenyum Kalkınma Hedefleri baz alınarak yapılandırılarak, sürdürülebilir kalkınma odaklı ve buna uyumlu eylemleri teşvik etmek için Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri (SKH) geliştirilmesi kararı alınmıştır. Daha sonra 25-27 Eylül 2015 tarihlerinde New

[12] Spear; Aiken; Noya; Clarence; **a.g.e.**, s. 89

[13]Denizalp, Hülya; **Toplumsal Dönüşüm İçin Sosyal Girişimcilik Rehberi**, STGM yayınları, 2. Baskı, 2009 Ankara, s.7

York'ta gerçekleştirilen BM Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesinde "2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri" 193 ülkenin imzası ile kabul edilmiştir.[14]

"Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri Bin Yıl Kalkınma Hedefleri"nde yer alan diğer önceliklerin yanı sıra iklim değişikliği, ekonomik eşitsizlik, yenilikçilik, sürdürülebilir tüketim, barış ve adalet gibi yeni alanları da içermektedir. UNDP'ye göre, SKH'de yer alan 17 hedefin tümü birbiriyle bağlantılı olup birinde gerçekleşen başarı diğerlerini etkileyecektir. Gelecek nesillerin yaşamını daha iyi hale getirecek en büyük fırsat olarak görülen SKH, geride hiç kimseyi bırakmama azmini ve arzusunu yansıtmaktadır. SKH, tüm insanlık için daha sürdürülebilir, güvenli ve müreffeh bir gezegenin oluşturulmasına hepimizin katılması için bir ortam oluşturmaktadır.[15]

Sürdürülebilir kalkınma çağında iş dünyası, ekonomik başarı adına, performansını değerlendirirken mali değerlendirmenin ötesinde kapsamlı bir performans değerlendirme sistemi ile sürdürülebilir olmayı hedeflemeli ve sosyal girişimlerin ruhuna göre hareket etmelidir.[16]

1.6 DEZAVANTAJLI GRUPLAR

İşgücüne ve istihdama katılmada eşit koşullara sahip olma ve eşit koşullarda çalışma fırsatlarına sahip olma durumu ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir. Türkiye'de dezavantajlı gruplar genel olarak gençler, kadınlar, uzun süreli işsizler, engelliler, eski hükümlüler vb. olarak tanımlanmaktadır. Yine dezavantajlı bireylere madde bağımlıları, sokak çocukları, ekonomik olarak alt sınıfta yer alan ailelerden gelen ya da göç etmek zorunda kalmış gençler, kırsalda yaşayanlar örnek olarak gösterilebilir.[17] İşgücü piyasasında kayıt dışı ve düşük ücretli işlerde istihdam edilen

---

[14] UNESCO, **2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri** ;http://unesco.org.tr/dokumanlar/duyurular/skh.pdf (07.05.2017)

[15] UNDP, **Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri** http://www.tr.undp.org/content/turkey/tr/home/sustainable-development-goals.html (07.05.2017)

[16] Rahdari ; Sepasi; Moradi; **a.g.e,** s. 351

[17] Alp, Leyla; **Dezavantajlı Grupların İstihdama Katılmaları: G20 Ülkelerindeki Başarılı Uygulamalar,** Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Dış İlişkiler ve Yurtdışı İşçi Hizmetleri Genel Müdürlüğü 2014 Ankara, Uzmanlık Tezi, s.18

kadınlar, gençler, engelliler ile uzun süreli işsizler, iş bulma ümidi olmayanlar dezavantajlı olarak nitelendirilmektedir.[18]

1.7 SOSYAL GİRİŞİMCİLİK

Bu bölümde girişimcilik ve sosyal girişimciliğin alan yazınında çalışmalar yürüten çeşitli aktörler tarafından ortaya konan tanımlara kısaca değinilmiş olup ikinci bölümde sosyal girişimciliğin önemine ilişkin daha detaylı bilgilere yer verilecektir. Gelişmekte olan ülkelerde girişimciler, ekonomik kalkınmanın kritik bir bileşeni haline gelmiştir. Girişimciler, ekonomik faaliyetin yaratılması veya genişletilmesi yoluyla yeni ürünler, süreçler veya piyasaların belirlenmesi ve kullanılması yoluyla değer üretmeye çalışan kişilerdir.[19] Ayrıca, girişimciler ülkelerin ticari yapıları ve pazar gelişmeleri söz konusu olduğunda, büyük değişim yapıcılar olarak önemli bir yere sahiptir.[20]

Sosyal girişimcilik kavramı yeni kullanılmaya başlayan bir kavram olsa da olgu olarak yeni olmadığı görülmektedir. Son yıllarda gelişen bir organizasyon formu olan sosyal girişimciliğin çok sayıda tanımına ulaşmak mümkündür. Sosyal girişimcileri "reform için yeni motorlar" olarak tanımlayan Dees'e göre her zaman sosyal girişimciler olmuştur ancak sosyal girişimci tabiri ile nitelendirilmemişlerdir.[21]

Akademik camianın ve uluslararası örgütlerin genel ölçütleri temelinde geliştirdiği tanımların ötesinde, ülkeler tarafından kullanılan sosyal girişimcilik tanımının ulusal anlayış çerçevesinde şekillendiği görülmektedir. Sosyal girişimcilik, piyasa olanaklarını kullanmak yerine sosyal problemleri çözmeye yöneliktir. Ülkeler gün geçtikçe sosyal girişimlerin yasal tanımını geliştirmektedir.

OECD ise sosyal girişimciliği; mal ve hizmetlerin üretilmesi ve sunulması yoluyla kamu yararına yürütülen, girişimci bir strateji ile örgütlenmiş ve ana amacı kârın maksimize edilmesi değil, belirli ekonomik/sosyal kazanımlara erişmek, sosyal

---

[18] Gürsel, Seyfettin; Kolaşin-Uysal, Gökçe; **İstihdamda Dezavantajlı Grupların İşgücüne Katılımını Artırmak,** Betam Yayınları,2010, s.1

[19] OECD/The European Commission; **The Missing Entrepreneurs: Policies for Inclusive Entrepreneurship in Europe,** OECD/European Union, 2013, s. 20

[20] Touboul, Samuel; Roulet, Thomas; **How to Turn Entrepreneurs into Social Entrepreneurs? A Challenge for Developing Countries**, Journal of Social Business, France, s. 73

[21] Dees, Gregory; **Taking Social Entrepreneurship Seriously**,2007, s24

dışlanma ve işsizlik gibi sorunlara yenilikçi çözümler üretmek şeklinde ifade etmektedir.

Sosyal girişimler, özel sektör ile kamu sektörü arasında var olan, gelişen ve büyüyen girişimlerdir. Çalışanların hissedar olduğu işletmeler, kredi birlikleri, kooperatifler veya yardım kuruluşlarının ticaret kolları gibi çeşitli formlardan oluşmaktadır. Bu işletmeler genellikle, iş gücü piyasasından dışlanmış kişilerin istihdama kazandırılması ve eğitimi ile kişisel hizmetlerin sunumu olmak üzere iki alanda faaliyet gösterirler.[22]

Sosyal girişimcilik fırsatları belirleme süreci ve bu fırsatlar ışığında toplumsal problemleri çözmek, toplumsal değişime ulaşmak ve toplumsal ihtiyaçları karşılamak için yenilikçi bir yöntemle kaynak bulmaktır.[23] Sosyal girişimler ve sosyal girişimciler yenilikçi girişimler kurmakta ve farklı bireylere, topluluklara fayda sağlamak için misyonlarının kalbine sosyal değer oluşturmayı koyarak çözülmemiş toplumsal sorunlara çözümler üretmektedir.[24]

Sosyal girişimcilerin misyonu, maddi amaç ve hedefleri takip ederek topluma derin bir katkı sağlamaktır. Sosyal girişimciler amaçlarını gerçekleştirmek için, toplumsal sorunları çözmek ve temel insan ihtiyaçlarını karşılamak için kaynakları harekete geçirirler. [25]

Avrupa Komisyonu sosyal girişimi, ana hedefi sahipleri veya hissedarları için kâr elde etmek yerine sosyal etkiye sahip olmak olan sosyal ekonomide bir operatör olarak tanımlamıştır. Sosyal Girişim, piyasa için girişimci ve yenilikçi bir şekilde mal ve hizmet sunarak faaliyet gösterir ve kârını öncelikle sosyal amaçlara ulaşmak için kullanır. Sosyal girişimler şeffaf ve sorumlu bir şekilde yönetilir ve özellikle, gerçekleştirilen ticari faaliyetlerden etkilenen çalışanları, tüketicileri ve paydaşları kapsar.[26]

---

[22] Laville,Jean-Louis , Levesque, Benoit ;Mendell, Marguerite; **Social Economy: Building Inclusive Economies**, OECD 2007, sy.247-248

23 Mair, J., & Marti, I. ; **Social Entrepreneurship Research: A Source Of Explanation, Prediction, And Delight**, World Business, 41(1), 2006, sy. 36–44.

24 Sekliuckienea; Kisieliusb; **a.g.m**, 2015, sy.1015-1017

25 Yunus, Muhammed. **Creating a world without poverty: Social business and the future of Capitalism**, ABD: PublicAffairs, 2007

[26] OECD/The European Commission; **a.g.e**, OECD/European Union, 2013, s. 20

İKİNCİ BÖLÜM

DEZAVANTAJLI BİREYLERİN İSTİHDAMINDA SOSYAL GİRİŞİMCİLİĞİN ROLÜ

Bu bölümde sosyal girişimciliği önemi, sosyal girişimciliğin türleri, kaynakları, sosyal girişimin gelişiminin önündeki engeller ve alternatif çözüm önerileri detaylı bir şekilde anlatılmıştır. Ayrıca sürdürülebilir kalkınma hedeflerine önemli katkıları olduğu değerlendirilen sosyal girişimciliğin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması adına, bu alanda başarılı çalışmaları olan bazı ülkelerden iyi örnekler ve uygulamalar paylaşılarak sosyal girişimciliğin dezavantajlı bireylerin istihdamındaki öneminin altı çizilmiştir.

2.1 SOSYAL GİRİŞİMCİLİĞİN ÖNEMİ

2007-2008 mali krizi, pek çoğumuzun mevcut işletme yapılarının temel alanlarını sorgulamasına neden olmuştur. Bu bağlamda, Porter ve Kramer şirketlerin amacının yeniden tanımlanması gerektiğini ifade ederek bir şirketin, sadece finansal değer yaratmayı değil, ortak değer yaratmayı amaçlaması gerektiğini belirtmiş ve sosyal girişimcilerin, ortak değer yaratmanın eşsiz örneği olduğunu ifade etmiştir. [27]

Günümüzde küresel ölçekte toplumsal ve çevresel sorunlarının büyüklüğü, bu sorunların çözümünde hayırseverlerin bireysel olarak yapabileceklerinin ötesinde daha güçlü aktörlerin çabasını gerektirmektedir. Yasal olarak yeni bir sosyo-ekonomik yapı olan sosyal girişimler bu sorunlara olası bir çözüm olarak görülmektedir. [28] Sosyal girişimler toplumun genelinin çıkarlarını savunmak ve çeşitli topluluklara fayda sağlamayı amaçladığından toplumsal, ekonomik ve çevresel zorluklar, kapsayıcı büyümenin desteklenmesi ve sosyal içermenin arttırılması konularında önemli bir rol oynamaktadır.

Sosyal girişimcilik, kâr amacı gütme hedefleri olan bir faaliyet olup elde edilen kâr örgütün kendisine yeniden yatırım yapmak için kullanılır. Sosyal girişimler toplumsal sorunlar için kalıcı, çekici ve sürdürülebilir bir çözümü desteklemektedir.

---

[27] Pirson, Michael; **Social Entrepreneurs as the Paragons of Shared Value Creation? A Critical Perspective,** Fordham University Schools Of Business,Working Paper, 2011/1, s1

[28] Rahdari ; Sepasi; Moradi; **a.g.e.,** s. 351

Sosyal girişimciler, toplumdaki bir başarısızlığı belirleyen ve fırsata dönüştüren insanlardır; diğer insanları işe alır, onları motive eder ve aynı zamanda bu alanda başarılı insanlarla sosyal ağlar kurar.[29]

Yoksulluk, temiz su eksikliği, eğitim olanaklarının yetersizliği, çevre sorunları, çocuk işçiliği, iş sağlığı ve güvenliği koşullarının eksikliğinden kaynaklanan ölümler, olumsuz sağlık koşulları, işsizlik, vb. sorunlar sadece gelişmemiş veya gelişmekte olan ülkelerin değil, tüm dünyanın sorunlarıdır. Mevcut sistemler bu sorunları çözmek için yetersiz kalmaktadır. Sosyal girişimcilerin de sunmayı amaçladığı çözümleri üretmek için yeni ve yenilikçi sistemler ve paradigmalara ihtiyaç vardır. Yoksullara mikro-kredi veren bankalar, uluslararası ticarete "adil ticaret" anlayışını getiren ithalat-ihracat şirketleri, dezavantajlı gruplardan milyonlarca kişiye istihdam sağlayan kooperatifler sosyal girişim hareketiyle özdeşleşen örnekler arasındadır. Sosyal girişimlerin eğitim ve çalışma hayatının entegrasyonu konusunda yürüttüğü faaliyetler yoluyla sosyal dışlanma riski altında olan kişileri iş gücü piyasasında tutmaya katkı sağladığı görülmektedir.[30]

Sosyal girişimlerin artması, sivil toplumu ve sosyal sermayeyi kuvvetlendirebilir.[31] Ayrıca, sosyal girişimlerin kurulması/geliştirilmesi istihdam ve diğer sosyoekonomik zorlukların çözümünün yalnızca kamu ya da özel kesime bağlı kılınmasından daha etkin bir yol olarak değerlendirilmektedir. Bu girişimlerin desteklenmesi orta ve uzun vadede kamu harcamalarının etkinliğinin artırılmasına olanak tanıyabilir. Kamu politikaları tarafından yeterince desteklendiğinde sosyal girişimlerin faydaları artmaktadır. Örneğin, Ashoka, McKinsey ve Company'nin 2012 yılında yaptığı bir araştırma en çok dışlanan gruplar, yeni iş oluşturma, sosyal konut inşaası ve yaşlı bakımı gibi çeşitli konularda faaliyet gösteren 10 Fransız sosyal girişiminin ekonomik ve sosyal etkilerini incelenmiştir. Çalışma, sosyal girişimler tarafından iş oluşturma ya da mal ve hizmetlerin sağlanması için yapılan kamu harcamalarında, kaynak kullanımının alternatif yöntemlere göre çok daha verimli bir

---

[29] **Bragaa J.C; Proenc, T. ; Ferreirac, M.R; Motivations for Social Entrepreneurship: Evidences from Portugal,** Elsevier, Portugal 2015, s. 12

[31] Betil, İbrahim; **Sivil Toplum, Sosyal Sermaye, Sosyal Girişimcilik,** Toplum Gönüllüleri Vakfı Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi 5/1, 2010 İstanbul, s.24

şekilde yapıldığını göstermiştir.[32]Sosyal girişimler özel politika gerektiren gruplara yönelik yeni iş oluşturmaları ve bu kişilerin istihdam edilebilirliklerini arttırmaları bakımından önemlidir.

Sosyal girişimcilerin kararlılık, hırs, karizma, liderlik, vizyon sahibi olma, başkalarına ilham verme ve kaynak kullanımını en üst düzeye çıkarma becerisi de dâhil olmak üzere çoğu özellikleri ve davranışları ticari girişimcilerle benzerdir. Temel fark, ticari girişimcilikte ana odak noktası ekonomik getiri iken sosyal girişimcilikte toplumsal getiridir. [33] İş oluşturma, mal ve hizmet sunumunda sosyal bir etkisi de olan ticari bir girişimci ile sosyal girişimci arasındaki fark, sosyal girişimcilerin toplumsal bir etki yaratması veya ihmal edilen pozitif dışsallığı ele almasıdır. Sosyal girişimciliğin birincil amacı, çevresel zorluklardan tutun da işletmelerin kendi kendisine oluşturduğu ekonomik önyargılara kadar uzanan geniş bir yelpazede yer alan toplumsal sorunları çözmektir. Bu sebepledir ki şirketlerin sosyal sorumluluklarını yerine getirmek için en güçlü ve pratik araçlardan biri sosyal girişimciliktir.[34]

Sosyal girişimciler için toplumsal etki, genellikle ticari girişimcilerde olduğu gibi girişimci faaliyetlerinin bir sonucu değildir. Sosyal girişimcilerin açık amacı ve misyonu, kişisel refahı artırmak için radikal ya da sınırlı bir toplumsal değişimdir.[35]

Sosyal girişimcilik, işletmeler açısından gelir ve kazanç, müşteri hacmi, sadakati ve memnuniyeti, işletme itibarının artması; sosyal hedef grupları açısından, işsizliğin ve sosyal dışlanmanın azalması; devlet açısından, olumlu kamuoyu, çevre kirliliğin azalması ve devlet imajının düzgünlüğü gibi çeşitli paydaşlara farklı faydalar sağlayabilir. [36]

Akademisyenler sosyal girişimcilerin, fırsatları tespit etmesi, bu fırsatları değerlendirmek için yeni kaynaklar bularak risk alması ve sosyal girişimcilik sürecini yenilikçi bir şekilde devam ettirmesi gerektiğine inanmaktadır. Bu tanımın ışığında sosyal girişimcilerin yalnızca toplumsal değeri elde etmeye çalışması gerektiğini

---

[32]Noya; Clarence; **a.g.e.,** s.61
[33] Leadbeater, Charles; **The Rise of the Social Entrepreneur**,1997, Demos, s.11
[34] Rahdari ; Sepasi; Moradi; **a.g.e**., s. 348
[35] SMEs, **Entrepreneurship and Innovation,** OECD 2010 s. 191
[36] Sekliuckienea; Kisieliusb; **a.g.m**., s.1015

savunanlar sosyal girişimciliğin bir sosyal sorunun belirlenmesi, yenilikçi olma ve risk alma kabiliyeti boyutlarına vurgu yapmaktadır. [37]

Sosyal girişimcileri değerlendirmek için iki kriter ortaya konmuştur. Bunlar; toplumsal dönüşüm misyonuna özel olmak (örneğin çevre koruması) ve sosyal bir ihtiyacı olan topluluğa hizmet etmektir (kâr amacı gütmeyen bir restoran sokakta yaşayan gençleri şef ya da garson olarak istihdam eder ve böylece sosyal hizmet kurumlarına ve yerel restoran endüstrisine hizmet eder).[38]

Santos (2012)'a göre sosyal girişimciler, "pozitif dışsallıkları içeren toplumda ihmal edilen sorunlardan" kaynaklanan piyasa tarafından karşılanmayan ya da hükümet tarafından ele alınmayan fırsatları tespit eder. Bunu yaparken, girişimlerinin finansal durumu temel kısıtları olsa da toplumsal refah sağlamayı amaçlar. Ticari girişimciler ise yatırımcıların kişisel refahını en üst düzeye çıkarır ve artan kısmı kendileri için tutar.[39]

Geçmiş araştırmalar, sosyal girişimcilerin izledikleri sosyal hedeflerin ve pozitif dışsallıkların, ticari girişimcilere kıyasla faaliyetlerine nasıl daha büyük bir karmaşıklık kattığını göstermiştir. Örneğin, sosyal girişimcilerin meşruiyet kazanmak ve fon sağlayıcılardan kaynak temin etmek için ticari mantığa hitap etmesi, yönetimsel kapasitesini göstermesi, belki de kâr payı teklif etmesi ve kendisini sanayi kuruluşlarıyla uyumlu hale getirmesi gerekebilir. Öte yandan yararlanıcılarının gözünde güvenilir olmak için, yerel paydaşlarla yakından ilgilenmesi, toplumsal etkileri ölçmesi, elde ettiği kârı sosyal etki oluşturacak faaliyetlere yeniden yatırım yapmak için kullanması ve kendisini sektörler arası ağlara ve ortaklıkların içine dâhil etmesi de beklenmektedir.[40]

Sosyal girişimler, yeni kurulan teşebbüsler olabileceği gibi önceden var olan özel kuruluşların (örneğin, STK'lar, dernekler, kâr amacı gütmeyen kuruluşlar) veya devlet kurumlarının dönüşümü yoluyla da oluşturulabilir. Dönüşüm, yeni bir ekonomik

---

[37] Peredo, A.M., Mclean, M.; **Social Entrepreneurship: A Critical Review Of The Concept, Journal Of World Business**, 41, 2006, s. 56-65.

[38] Kimbu, Nsom Albert; Ngoasong, Zisuh Michael; **Women as Vectors of Social Entrepreneurship**, Elsevier, ScienceDirect, 2016 Birleşik Krallık, s.66

[39] Santos, F.M., **A positive theory of social entrepreneurship.** J. Bus. Ethics 111 (3), 2012, ss.335–351.

[40] Estrin, Saul; Mickiewicz, Tomasz; Stephan, Ute; **Human Capital in Social and Commercial Entrepreneurship,** Elsevier, Journal of Business Venturing, UK 2016, s. 452

faaliyetin, işçi kooperatifleri gibi organizasyon yapısında bir değişikliğin gerçekleştirilmesi yoluyla veya özel sektör, sivil toplum ya da kamu sektöründen bir kuruluşun kısmi olarak yeniden yapılanması şeklinde gerçekleşebilir.[41] Sosyal girişimlerin kamu sektöründen daha esnek hareket ettiği ve kâr amacı güden teşebbüslere kıyasla güven üstünlüğüne sahip olduğu kabul edilmektedir. Bunun nedeni, yapılarının toplumsal sorunlara çözüm bulurken özel kâr elde etmek için tasarlanmaması ve genellikle bir ekonomik değişim sürecinde toplumsal değer katan çeşitli dışsallıklar sağlamasıdır.[42]

Sosyal girişimler, toplumsal ihtiyaçlar ile ilgilenir ve dolaylı olarak kurumsal hayırseverlik veya kişisel ilgi sebebiyle değil, doğrudan sundukları ürün ve hizmetleri aracılığıyla toplumsal ihtiyaçları tatmin etmeye çalışırlar.[43]

Sosyal girişimleri diğer gönüllü kuruluşlardan ayırt eden farklar konusunda Sosyal Girişim için Araştırma Ağı (EMES) tarafından sosyal girişimlerle ilgili belirlenen kriterlere göz atmak faydalı olacaktır. Bu kriterler; mal veya satış hizmetleri üreten sürekli bir faaliyet; yüksek derece özerklik; önemli seviyede ekonomik risk; asgari düzeyde ücretli çalışma; bir grup paydaş tarafından başlatılan bir girişim; sermaye mülkiyetine dayalı olmayan bir karar verme süreci; faaliyetten etkilenen kişileri içine alan katılımcı bir nitelik; sınırlı kâr dağıtımı ve topluma fayda sağlamak için belirgin bir amaç şeklinde ifade edilmektedir (www.emes.net). Bu unsurların sosyal girişimlerde açık ve esnek bir şekilde görülmesi gerekir.[44]

2.2 SOSYAL GİRİŞİMCİLİĞİN TÜRLERİ İLE FİNANSAL VE FİNANSAL OLMAYAN KAYNAKLARI

Sosyal Girişimciliğin Türleri

Sosyal girişimcilerin karşılaştıkları zorluklara rağmen, sosyal değişim elde etmek için sosyal çıkarları işletme pratikleri ile birleştirme kabiliyeti vardır. Sosyal girişimlerde para ve görev DNA gibi iç içe geçmiş durumdadır. Hâlihazırda geniş bir sosyal girişim yelpazesi ortaya çıkmasına rağmen, finansal ve sosyal hedeflere verilen

[41] Noya; Clarence; **a.g.e.,** s.26
[42] Spear; Aiken; Noya; Clarence; **a.g.e.**, s.89
[43] Rahdari ; Sepasi; Moradi; **a.g.e.,** 351
[44] Noya; Clarence; **a.g.e.,** s.4

önem ve önceliğin tanımladığı gömülü, entegre ve harici sosyal girişimler olmak üzere üç ana kategori vardır. [45] Bunların hepsi hali hazırda mali olarak yönetilen işletmeler için model olabilir.

Gömülü Sosyal Girişimlerde, ticari faaliyetler ve sosyal programlar aynı anlama gelmektedir. Faaliyetler, kuruluşların operasyonları ve sosyal programları içerisinde "gömülüdür". Sosyal programlar işletme gelirleri yoluyla kendini finanse ettiğinden gömülü sosyal girişim sürdürülebilir bir program stratejisi olabilir. İşletme faaliyetleri ve sosyal programlar arasındaki ilişki birbirini kapsamakta olup, finansal ve sosyal faydalar aynı anda elde edilmektedir. Mikro krediler için kurulan "Grameen Bank" modeli gömülü sosyal girişim için örnek teşkil etmektedir.

Entegre Sosyal Girişimlerde, sosyal programlar ticari faaliyetlerle örtüşse de aynı anlama gelmemektedir. Girişimin faaliyetleri, operasyonlar ile "entegre"dir. Bu sosyal girişim türü, genellikle, uzmanlık, içerik, marka veya altyapı, kurumsal ilişkiler gibi örgütsel varlıkları güçlendirmektedir. Hindistan'daki Aravind Göz Hastanesi, entegre sosyal girişimin bir örneğidir. Hastane varlıklı insanların ameliyat olmak için piyasa fiyatından ödeme yaptıkları, katarakt hastalarına hizmet veren bir hastanedir. Varlıklı insanlardan alınan bu ödemeler daha sonra hastanedeki yoksul hastaların ameliyat masraflarını karşılamak için kullanılmaktadır. Dolayısıyla, işletme faaliyetleri ile sosyal programlar birbirine mali ve sosyal değer katmakta olup sinerjik bir yapıya bürünmüştür. Bu ortak değer modelleri, geleneksel işletmeler tarafından büyük oranda keşfedilmemekle birlikte gelecekte ortak değer yaratmada bir plan işlevi görebilir.

Harici-Dışsal Sosyal Girişimlerde ise sosyal programlar işletme faaliyetlerinden farklıdır. İşletme faaliyetleri, organizasyonun sosyal faaliyet ve programlarına göre "dışsal"dır. Kâr amacı gütmeyen kuruluşlar, sosyal programlarını ve/veya işletme maliyetlerini karşılamak için harici sosyal girişimler kurmaktadır. Sosyal fayda işletme faaliyetlerinin ön şartı değildir. Harici sosyal girişimlerin bir örneği, istikrarlı bir mali akış sağlamak için sivil toplum kuruluşu adı kullanılarak ürünlerin satıldığı lisanslama programlarıdır. Bu girişimlerde ticari faaliyetler ve sosyal

[45] Social Enterprise Classification, http://www.4lenses.org/setypology/classification (13.05.2017)

programlar arasındaki ilişki destekleyici olup kâr amacı gütmeyen ana organizasyona sınırsız finansman sağlar.[46]

Sosyal Girişimlerin Finansal ve Finansal Olmayan Kaynakları

Sürdürülebilir kalkınma, çözüm üreten sistemleri gerektirmekte olup, uygulanabilir seçeneklerden biri de sosyal girişim ekosistemi geliştirmektir. Sosyal girişimciler büyüme sermayesinin geniş havuzlarına erişebilirse, yetkili işadamlarının rutin olarak yaptığı çok yıllı büyüme planları hazırlamak, bu planları uygulamak için ön sermayeyi yükseltmek ve performansı önceden belirlenmiş hedeflere göre değerlendirmek gibi işlemleri yapma imkanı bulabilecektir.[47]

Sosyal girişim hareketi genellikle toplumsal değişime karşı istekli insanlarla gerçekleştirilen ve uygulamadan politika yapmaya doğru giden bir süreçtir. Bu değişim ajanları yani sosyal girişimciler, çoğunlukla hükümet ve geleneksel sosyal sektör aktörlerinin gözünden kaçan sosyal ve çevresel sorunlara, genellikle teknoloji temelli olmak üzere, yenilikçi çözümler sunmaktadır. Ancak, destek mekanizmaları kurulmadan ve yeteri kadar kaynak sağlanmadan fikirlerinin birçoğu temelde hiçbir şey değiştiremeyecektir. Bu sebeple pek çok hükümet, sosyal girişimcilere daha fazla destek ve teşvik sağlamak için bir tüzel kişilik olarak sosyal girişimlerin oluşumunu destekleyecek politikalar ortaya koymaktadır.[48]

Sosyal girişimciliğin iyi desteklenmiş kurumsal ve politik bir çerçevesi olmalıdır. Bu politika çerçevelerini geliştirirken, sosyal girişimin kamusal / sosyal fayda boyutunun yalnızca doğru bir şekilde tanımlanması değil aynı zamanda devlet başta olmak üzere maddi olarak desteklenmesi de önemlidir.[49] Sosyal girişimlerin yalnızca başlangıç aşamasında değil, daha ileriki dönemlerde de potansiyelini kullanabilmesi adına etkin bir ekosistem sağlayan politikalar ortaya koymak gerekir. Bu politikalar, yasal, düzenleyici ve mali çerçeve oluşturulması, sürdürülebilir finansman sağlanması, iş geliştirme hizmetleri ve destek yapılarının sunulması, piyasalara erişim ve sektörün

---

[46] Pirson, Michael; **Social Entrepreneurship: A Blueprint for Humane Organizations?** ss. 252-254, http://ssrn.com/abstract=1535167 (17.05.2017)
[47] Schoof, a.g.e., s. 26
[48] Rahdari ; Sepasi; Moradi; **a.g.e., s.**352
[49] Spear; Aiken; Noya; Clarence; **a.g.e.**, s. 12

araştırılmasına destek olmaya odaklanmalıdır.[50]Örneğin, bir toplumda işe alımı destekleyen kurumsal yapılar, sosyal girişimcinin gelecekteki başarı olasılığını artıracak nitelikli iş gücünü istihdam etmesine yönelik özgüveni güçlendirebilecektir.[51]

Kamu ihaleleri potansiyel olarak sosyal girişimin gelişimini desteklemede en önemli faktörlerden biridir. Ancak, sosyal girişimin diğer girişimlere kıyasla sunduğu katkı daha iyi anlaşılıncaya ve sosyal girişimler daha yerleşmiş ve sürdürülebilir yapılar haline gelinceye kadar bunun gerçekleşmesi mümkün görünmemektedir. [52]

Sosyal girişimler, tipik olarak, malların ve hizmetlerin satışı gibi piyasa kaynakları, devlet sübvansiyonları ve özel bağışlar gibi piyasa dışı kaynaklar ve gönüllü çalışma gibi parasal olmayan kaynaklardan oluşan bir bileşim yoluyla faaliyetlerine sürdürmektedir. [53]

Piyasa Kaynakları; Bir organizasyonun sürdürülebilirliğini sağlaması için olmazsa olmazı finansal kaynaklarıdır. Finansal kaynaklar hem özel sektör hem de kâr amacı gütmeyen sektör için elzemdir. Özel sektörde finansal kaynaklar sermayedarlar arasında dağıtılırken, kâr amacı gütmeyen sektörde tekrar yatırım yapmak üzere kullanılır.

Piyasa Dışı Kaynaklar; Mal ve hizmetlerin sunumu ile elde edilen finansal kaynakların yanı sıra piyasa dışı kaynaklar olarak nitelendirilen ve kâr amacı gütmeyen örgütlerin üyelerden topladıkları aidatlar, devlet fonları ve diğer kurum, kuruluş, kişilerden toplanan bağışlar da söz konusu organizasyonların parasal kaynakları arasında yer alır.

Parasal Olmayan Kaynaklar; Kâr amacı gütmeyen örgütlerin parasal olmayan kaynakları gönüllü çalışma ve ücretli çalışanların söz konusu örgütlere sunduğu katma değer olarak nitelendirebilir. Gönüllü çalışanlar söz konusu sektörün "gönüllü sektör"

---

[50] Noya; Clarence; **a.g.e.,** s.19

[51] Muñoz, Pablo; Kibler, Ewald; **Institutional Complexity and Social Entrepreneurship: A fuzzy-set Approach,** Elsevier, Journal of Business Research, 2015, s.1315

[52] Spear; Aiken; Noya; Clarence; **a.g.e.**, s. 12

[53] Güler- Kümbül, Burcu; **Sosyal Girişimciliği Etkileyen Faktörlerin Analizi,** D.E. Ü. Doktora Tezi, 2008, ss. 87-96

olarak anılmasının nedenidir. Hâlihazırda çok sayıda sosyal girişim, faaliyetlerini piyasa ücretleri altında çalışanlar veya ücretsiz çalışan gönüllülerle birlikte yürütmektedir.

2.3 SOSYAL GİRİŞİMCİLİĞİN GELİŞİMİNİN ÖNÜNDEKİ ENGELLER VE ALTERNATİF ÇÖZÜMLER

Elverişli bir iş ortamı, kaynakları ve yetenekleri en verimli şekilde kullanabilecek çevreyi ifade etmektedir. Sosyal bir girişim kurmak, toplumdaki sosyal girişim ve onun oluşturduğu sosyal değerle ilgili sınırlı algı ve anlayış ile sermayeye ve finansmana erişimde karşılaşılan zorluklar yüzünden geleneksel bir işletme kurmaktan daha zor olabilir. Bu nedenle, sosyal girişimciliği destekleyen bir ortam sağlanması daha da önem kazanmaktadır. Bir toplumda sosyal girişimciliğin meşruiyet kazanmasının göstergesi; sosyal girişimlere olan talep, arz ve onlara ayrılan kaynak tahsisidir ki bu da sosyal girişimcilerin işlerini başarıyla yürütme konusunda kendilerine olan güvenini etkileyebilir. Yeni kurulan sosyal girişimler, sadece yeni mal ve hizmetler üretmekle kalmayıp aynı zamanda toplumdaki meşruiyet sorunlarıyla da ilgilenmek durumunda kalmaktadır.[54]

Yerelde kurulan ve erişilebilir finansman imkânları ile daha anlaşılır finansman prosedürleri sunan resmi yapılar, sosyal girişimcilerin belirsizliklerin üstesinden gelmesi ve başarıyla girişimci eylemi gerçekleştirmesi noktasında destekleyici olacaktır. Sosyal girişimler kuruldukları kurumsal ve kültürel ortamlarla şekillendikleri için karşılaştıkları engeller de bu ortamlara özgüdür. Bununla birlikte, engeller tipik olarak: yasal ve düzenleyici çerçeve, finansal kaynaklar, piyasalara erişim, işletme desteği yapıları ve eğitimle ilgilidir:[55]

Yasal ve Düzenleyici Çerçeve

Sosyal girişimlerin oluşturulması için sağlam bir temelin kurulması, kendilerine özgü durumları ve ihtiyaçları karşılamak için adapte edilmiş uygun bir yasal çerçevenin oluşturulmasında yatmaktadır. Ulusal düzeyde hazırlanmış uygun yasal düzenlemeler, sosyal girişimlerin tanımına, misyonlarına ve faaliyetlerine açıklık getirecektir. Bu durumda kuralların açıkça belirlenmesi, sosyal girişimlerin sosyal

---

[54] Nicholls, A., **The legitimacy of social entrepreneurship: reflexive isomorphism in a pre-paradigmatic field.** Entrep. Theory Pract. 34 (4), 2010, ss. 611–633.
[55] Noya; Clarence; **a.g.e.,** s.13

faydasını ödüllendirmeyi amaçlayan mali yardımlar konusunda fırsatlar sunma, kamu ihalelerine erişimlerini sağlama, örgütsel biçimleri, hedef grupları ve faaliyetlerine vb. göre sosyal girişimlerin kamu desteğinin farklı türlerinden yararlanabilmelerine olanak sağlayacaktır. Aynı zamanda, sosyal girişimlerin sosyal etkilerine ilişkin raporlama gibi diğer şartları yerine getirmesi için hükümler de uygulanabilir. Kâr dağıtımı ve varlıklarla ilgili konular da yine hukuki çerçeveye dâhil edilebilir. Belirli bir hukuki çerçevenin olmadığı ülkelerde, sosyal girişimler sosyal ve ekonomik faaliyetlerinin tanınması için mücadele etmekte ve kendileri için uygun olmayan yasal ve düzenleyici çerçevelere tabi olmaktadır.[56]

Vergi teşvikleri, sosyal girişimler için düzenleyici çerçevenin önemli bir unsurudur. Avrupa'da bu tür teşviklere rastlamak mümkündür. Söz konusu teşvikler genellikle bu işletmelerin sosyal fayda misyonunu ödüllendirir. Bazı durumlarda, şirketlerin entegrasyon sürecinde ve verimi düşük bireylerin istihdamı neticesinde ortaya çıkan üretim kaybını telafi etmeyi amaçlar. Örneğin Polonya'daki sosyal kooperatifler için durum böyledir. Ayrıca Belçika'da federal düzeydeki sosyal ekonomi için 2 ana tedbir vardır; bazı sosyal girişimler için %6'lık KDV indirimi ve entegrasyon amacıyla kurulmuş işletmeler için vergi istisnası. Öte yandan sosyal girişimler için mali destek sağlamayan ülkelerde sosyal girişimler ticari girişimlerin tabi olduğu ve sürdürülebilirliklerini engelleyebilecek vergi oranlarıyla vergilendirilmektedir.[57]

Finansal Kaynaklar

Sermayeye erişim, çoğu işletmenin kurulmasında olduğu gibi sosyal girişimlerin kurulması için de hayati öneme sahiptir. Hükümet destekleri ilk aşamalarda gerekli olsa da sosyal girişimler ölçek ekonomisine ve piyasa kapasitesine eriştiklerinde bu destek azaltılabilir. Bununla birlikte, bazı durumlarda, kendi kendini finanse etmesi mümkün olmayan ancak faaliyetleri kamu yararına olan ve kamu maliyetlerini düşüren sektörler için güvenli uzun vadeli fonlar gereklidir. Sosyal girişimlerin devlet dışı kaynaklardan ek finansman sağlaması konusunda, başlangıç aşamasından da önceki süreçten büyümeye kadar olan yaşam döngüsünde farklı aşamalar için çeşitli finansal desteklere ihtiyacı olacaktır. [58]

---

[56]Spear; Aiken; Noya; Clarence; **a.g.e.**, s.95
[57] Schoof, **a.g.e.,** s. 31
[58] Rahdari ; Sepasi; Moradi; **a.g.e,** 2016 s. 352

İşletmelerin çoğunun yaygın olarak kullandığı en önemli finansal ürünlerden biri banka kredileridir. Bununla birlikte, çoğu OECD ülkesinde, sosyal girişimler krediye erişimde güçlük çekmektedir. Geleneksel finansal kuruluşları, sosyal girişimlerin önceden belirlenen müşteri kriterlerine genellikle uymaması ve yeterli teminatı sunamayacağı düşüncesiyle bu girişimlere kredi vermeyi reddeder. Dolayısıyla böyle bir ortamda sosyal girişimler ya yeni mali ortaklar aramak ya da büyüme hırslarını azaltmak durumundadır. Bu nedenle, OECD ülkelerinde sosyal girişimleri desteklemek için mevcut finansal aktörler daha geniş yatırım ölçütleri belirlemekte ve sivil toplum girişimlerini destekleyen aktörler arasında davranışsal kaymalar olmak üzere bir takım yeni finansal araçlar geliştirilmektedir.

Sosyal yatırım gibi daha yeni finansal desteklere ek olarak topluma dayalı yatırım, işletme hayırseverliği, kamu finansmanı gibi diğer finans kaynaklarının rolü de değişmektedir. Yaygın olarak "sosyal etki yatırımları" olarak bilinen yaklaşım, finansal getiri ile birlikte ölçülebilir sosyal ve çevresel etkiler elde etmeyi amaçlamaktadır. Sosyal girişimler için bu proaktif yatırım tutumuna karşılık gelen pek çok ürün ve stratejiden, finansman kaynağını yedi maddede özetlemek mümkündür: dayanışma finansmanı, işletme hayırseverliği; kurumsal yatırım; bireysel yatırım; yarı öz sermaye ve öz sermaye enstrümanları, etik veya sosyal sermaye ve kitle fonlaması (crowdfunding)[59]

Dayanışma Finansmanı

Avrupa Komisyonu tarafından desteklenen “Dayanışma Finans Örgütleri Ağı (FINEUROSOL)” tarafından tanımlanan dayanışma finansmanı “tasarruf, yatırım, kredi, muhasebe yönetimi gibi farklı biçimlerde para yönetme sanatıdır. Bu nedenle dayanışma finansmanı bireyleri kamu yararına başkalarına yardım etmek için tasarruf ve yatırım yoluyla teşvik etmeyi amaçlamaktadır” .

Dayanışma finansmanı, vatandaşların tutumuna, yaygın olarak kullanılan finansmana benzer mali araçların bulunmasına ve çeşitli sosyal odaklı projelerin desteklenmesine göre şekillenir. Artan dayanışma ve/veya etik finansmanı, sosyal işletmeler için önemli bir sermayenin temini olmakla birlikte aynı zamanda sosyal

[59] Mendell, Marguerite; Nogales,Rocio.; **Social Enterprises in OECD Member Countries: What are the Financial Streams?**, OECD Publishing 2009,ss. 89-138

girişim faaliyetini daha geniş bir sosyal yatırım piyasasına tanıtmakta ve sosyal sorumluluk sahibi olan yatırımcılar tarafından aranan kriterleri karşılamaktadır.

İşletme Hayırseverliği

İşletme hayırseverliği, risk sermayesi modelinin mali gelirler ve sosyal yardımlar ile harmanlanmış getirilerini içermek üzere bir sosyal yatırım stratejisine uygulanmasıdır. İşletme hayırseverleri yatırım fırsatlarını değerlendirirken, destekleyeceği girişimlerin yenilikçi girişimsel yönüne öncelik vermektedir. Avrupa'da sosyal işletmelerin finansmanında yer alan çeşitli işletme hayırseverlerini temsil eden Avrupa İşletme Hayırseverliği Birliği (EVPA) kurulmuştur.

Kurumsal Yatırım

Büyük sermaye portföyünü yöneten geleneksel bankalar, emeklilik ya da yatırım fonları, sigorta şirketleri ya da gibi kurumsal yatırımcılardır. Fransa, Birleşik Devletler ve Kanada da dâhil olmak üzere bazı ülkelerde kurumsal yatırımcılar hâlihazırda sosyal girişimlerin ihtiyaçlarını ele alsa da yasal formlar ve sorumluluklara bağlı kısıtlamalar vardır. Kurumsal yatırımcılar genellikle birkaç yüz bin ile birkaç milyon Avro arasında yatırım yapmaktadır.

Bununla birlikte, genellikle kurumsal yatırımcılar doğrudan sosyal girişimlere değil, özel yatırım fonları gibi aracılara yatırım yapmaktadır. Bunun nedeni genellikle sosyal işletmelerin belirlenmesi, seçilmesi ve finanse edilmesi konusundaki uzmanlıklarının olmamasıdır.

Bireysel Yatırım

Bireysel yatırımcılar sosyal girişimler için bir finansman kaynağı olsa da varlıkları ülkeler arasında eşit değildir. Bu kategoriye iki grup dâhil edilebilir. Birincisi, 100 bin Avrodan başlayıp birkaç milyon Avroya kadar olan uzun vadeli yatırımlarını güçlü finansal danışmanlar aracılığıyla yönetilen ve sosyal olarak motive olmuş yatırımcıları ifade eder. İkincisi, "yurttaş yatırımcı" olarak da bilinen, yerel girişimlere destek veren küçük ölçekli, bireysel yatırımcılardır. Bu finansman çok küçük miktarlardan 10 bin Avroya kadar değişebilmektedir. [60]

[60] Mendell, Marguaritte; **Improving Social Inclusion at the Local Level Through The Social Economy: Designing an Enabling Policy Framework**, OECD CFE/LEED, 2014 Canada, s. 15

Yarı-Öz sermaye ve Öz Sermaye Araçları

Yarı-öz sermaye finansmanı, borca dayalı melez bir finans türüdür, ancak yine de, zarar ortaya çıktığında yatırımcıların paylarına düşen borçlar sermaye benzeri borç olarak nitelendirilir ve bu yönüyle öz sermayeyle benzerdir. Bu araçlar, sosyal girişimlerin büyümesini destekler ve pasif varlıklara yatırım yaparak 5-10 yıl gibi uzun vadeli yatırım sermayesi ihtiyaçlarını karşılar. Örneğin Fransa'da, öz sermaye ve yarı-öz sermaye yatırımları, sosyal işletme başına 10 bin Avrodan 1 milyon Avroya kadar değişmektedir.

Etik ve Sosyal Sermaye Piyasası

Etik veya sosyal sermaye piyasası, sosyal sorumlu yatırımın gerçekleştiği piyasadır. Bu piyasalar sosyal girişimlerin finansmanı için sermaye havuzlarını artıracak şekilde gelişmektedir. Böyle bir sistemin başlatılmasına ilişkin için sayısız eleştirilere ve başarısız girişim örneklerine rağmen birçok sosyal yatırımcının ilgisini çekmeye devam etmektedir.

Kitle Fonlaması (Crowdfunding)

Birçok OECD ülkesinde hızlı bir şekilde gelişme gösteren web tabanlı bir finansal kaynak olarak kitle fonlamasına değinmek faydalı olacaktır. *Crowdfunding*, genellikle, internet üzerinden, ücretli platformlar ve finansman portalları aracılığıyla yapılır. Bu tip faaliyetleri yürüten çevrimiçi topluluklara katılmak, bağış toplama, ödül verme ve ön sipariş alma konusunda yardımcı olabilir. Sayısı 500'den fazla olan bu platformlardan elde edilecek finansman potansiyelinin 2020'de bir trilyon ABD doları olacağı tahmin edilmektedir.[61]

Kitle fonlaması, kuruluşundan bu yana toplumsal ve insani yardım projelerine de destek vermektedir. Örneğin, 2012 yılında Kiva gibi projelere özel olarak kitle fonlaması veya mikro kredi platformları hazırlanmış ve bu kitle fonlaması platformları toplam fonu % 10 oranında artırmıştır. [62] Kitle fonlaması sosyal girişimlerin öz sermaye

[61] **Drake, D. "What's in store for crowdfunding and angel investors",** Forbes, OECD CFE/LEED, 2014 Canada, s. 15

[62]Crowdfunding, http://canadabusiness.ca/grants-and-financing/crowdfunding/ (21.05.2017), https://www.kiva.org/ (21.05.2017)

ihtiyaçlarını karşılamaya katkıda bulunabilmekte ve bu açıdan geleneksel yatırımcılara gerçek bir alternatif oluşturmaktadır.

Piyasalara Erişim

Sosyal girişimlerin gelişmesi, pekiştirilmesi ve kendi kendini sürdürebilmesi için piyasalara erişimlerinin artırılması şarttır. Bazı engeller, sosyal girişimlerin piyasaya erişim potansiyelini azaltabilir. Ürünlerini satmak için web portalları veya diğer platformları başarılı bir şekilde oluşturan sosyal girişim örneklerine rağmen engellerden biri, bu işletmelerin piyasaya girme konusunda etkili stratejiler oluşturmada gerekli yönetim kapasitesinin sınırlı ya da eksik olmasıdır. Sosyal girişimcilere bu alanda eğitim verilmesi de hükümetin desteklemesi gereken önemli faaliyetlerden biridir.[63]

Bir diğer engel ise, sosyal girişimlerin KOBİ'lere yönelik uygulamalardan her zaman faydalanamamasından dolayı piyasada rekabet edebilmek için ekstra mücadele etmek zorunda kalmasıdır. Bu bağlamda, KOBİ'lere sunulan politika tedbirleri ve programların sosyal girişimler için de geçerli olması faydalı olacaktır.

Üçüncü engel kamu alım politikasıdır. Genellikle kamu alımları, malların ve hizmetlerin en düşük maliyetle elde edilmesine dayandığından, örneğin, sosyal girişimler daha düşük verimliliğe ya da üretim kapasitesine sahip bireyleri iş gücü piyasasına entegre etmeyi amaçladığı ve bu bireyleri istihdam ettiği durumlarda özel sektör sağlayıcılarıyla rekabet edememektedir.

Bu olumsuzluğu önlemek için İsveç Sosyal Sigorta Kurumu, teklif belgelerinin hazırlanmasında karşılaşılan zorlukların belirlenmesi ve satın alma uygulamalarının gözden geçirilmesi amacıyla sosyal ekonomi organizasyonları, gönüllü kuruluşlar ve KOBİ'ler ile bir araya gelmektedir.[64]

İş Desteği ve İş Geliştirme Hizmetleri

---

[63] Noya; Clarence; **a.g.e.,** s.11
[64] Sweden Social Security Institution, http://www.government.se/how-sweden-is-governed/ (15.04.2017)

Sosyal girişimler, farklı çözümler gerektiren karmaşık ihtiyaçlara sahiptir. Geleneksel işletmelere destek sağlayan kurumlarının sosyal işletmelere de destek vermesi arzu edilirken, bu işletmelere özel uzmanlaşmış destek kuruluşlarına da ihtiyaç duyulmaktadır. Bunun bir örneği, İtalya'daki sosyal girişim için en yaygın destek yapısı olan ve üyelerine eğitim ve danışmanlık desteği sağlayan sosyal kooperatifler konsorsiyum sistemidir. İsveç'te faaliyet gösteren Coompanion ise başarılı işletme faaliyetleri için geniş kapsamlı iş, danışmanlık ve eğitim desteği sağlamaktadır. Coompanion'da ülkedeki her ilçeyi kapsayan ve sayıları toplam 25 adet olan İsveç Kooperatif Geliştirme Ajansı bulunmaktadır.[65] Bu ajanslar kamu ihtiyaçlarını karşılayan kooperatiflerin gelişimini destekleyen yaklaşık 100 danışmana sahip olup aynı zamanda sektörün savunucusu olarak hareket eder. Bunun yanı sıra kooperatifler ile diğer yerel paydaşlar arasındaki ağların gelişimini ve işbirliğini teşvik eder. Coompanion'un hizmetleri ücretsiz olup fon kaynağının yarısı devletten, geri kalanı ise yerel ve bölgesel paydaşlar tarafından sağlanır.

Son olarak, inovasyon parkları ve kuluçka merkezleri gibi iş geliştirme için özel destek yapıları da kurulabilir. Kuluçka merkezleri, sosyal girişim kurma ve geliştirmeyi desteklemek için önemli yapılardır. Bu tür destek yapılarının olmaması durumunda sosyal girişimler yalnızca belirli faaliyet alanlarında gelişme riskini taşır.[66]

Eğitim ve Araştırma

Sosyal girişimcilerin girişimcilik ve yaratıcılık becerileri geliştirmeleri için özel eğitim almaları gerekebilir. Başarılı bir işin farklı rol modellerini teşvik ederek sosyal girişimcilik de dâhil olmak üzere kapsayıcı girişimcilik kültürünün geliştirilmesi, potansiyel sosyal girişimcilerin ilgisini çekmek için bir ön adımdır. Ayrıca eğitimin her aşamasında müfredata sosyal girişimciliği dâhil etmek bu kültürü güçlendirmenin ve gelecekteki yöneticilerin eğitilmesinin önemli bir aşamasıdır. Bir sosyal girişim kurmak ve geliştirmek için geniş bir beceri yelpazesine ihtiyaç duyulmaktadır. Bu beceriler, sosyal içermeyi teşvik etmek için gerekli olan bireylerin istihdam edilebilirlikleri ve iş gücü piyasasına entegrasyonları ve onların iş gücü piyasasına girişlerine destek olma becerilerinden girişimcilik ve yöneticiliğe kadar farklılık göstermekte olup sürdürülebilirlik ve büyüme için gerekli becerilerdir.

---

[65] Coompanion, http://coompanion.se/english , (17.05.2017)
[66] Noya; Clarence; **a.g.e.,** s.15

Sosyal girişim gelişimi için topluluk liderleri, idareciler ve sosyal işletmelerin yöneticileri gibi çeşitli katılımcıların ihtiyaçlarını karşılayacak eğitim ve öğretim programlarını uygulamak oldukça önemlidir.[67]

2.4 SOSYAL GİRİŞİMCİLİK VE DEZAVANTAJLI BİREYLERİN İSTİHDAMI

Türkiye'de dezavantajlı gruplara dâhil olan bireyler yüksek işsizlik oranı, kayıt dışı çalışma, çalışma saatlerinin uzunluğu, iş koşullarının ağırlığı ve elverişsizliği gibi çeşitli olumsuzluklardan dolayı iş gücü piyasasına katılmada güçlük yaşamaktadır. Bu durum, özel politika gerektiren bu grupların yoksulluk ve sosyal dışlanma riskini artırmaktadır. İşgücü piyasasına katılım ve istihdam noktasında dezavantajlı gruplara özel politikaların geliştirilmesi için öncelikle bu grupların ihtiyaçlarının iyi belirlenmesi gerekmektedir. Söz konusu grupların istihdama katılma süreci; istihdam edilebilirliklerinin arttırılması, işe yerleştirilmeleri, çalışma hayatında ihtiyaçlarına uygun ortamın oluşturulması ve işten ayrılmaları durumunda yasal haklarıyla ilgili uygulamalara kadar kapsamlı bir süreci içermektedir. [68]

Fiziksel bir engeli dolayısıyla işe giremeyen bir engelli, önyargılara maruz kaldığı için çalışma hayatına katılamayan bir kadın ya da eski hükümlü, etnik kökeni nedeniyle terfi alamayan biri, yaşından dolayı hizmet içi eğitimlere dâhil edilmeyen ileri yaşta bir çalışan söz konu dezavantajlı gruba dâhil olanlara örnek teşkil etmektedir. Dışlanma ve ötekileştirme ile mücadele kapsamında sosyal girişimciler kapsayıcı ve içermeci yaklaşıma önem vermekte; engelli, eski hükümlü, genç, kırsalda yaşayanlar, azınlıklar gibi pek çok kesimi desteklemektedir. [69]

Artan yoksullukla paralel olarak dezavantajlı grupların sosyal sorunları da artmaktadır. Bu noktada, söz konusu sosyal sorunları yenilikçi arayışlarla çözmeye çalışan sosyal girişimlerin önemi ortaya çıkmaktadır.[70] Sosyal girişimler, bir yandan gelişim bozukluğu olan, kronik hastalıklarla mücadele eden, fiziksel engeli olan veya yoksulluk ya da başka nedenlerle dezavantajlı durumuna düşmüş bireylere iş fırsatları sunarken, bir yandan da toplumsal sorunların çözümünde direkt olarak etkisi olan

---

[67] Noya; Clarence; **a.g.e.,** s.12
[68] Gürsel; Kolaşin-Uysal; **a.g.e.,** 2010, s.1
[69] http://ec.europa.eu/esf/main.jsp?catId=50&langId=en aktaran: Alp, Leyla; **a.g.e.,2014**, s. 77
[70] Güler Kümbül, Burcu; **a.g.e.**, 2008, ss. 87-96

ürünleri ve hizmetleri (fiziksel engeli olan insanlar için destekleyici araç ve gereç üretme, yaşlılar için evde bakım hizmeti sunma vb.) sunmaktadır.[71]

Amerika Birleşik Devletleri, Birleşik Krallık gibi sosyal girişimlere özgü çeşitli yasal düzenlemelerin olduğu ülkelerde sosyal girişimcilerin sayısı ve önemi gün geçtikçe artmaktadır. Sosyal girişimler, dezavantajlı grupların karşılaştığı sorunlarla ilgili farkındalığı arttırmakta ve yenilikçi yaklaşımlar ortaya koyarak söz konusu sorunların çözümüne yönelik umut aşılamaktadır. Sosyal girişimler aynı zamanda genç işsizliğiyle mücadele noktasında etkin çözümler üretmektedir. Genç sosyal girişimciler ile gençler sadece geleceğe yönelik yatırım yapılan bireyler değil günümüz sorunlarına etkin çözümler üreten önemli aktörler haline gelmektedir.

Sosyal girişimler için uygun bir ortam oluşturmak, yalnızca iş oluşturmaya katkıda bulunmakla kalmayıp, aynı zamanda daha geniş toplumsal ve ekonomik ihtiyaçları karşılama potansiyellerini yerine getirmek ve daha uyumlu ve kapsayıcı toplumları teşvik etmek için kritik önem taşır.[72]

Sosyal girişimciliğin geliştirilmesinde ve yaygınlaştırılmasında katkısı olan başarılı uluslararası programlar ve çeşitli oluşum örnekleri aşağıda yer almaktadır.

2.5 PROGRAM ve ÇEŞİTLİ OLUŞUM ÖRNEKLERİ

2.5.1 Avrupa Sosyal Fonu (ESF)

Avrupa Birliği'nin Ekonomik ve Sosyal Uyum Politikasının hedefine ulaşması amacıyla oluşturduğu Yapısal Fonlardan biri de Avrupa Sosyal Fonu (ESF)'dur.[73] ESF, Avrupa Birliği'nin stratejik istihdam politikasını eyleme dönüştüren temel mali aracı olup AB'nin 40 yılı aşkın bir zamandır mevcut olan, en eski "Yapısal Fonu "dur. ESF bütçesi, yapısal fonlara ayrılmış toplam bütçenin %35'ine tekabül etmektedir. ESF, Avrupa genelinde, gelişmiş ülkelere göre geri kalmış bölgelerdeki iş gücünün niteliklerini geliştirmeye yönelik uzun vadeli programları fonlamakta ve aynı zamanda girişimciliği de teşvik etmektedir. Farkındalık, becerilerin geliştirilmesi vb. konuları kapsayan ve ortalama 5 yıllık tasarlanan yönetici programları kapsamında sosyal

[71] Görün, M.; Kara, M.; **Kentsel Dönüşüm ve Sosyal Girişimcilik Bağlamında Türkiye'de Kentsel Yaşam Kalitesinin Artırılması**, Yönetim Bilimleri Dergisi, 8:2,2010, s. 148,

[72] Noya; Clarence; **a.g.e.,** 2013, s.3

[73] Avrupa Sosyal Fonu, http://www.abfonlari.gov.tr/, (20.05.2017)

ekonomiyi içerecek şekilde kamu ihalelerinde satın alma potansiyelinin geliştirilmesi desteklenmektedir.[74]

2.5.2 AB Sosyal İş Girişimi (EU Social Business Initiative)

Avrupa'da sosyal girişimlerin birtakım önemli engellerle karşı karşıya olduğunu tespit eden Avrupa Komisyonu, sosyal işletmelerin gelişmesine ve kaynağa erişimin kolaylaştırılmasına yardımcı olacak bir ekosistem yaratılması amacıyla 2011'de "AB Sosyal İş Girişimi (EU Social Business Initiative)" ni kurmuştur. AB Sosyal İş Girişimi yayınlandığında, şeffaflık ve hesap verebilirliği de içeren daha iyi kurumsal sosyal sorumluluğu teşvik etme, özellikle sosyal yatırım yoluyla sosyal girişimciliği kolaylaştırma ve KOBİ'ler için bürokratik engelleri kaldırma olmak üzere üç temel konu üzerinde durulmuştur. Sosyal faaliyetlerin; sürdürülebilir istihdam, çalışma entegrasyonu, daha kaliteli sosyal hizmetler ve sağlık hizmetleri yoluyla kapsayıcı büyümeyi ve atıkların azaltılması, doğal kaynaklar ile enerjinin daha verimli kullanılmasıyla sürdürülebilir büyümeyi destekleyeceği, inovasyon ve aktif internet kullanımı yoluyla akıllı büyümeyi geliştireceği ve böylece AB 2020 stratejisine katkıda bulunacağı düşünülmüş ve AB Sosyal İş Girişimi bu amaçla kurulmuştur. [75]

Avrupa Birliği sosyal girişimcilik konusunda; finansmana erişimin iyileştirilmesi, özel fonlara erişimin kolaylaştırılması, AB fonlarının harekete geçirilmesi, sektörün daha iyi anlaşılması ve sosyal girişimciliğin görünürlüğünün artırılmasına yönelik araçlar geliştirilmesine yönelik çalışmalar yapmakta ve sosyal girişimlerin yönetsel kapasitelerinin, profesyonelliklerinin ve ağlarının güçlendirilmesi ve hukuki ortamın iyileştirilmesini tavsiye etmektedir. Aynı zamanda, uygun hukuki formlarının geliştirilmesi, gelecekte bir Avrupa Vakfı Statüsü 'nün oluşturulması, kamu alımı ve devlet yardımlarının revize edilmesi gibi eylemler aracılığıyla sosyal girişimler, sosyal ekonomideki kilit paydaşlar ve inovasyon için uygun bir iklim oluşturmayı önermektedir.[76] AB Sosyal İş Girişimi sosyal girişimlerin yapısal fonlar aracılığıyla, AB

---

[74] AB'nin İstihdam ve Sosyal Politikası, http://www.mess.org.tr/media/filer_public/4c/e8/4ce80e0b-1dbe-40fa-8b55-8a951552ae66/istihdamvesosyalpolitika.pdf ,(20.05.2017)

[75] Spear; Aiken; Noya; Clarence; **a.g.e.**, s. 32

[76] Avrupa Komisyonu (2011b), "**Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions on the Social Business Initiative"**, SEC(2011) ,Brüksel, s.12

fonları da dâhil olmak üzere, fonlara erişimini ve sosyal yatırım fonları sunmak için bir finansal aracın oluşturulmasını hedeflemektedir.

2.5.3 İstihdam ve Sosyal Yenilik Programı (EaSI)

İstihdam ve Sosyal Yenilik Programı (EaSI), 1 Ocak 2014 – 31 Aralık 2020 döneminde nitelikli ve sürdürülebilir istihdam, yeterli sosyal korumanın sağlanması, sosyal dışlanma ve yoksullukla mücadele ile çalışma şartlarının iyileştirilmesi hususlarına destek verilmesi amacıyla uygulanacaktır.[77] Programın yaklaşık 920 milyon Avro bütçesinin %61'i PROGRESS ayağı; %18'i EURES ayağı ve %21'i Mikro Finans ve Sosyal Girişimcilik ayağı için ayrılmıştır. EURES aday ülkelerin katılımına açık olmadığından ülkemiz katılım sağlayamamaktadır. [78]

Programın hedefleri

Bu programın hedefleri; AB hedeflerinin sahiplenilmesinin arttırılması ve istihdam, sosyal işler ve sosyal içerme alanlarındaki hayata geçirilecek eylemler için AB ve ulusal düzeyde koordinasyonun güçlendirilmesi; iş gücü piyasası politikaları ve yeterli sosyal koruma sistemlerinin geliştirilmesinin desteklenmesi, AB mevzuatının modernize edilmesi ve etkili bir şekilde uygulanmasının sağlanmasıdır. Bunun yanı sıra coğrafi hareketliliğin teşvik edilmesi ve istihdam fırsatlarının artırılması, özel politika gerektiren gruplar ile mikro girişimler için mikro finansmana ve sosyal girişimlerin finansmana erişimlerinin artırılması da diğer hedeflerdir.

Mikro Finans ve Sosyal Girişimcilik

Mikro Finans ve Sosyal Girişimcilik ayağı; özel politika gerektiren gruplar ile mikro girişimler için mikro kredi ve sosyal girişimciliğin geliştirilmesi olmak üzere iki

---

[77] Employment and Social Innovation Program, http://ec.europa.eu/social/easi , (11.05.2017)

[78] Marchese, Marco; **OECD Entrepreneurial Activities in Europe - Finance for Inclusive Entrepreneurship,** OECD Employment Policy Papers, No. 5,**OECD Publishing 2014,** s.15

tematik alandaki eylemleri desteklemektedir. Program kapsamında, kendi işini ya da mikro girişimlerini kurmak ya da geliştirmek isteyen ve iş gücü piyasasında dışlanma riskiyle karşı karşıya olan kesimler ile kuruluş ve gelişme aşamasında olan ve özellikle bu kesimleri istihdam eden mikro girişimler için mikro finansmana erişimin kolaylaştırılması amaçlanmaktadır. Ayrıca, aracı finansal kurumların kurumsal kapasitelerinin geliştirilmesi, sosyal yatırım piyasasının gelişiminin desteklenmesi amaçlanmaktadır.

Program sosyal girişimlere yönelik kredi vb. finansal araçlar sunan kamu kuruluşları ile özel kuruluşlar aracılığıyla bu girişimlerin finansmana erişimini kolaylaştırmayı amaçlamaktadır. 2014-2020 süresince Programın ülkemiz içinde koordinasyonundan Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı sorumludur. Programa, aracı finansal kurumlar ile kendi işini kuran ve mikro girişimler için mikro kredi ve/veya sosyal girişimler için finansman sağlayan ulusal, bölgesel ve yerel düzeyde kurulu kamu ve özel sektör kuruluşları başvuru yapabilmektedir.[79]

2.5.4 Sosyal Ağlar

Sosyal paylaşım ağları, değerli bilgilerin paylaşımı, kaynak, mali ve kişisel destek sağlamaları bakımından girişimciler için oldukça önemlidir. Günümüzde, toplumun daha büyük bir kesimine erişim imkânı veren sosyal ağların önemi sosyal girişimciler için açıkça görülmektedir. Sosyal girişimcilerin arasındaki iletişim kanalları açık olduğunda birbirlerine olan güvenleri artar, toplumsal ihtiyaçlar açık ve kolay bir şekilde ifade edilebilir ve bu doğrultuda kararlar alınabilir.[80]

Ashoka

Ashoka, 1980 yılında sosyal girişimcilere fon kaynağı sağlamak amacıyla, Bill Drayton tarafından kurulmuştur. İlk üyesi 1981 yılında Hindistan'da kurulan bir sosyal girişim olan ve sosyal girişim alanında en güzel örneklerden biri haline gelen Ashoka şu an yaklaşık 70 ülkede 3000 sosyal girişimci üyeye sahiptir. Ashoka yurttaş katılımı,

[79]İstihdam ve Sosyal Yenilik Programı, http://www.ab.gov.tr/49876.html, (19.05.2017)
[80] İrengün, Oğuzhan; Arıkboğa Şebnem; **The Effect of Personality Traits On Social Entrepreneurship Intentions: A Field Research**, Elsevier, ScienceDirect, İstanbul 2015,ss. 1186-1188

ekonomik gelişme, sağlık, insan hakları, çevre ve eğitim/öğretim gibi çok çeşitli çalışma alanlarında faaliyetler yürütmektedir.[81]

Ashoka'nın kurucusu Bill Drayton tarafından sosyal girişimcilik terimi, 1980'lerin başında sosyal bir mücadeleyi ele alan girişimci birinin tutkusu olarak nitelendirmiştir. Başarılı bir sosyal girişimci olan Drayton sosyal girişimcilerin en sıra dışı olanlarını bulmak ve finanse etmek için sosyal girişimci ağı Ashoka'yı kurmuştur.[82] Ashoka'nın misyonu, sivil toplumu girişimci, verimli ve küresel olarak bütünleşmiş kılmak ve dünyada sosyal girişimciliğin geliştirmektir.

Ashoka 'ya göre sosyal girişimciler toplumun en önemli sorunlarına yenilikçi çözüm yolları bulan bireylerdir. Bill Drayton sosyal girişimciler ile ilgili görüşünü "*Sosyal girişimciler sadece balık vermek ya da balık tutmayı öğretmekle yetinmezler. Balıkçılık endüstrisinde devrim yaratana kadar uğraşırlar.*" ifadesiyle özetlemektedir. Ashoka; piyasa dinamikleri ve değer zinciri, kamu politikası ve sektör standartları, sosyal içerme ve empati, maddi kazanç-sosyal fayda birlikteliği ve fark yaratma kültürü olmak üzere beş alanda etki değerlendirmesi çalışmaları yürütmektedir. [83]

Skoll Vakfı

Skoll Vakfı 1999 yılında Jeff Skoll tarafından, kurucusu olduğu eBay'den ayrıldıktan sonra, kurulmuştur. Skoll Vakfı'nın misyonu, dünyanın en acil sorunlarını çözmeye kendilerini adayan sosyal girişimcilere ve diğer yenilikçilere yatırım yaparak, onlarla bağlantı kurarak ve başarılarını destekleyerek büyük ölçekli değişiklikler yapmaktır.

Skoll Vakfı, Oxford Üniversitesi Sosyal Girişimcilik Skoll Merkezi'nin kurulmasında finansal destek sağlamıştır. Skoll Merkezi, alanın bir bütün olarak anlaşılması, belgelenmesi ve tanıtılması için akademik çalışmalar yürütmektedir.

Kiva

---

[81] http://turkey.ashoka.org/social_entrepreneur (12.05.2017)
[82] Shapiro, Ruth A.; **The Real Problem Solvers : Social Entrepreneurs in America**, Stanford Business Books, Ebsco Publishing, U.S. 2013, s. 3
[83] Ashoka, http://turkey.ashoka.org/social_entrepreneur (12.05.2017)

Kiva, bireylerin kişisel olarak mikro kredi sunduğu ilk internet sitesi olup dünyanın dört bir yanındaki sosyal girişimcilere borç verme platformudur. Premal Shah ve meslektaşı Matt Flannery, yirmili yaşlarda sosyal değişim dünyasına girenlerin arasında en başarılı sosyal girişimciler olarak görülmektedir. Sosyal sorunlara yönelik projelerin finansmanı için destek sunan Kiva aracılığıyla internet sitesi üzerinden sunulan küçük kredilerin geri ödemesi 100 milyon Dolardan fazladır.[84]

Schwab-Sosyal Girişimcilik Vakfı

1998 yılında Schwab-Sosyal Girişimcilik Vakfı, sosyal girişimciliği geliştirmek ve sosyal inovasyon/toplumsal ilerleme noktasında önemli bir katalizör olan sosyal girişimcileri teşvik etmek amacıyla kurulan kâr amacı gütmeyen, bağımsız ve tarafsız bir organizasyondur. Vakıf, İsviçre Federal Hükümeti'nin yasal denetimi altında olup merkezi Cenevre'dedir. Schwab Vakfı kendine ait tüzel kişiliği olsa da Dünya Ekonomik Forumu tarafından işletilmektedir. Vakıf, önde gelen sosyal girişimcilerin, Forum bünyesindeki platformlar aracılığıyla, bölgesel, küresel ve endüstri gündemlerine en iyi şekilde entegrasyonunu sağlamak için Dünya Ekonomik Forumu ile yakın bir işbirliği içinde çalışır.

Schwab Vakfı tarafından sosyal girişimciler için hazırlanan ağ, görünürlük, güvenilirlik, finansmana erişim, ortaklık, politika değişiklikleri, medya ve küresel işlerle ilgili artan bir bilgi birikimi sunmaktadır. Sosyal girişimciler bu sayede Forum tarafından gerçekleştirilen etkinliklerde pek çok ticaret, siyaset ve medya liderine ilham kaynağı olmuştur. İş dünyası liderleri, sosyal girişim fonları kurma, şirketlerinde sosyal girişimcilik faaliyetlerine başlama ve sosyal inovasyonu benimseme gibi adımlar atarken hükümetler de sosyal girişimlerin kurulması adına mevzuat çıkarmışlardır.[85]

Küresel Sosyal Girişimcilik Ağı (GSEN)

Küresel Sosyal Girişimcilik Ağı (GSEN), dünyanın gün geçtikçe derinleşen sorunlarına yenilikçi ve sürdürülebilir çözümler sunduğu düşünülen sosyal girişimler ve başlangıç aşamasındaki sosyal girişimcileri destekleyen kuruluşlar için oluşturulmuş uluslararası ağdır. GSEN, dünyanın çeşitli yerlerindeki sosyal girişimcilerin

[84] Shapiro; **a.g.e.**, s. 8

[85] Schwab Vakfı, http://www.schwabfound.org/ ,(21.05.2017)

çalışmalarının kapsamı, kalitesi ve sürdürülebilirliğini artırmak için destek veren kuruluşları bir araya getirmektedir. Sosyal girişimcilerin dünyamızda kalıcı bir sosyal değişim gerçekleştirirken daha fazla güçlenmesine yardımcı olacak destekler sunmakta ve sosyal girişimcilik ekosistemi için temeller oluşturmaktadır. GSEN, İngiltere'de sosyal girişimcilerin temelini atan UnLtd tarafından başlatılan ve desteklenen bir girişimdir.[86]

Güney ve Doğu Avrupa Eko-Sosyal Ekonomi Ağı (ESENSEE)

Güney ve Doğu Avrupa Eko-Sosyal Ekonomi Ağı (ESENSEE) Hırvatistan'da yürütülen bir proje kapsamında 2011 yılında kurulmuştur. Doğu Avrupa'daki ve İtalya dâhil olmak üzere Güney Avrupa ülkelerindeki ağlardan ve örgütlerden oluşan bir ağdır. Bu ağın üyeleri, sürdürülebilir kalkınmaya yönelik yaratıcı ve sorumlu eylemleri teşvik etmek gibi ortak bir amacı paylaşmaktadır. ESENSEE kendini "eko (ekoloji)-sosyal ekonomi" ve sivil toplumun kapasitesini geliştirmeye adamıştır.

ESENSEE'nin odak noktası; istihdam ve yoksulluğun azaltılması, sosyal girişimcilik ve ekolojik (çevreci) işletmelerin geliştirilmesi, sosyal işletmeler ve kooperatiflerin teşvik edilmesi ve ekoloji konusunda eğitimler verilmesidir. ESENSEE temel olarak ağ oluşturma ve kapasite geliştirme konusunda çalışmalar yürütmektedir. Bu faaliyetler sivil toplum örgütlerini ve girişimcileri hedef almaktadır. Söz konusu ağ, özellikle kooperatif kümeleri ve pilot projelerin oluşturulmasının yanı sıra geleceğin sosyal girişimcilerini eğitmek ve geliştirmek için yenilikçi bir akademi kurmayı amaçlamaktadır.[87] Oluşumun yönlendirme komitesi üyeleri, sivil toplumun gelişimi, sanat, eko-sosyal ekonomi, eğitim, sürdürülebilir kalkınma, sosyal girişim vb. alanlarda faaliyet yürüten temsilcilerden oluşmaktadır.[88]

2.6 ÜLKE ÖRNEKLERİ

Sosyal girişimciler pek çok ülkede giderek daha fazla tanınmakta ve özellikle gençler arasında olmak üzere dünya çapında yaygınlaşmaktadır. Bu eğilim ayrıca, belirli programlar ve girişimler yoluyla giderek daha da güçlendirilmektedir.[89] Sosyal

---

[86] GSEN, http://www.gsen.global/,(23.05.2017)
[87] Spear; Aiken; Noya; Clarence; **a.g.e.**, s.58
[88] UNDP, http://www.esensee.org/project.php?l=fr , (18.05.2017)
[89] Schoof; **a.g.e**., s. 26

girişimcilik Avrupa'da genellikle kronik işsizlik problemine çözüm olarak gelişim göstermektedir.[90]

Sosyal girişim fikri ile ilgili henüz ortak bir anlayış bulunmamaktadır. Dünya genelinde sosyal girişimler tarafından çok çeşitli organizasyon biçimleri benimsenmiştir. Bu durum ise uluslararası karşılaştırmaların yapılmasını zorlaştırmaktadır. Avrupa'daki sosyal girişimler, farklı ülkelerde çeşitli yasal formlara bürünmüştür. Bu yapılar İtalya, Fransa, İspanya, Portekiz ve Yunanistan'da dayanışma şirketleri, kooperatifler veya sınırlı sorumlu sosyal kooperatifler gibi yapılarken, Belçika'da sosyal amaçlı ya da Birleşik Krallık'ta toplum yararına şirketler (community interest companies) adı altında yer alabilir.

Sosyal girişimleri düzenleyen kanunları ulusal mevzuatına dâhil eden bazı Avrupa ülkelerine (Belçika, Finlandiya, Fransa, İtalya, Polonya, Portekiz ve Birleşik Krallık gibi) bakıldığında, bu kanunların sosyal girişimin tanımı, varlık tahsisi, paydaş ve yönetişim sistemleri, hesap verebilirlik, iç ve dış paydaşlara karşı sorumluluk gibi ortak konuları ele aldığı görülmektedir. Söz konusu yasalar, bazı kültürel değerlere bağlı olarak farklı çözümler sunar. Ekonomik ve kültürel yapıların ve yasal çerçevelerin çeşitliliği, özellikle de uluslararası karşılaştırmalar yapılmasını zorlaştırmaktadır.

Küresel Girişimcilik Monitörü (GEM) 2009 yılında ülkeye özgü tanımları ve yasal statü farklılıklarını gidermek amacıyla, sosyal girişimcilik faaliyetlerini dolaylı olarak tanımlayan ve 49 ülkede girişimcilere sosyal misyon, yenilikçilik ve gelir modeli ile ilgili sorular yönelten bir hane halkı araştırması yaparak veri seti oluşturmuştur. Böylece, ülkeler düzeyinde karşılaştırmalar yapılması ve sosyal girişimcilik faaliyetinin seviyesinin ve özelliklerinin değerlendirilmesi olanağı doğmuştur.[91]

Her bir ülke için sosyal ya da ekonomik gelişmişlik düzeyi ne olursa olsun en önemli başarı faktörlerinden biri toplumun istikrarıdır ve bu nedenle sosyal girişimcilik gibi sosyal yenilik yöntemlerini kullanmak gereklidir. Sosyal girişimcilik farklı ülkelerde farklı kapsamlarda değerlendirilebilmektedir. Sosyal girişimi etkileyecek faktörlerin farklılık gösterdiği ülkelerde, bu duruma paralel olarak fırsatların ve

[90] Doeringer.; **a.g.e**., s. 292

[91] Noya; Clarence; **a.g.e.,** 2013, s.5

zorlukların da farklı olması muhtemel olacaktır.[92] Örneğin, Güney Kore kamu hizmetlerini sunmak, sosyal ve çevresel sorunların çözümünde sosyal girişim ekosistemini etkili bir yaklaşım olarak desteklemek için hassas bir program geliştirirken; İngiltere sosyal girişimlerin yerel halka getirisi ve sosyal girişimciliğin güçlendirilmesine odaklanmıştır.[93]

2.6.1 Birleşik Krallık

Birleşik Krallık sosyal girişimcilik alanında oldukça ilerleme kateden ve bu alanla ilgili hazırlanmış pek çok uluslararası rapor ve akademik çalışmada örnek gösterilen ve bu alanda başarılı çalışmalar yürüten ülkelerin başında gelmektedir. Birleşik Krallık bugün dünyanın en büyük sosyal yatırım bankasına ve dünyanın ilk vergi muafiyetine sahip ülkesidir.[94]

İngiltere'de "sosyal girişim" terimi, geniş girişim yelpazesini kapsamakta olup, her biri net bir sosyal amaca sahip olma, gelirlerin önemli bir bölümünü ticaretten sağlama, kazançların çoğunu yeniden yatırım yaparak kullanma gibi bazı karakteristik özelliklere sahiptir. Bu sosyal girişimler, İngiltere'nin çeşitli sosyal ihtiyaçlarını karşılamak üzere farklı pazarlarda binlerce farklı organizasyon yapısıyla faaliyet gösteren ve özel sektörün girişimci becerileri ile toplumun inançları ve kamu hizmetlerini bir araya getiren işletmelerdir.[95]

Sosyal girişimlerin yükselişi ile birlikte sosyal girişimlere yönelik üyelik örgütleri ortaya çıkmıştır. Sosyal girişimler için destek, rehberlik ve danışmanlık sunmanın yanı sıra sektörün savunucusu olarak önemli bir rol oynayan çeşitli şemsiye organizasyonlar kurulmuştur. Örneğin, 1997 ve 2003 yılları arasında Birleşik Krallık'ta, sosyal girişim veya girişimciler için "Topluluk Eylem Ağı", "Sosyal Girişim Londra" ve "Sosyal Girişim Koalisyonu" da dâhil olmak üzere çeşitli şemsiye organizasyonlar

---

[92] Sekliuckienea; Kisieliusb; **a.g.m**, 2015, **ss.1015-1017**

[93] Rahdari ; Sepasi; Moradi; **a.g.e.,** s.350

[94] Social Investing in the UK,https://www.gov.uk/government/publications/social-investment-and-social-entrepreneurship-in-the-uk/social-investing-in-the-uk (01.06.2017)

[95]Social Enterprise in the UK, https://www.britishcouncil.org/sites/default/files/social_enterprise_in_the_uk_final_web_spreads.pdf, (24.05.2017)

kurulmuştur. Bu tür şemsiye organizasyonlar, sözleşmelerin müzakere edilmesi, iyi uygulamaların paylaşılması ve özel kamu programlarının oluşturulması için kamu kurumlarıyla etkileşim de dâhil olmak üzere geniş role sahiptir.[96] Topluluk Eylem Ağı sosyal girişimcilikle ilgili özellikle fikir alışverişinin yaygınlaştırılmasında rol oynar. Topluluk Eylem Ağı, toplumsal yenilenme için sosyal girişimci yaklaşımın yöntemi ve önemi üzerinde durur ve hükümet, kamu ve özel sektör düşüncesini harekete geçirir sosyal girişimci yaklaşımın pratik sunumuna odaklanır. Sosyal Girişim Koalisyonu ise sosyal ekonomide yer alan ulusal sosyal girişim ağıdır.[97]

Sosyal Girişim Koalisyonu İngiltere'de Blair hükümeti döneminde kurulmuş, sosyal girişimler hakkındaki bilgi toplamak, daha da önemlisi ülke genelinde sosyal girişimlerin kalkınmasını teşvik etmek için Ticaret ve Sanayi Dairesi (TSD) altında Sosyal Girişim Birimini kurmuştur. Sosyal Girişim Birimi "Sosyal Girişim: Başarıya Yönelik Bir Strateji" adlı üç yıllık bir programı uygulamıştır. Bu programın amacı, sosyal girişimler için bölgesel kalkınma ajansları, hükümet temsilcileri ve yerel yönetim tarafından koordine edilen destekleyici bir ortam oluşturmaktı. 2006'da bu sosyal girişim birimi, kabinede hükümetin sorumlu olduğu gönüllü sektörle ilgili birime devredilmiştir.[98]

Sosyal girişim sektöründe hem hükümetin yaklaşımı hem de sektörün yaklaşımında son on yılda önemli gelişmeler meydana gelmiştir. Ekonomideki değişiklikler geleneksel yardım kuruluşlarını daha girişimci olmaya sevk etmiştir. Ülkedeki kuluçka merkezlerinin sayısı hatırı sayılır derece artmış ve sosyal etkinin ölçülmesi konusundaki çalışmalara daha fazla önem verilmiştir. [99]

Ülkenin ulusal sosyal girişim organı "Sosyal Girişim UK" (SEUK) sosyal girişimcilik sektörü ile ilgili her iki yılda bir rapor hazırlamakta olup 2015 yılı raporu sektörün nasıl çeşitlilik arz ettiğinin resmini çizmektedir. Bunun yanı sıra hükümetin İş İnovasyonu ve Becerileri (BIS) isimli birimi de sektörle ilgili faydalı çalışmalar gerçekleştirmektedir. Raporda da belirtildiği üzere Birleşik Krallık hükümetinin

---

[96] Noya; Clarence; **a.g.e.,** 2013, s. 12
[97] Janelle,Kerlin A.; **Social Enterprise: Global Comparison**,Tufts University Press, UPNE, Lebanon 2009,ss.138-139
[98] Spear; Aiken; Noya; Clarence; **a.g.e.**, s.33
[99] Social Enterprise in the UK, https://www.britishcouncil.org/sites/default/files/social_enterprise_in_the_uk_final_web_spreads.pdf, s. 5, (24.05.2017)

tahminlerine göre ülkede toplam 1 milyondan fazla çalışana sahip yaklaşık 70.000 sosyal girişim yer almakta ve bu girişimler ülke ekonomisine 24 milyar Sterlin (yaklaşık 110 milyar TL) 'den fazla katkı sağlamaktadır. Bu girişimlerin üçte biri ise son 3 yılda kurulmuştur. [100]

2012 yılında kurulan "Big Society Capital", Finansal Hizmetler Otoritesi (Financial Services Authority) tarafından yetkilendirilen ve denetlenen bağımsız bir finansal kuruluştur. Fonlar, her biri 50 milyon pound yatırım yapan Barclays, HSBC ve iki taraflı kamulaştırılmış bankalar olan Lloyds Banking Group ve RBS olmak üzere dört büyük İngiliz bankasının 15 yıldan fazla hareketsiz olarak bekleyen hesaplarından sağlanmıştır. Big Society Capital (BSC), doğrudan sosyal girişimlere değil, sosyal yatırım finans aracılarına yatırım yapmakta ve yatırımda sosyal ve finansal getiri elde etmeyi amaçlamaktadır. Örneğin, hâlihazırda kırsal bölgelerde yenilenebilir enerji tedariki ve İngiltere'nin kuzeybatısında genç işsizlikle mücadele konusunda çalışan aracılara yatırım yapmıştır. [101]

2011 yılında yapılan bir araştırmadan elde edilen bulgular, sosyal girişimlerin ekonomik krizden etkilenmemekle birlikte elde edilen ciroyla kıyaslandığında diğer küçük işletmelere göre daha fazla kişiyi istihdam ettiklerini göstermiştir. Aynı zamanda, anket, sosyal girişimlerin Birleşik Krallık'taki en dışlanmış topluluklarda yoğunlaştığını tespit etmiştir. Bu mahallelerdeki sosyal girişimler genel olarak KOBİ'lerin üç katından fazla olup bu oran yeni kurulan sosyal girişimlerin yoğunluğuyla benzerlik göstermektedir. Sosyal girişimler yapı-inşaat sektöründen, çocuk bakım ve sağlık sektörüne, geri dönüşüm ve yeşil enerjiden finansal hizmetlere kadar çeşitlilik arz sektörlerde faaliyet göstermektedir.[102]

Kamu hizmetlerinin sosyal girişimlere dönüştürülmesine giderek daha fazla ilgi duyulsa da bu süreç İngiltere için pek de yeni sayılmaz. İngiltere'de 80'den fazla üyesi ve yüzü aşkın halka açık dinlenme merkezi işleten Greenwich Leisure Limited (GLL), 2011 yılında, 80 milyon dolar cirosu ile mevcut hizmetlerin sosyal bir girişime nasıl dönüştürülebileceğinin bir örneğidir. 1993 yılında, Greenwich Konseyi finansmanda

---

[100] Smith ,Frank Villeneuve; Temple.Nick; **State of Social Enterprise UK, Leading The World in Social Enterprise**, Santander, 2015, s.4
[101] Noya; Clarence; **a.g.e.,** 2013, s. 14
[102] Social Enterprise in the UK, https://www.britishcouncil.org/sites/default/files/social_enterprise_in_the_uk_final_web_spreads.pdf, s. 6, (24.05.2017)

%30'luk bir kesinti ve personel sayısında benzer oranda azalış yaparak konsey tarafından işletilen eğlence merkezlerini çalışanlara ve kullanıcılara ait ve onlar tarafından işletilen müşterek teşebbüs haline getirmiştir. Bu dönüşüm sürecinde yapılan en önemli adım, kuruluş öncesi hem personel hem de kullanıcıların oryantasyonu ve örgütsel modelle sıkı bir bağ kurulması amacıyla danışmanlık hizmeti sağlanması olmuştur. [103]

Sosyal imtiyaz anlaşmaları (franchising), sosyal girişimlerin kurulmasına ve yaygınlaştırılmasına yönelik başka bir yol olup bu girişimlerin ortak çalışma ve bilgi paylaşımı yoluyla ekonomik ve sosyal hedeflerini gerçekleştirmelerini sağlamaktadır. Avrupa'da gün geçtikçe gelişmekte olan sosyal imtiyaz anlaşması ile ilgili olarak Avrupa Sosyal Franchising Ağı[104] gibi platformlarda faydalı bilgiler sunulmaktadır. Buna iyi bir örnek olarak İngiltere'nin kuzeyinde faaliyet gösteren ve altı örgütten oluşan bir grup olan CASA verilebilir. CASA, kamu sektörü ile yakın işbirliği halinde çalışırken, bakım hizmetleri konusunda çıkılan ihalelerde özel sektörle rekabet etmektedir. CASA yeni bayilerine, iş planı, uygun yer bulma, idari şartlara uyumluluk, insan kaynakları yönetimi, pazarlama ve işletme koçluğu desteği sunmaktadır.[105]

Birleşik Krallık'ta sosyal girişimler, kendileri için özel olarak tasarlanmasa da dezavantajlılar için yapılan yatırımları teşvik etmek amacıyla oluşturulmuş vergi indiriminden (CITR) yararlanabilirler.[106] Ülkede sosyal girişimlerin on farklı yasal formu mevcuttur. Şirketler kendi sosyal amaçlarına göre bu on türden birini seçerler. Bunlardan en önemlisi, 2005 yılında Toplum Yararına Şirket (CIC) Yasası'nın kurulmasından sonra sayısı 10.000'e ulaşan CIC'lerdir. Toplum Yararına Şirketler sosyal etkiyi gözeterek ticaret yapan şirketler olup resmi dokümanlarında organizasyonun sosyal amacını güvence altına alır, hayır kurumları ve diğer toplum yararına şirketler dışında varlıkların dağıtılmasını engeller ve bu girişimlerde yatırımcılar hisse sahibi olsa da şirket kâr payı dağıtımında üst sınır koyar.[107] İngiliz

---

[103] Smith, Villeneuve; **a.g.e.,,** s.18
[104] Social Franchising Cooperative, http://www.socialfranchising.coop/ (10.05.2017)
[105]CASA, http://www.casaltd.com/ (10.05.2017)
[106] Noya; Clarence; **a.g.e.,** 2013, s.
[107] Social Enterprise in the UK, https://www.britishcouncil.org/sites/default/files/social_enterprise_in_the_uk_final_web_spreads.pdf, s. 10, (24.05.2017)

hükümet istatistikleri, sosyal işletmelerin sayısının 2013 yılında 2008 yılına göre 5,300'den 62,000'e çıktığını ifade etmektedir. [108]

Birleşik Krallık'ta gençler arasında sosyal girişimciliği teşvik etmek amacıyla da çeşitli çalışmalar yürütülmektedir. İskoçya'daki Social Entreprise Academy, liderlik, girişimcilik, öğrenme ve sosyal etki olmak üzere 4 kategoride birkaç günlük programlar düzenlemektedir.[109] İngiltere'deki Gerçek Fikirler Örgütü (RIO), sosyal girişimci bir aktiviteyi başarılı bir şekilde planlayan ve sunan öğrencilere verilen Sosyal Girişim Yeterlilik belgesini geliştirmiştir. İngiltere Yüksek Öğrenim Finansman Konseyi (HEFCE), 2013'te, üniversiteler ve yükseköğretim okullarında sosyal girişimciliği ve sosyal girişimi desteklemek ve genişletmek için 2 milyon Avroluk bir program başlatmıştır. Amaç yükseköğretim kurumlarının kendi içlerinde sosyal girişimcileri destekleme görevini üstlenen merkezler haline getirilmesidir.

Öte yandan kuluçka merkezlerinin yaygınlaştırılmasının amacı da yeni kurulan sosyal girişimlerin ihtiyaçlarına yönelik uzman desteği verilerek onları sosyal yatırımları çekmeye elverişli hale getirmektir. Bu destekler cesaretlendirme ve özgüven kazandırma, kişisel gelişim, iş planı hazırlama, ürün/hizmet geliştirme, sosyal ağlara ve pazarlara erişimi kolaylaştırma gibi konuları içermektedir. Bazı kuluçka merkezleri katılımcılarına faizsiz kredi desteği de sunabilmektedir. Kuluçka merkezlerinin çoğu özelleştirilmiş hizmet sunmak ve faaliyet alanına yönelik destek sağlamak için sektör bazlıdır.[110] Ayrıca, sosyal girişimin kurulması, sosyal medya iletişimi, pazarlama ve yerel otoritelerle birlikte çalışma konularında bilgi vermek amacıyla internet üzerinden yapılan seminerler (webinar) düzenlenmektedir.[111]

2012'de yürürlüğe giren Kamu Hizmetleri Sosyal Değer Yasası, kamu otoritelerinin, kamu hizmet sözleşmelerinde ekonomik, sosyal ve çevresel refahı göz önünde bulundurmasını isteyen bir kanundur. Bu kanunla, sadece ekonomik faydanın değil, sosyal ve çevresel faydanın da değerlendirme süreçlerine dâhil edilmesi yasal

---

[108] Rahdari ; Sepasi; Moradi; **a.g.e., s.**350
[109] Social Enterprise Academy, http://www.socialenterprise.academy/scot/programmes-prospectus 02.06.2017
[110] Social Enterprise in the UK, https://www.britishcouncil.org/sites/default/files/social_enterprise_in_the_uk_final_web_spreads.pdf, ss.16-20, (24.05.2017)
[111] Social Enterprise UK, **Impact Report, SEUK Publishing,** 2016, s.4

olarak güvence altına alınmıştır.[112] Sosyal Değer Portalı (Social Value Portal) Birleşik Krallık'taki bu kanunda yer alan sosyal değer ile ilgili yeterlilik şartları konusunda kişilere çevrimiçi çözümler sunan ve danışmanlık hizmetleri sağlayan başarılı bir sosyal girişimcilik örneğidir.

SEUK tarafından hazırlanan 2015-2016 yılları etki raporuna göre son 12 ayda sosyal girişimlerin %41'i iş yaratmışken bu oran KOBİ'ler için %22 olarak gerçekleşmiştir. Aynı zamanda son 12 ayda yeni bir ürün veya hizmet sunan sosyal girişimlerin sayısı %59'a yükselirken, KOBİ'ler arasında bu oran %38'e düşmüştür. Sosyal girişimlerin %40'ı kadınlar tarafından yönetilmektedir. Bu girişimlerin %31'inin siyah asıllı etnik direktörleri; %40'ının ise engelli bir yöneticisi vardır. Sosyal girişimlerin %59'u iş gücü piyasasında dezavantajlı olan en az bir kişiyi istihdam etmektedir. Sosyal girişimlerin %16'sı için bu grup, tüm çalışanların en az yarısını oluşturmaktadır. [113]

Birleşik Krallığın sosyal girişim alanında faaliyet gösteren vakfı UnLtd, hükümetin 100 milyon Sterlin tutarındaki yatırımlarından elde edilen faizlerle finanse edilmektedir. UnLtd kuruluş aşamasında olan, büyümek ya da hızlı büyümek isteyen sosyal girişimcilere kişiye özel destekler sunmakta ve tohum finansmanı sağlamaktadır. Ulusal Piyango'dan oluşturulan Büyük Piyango Fonu'ndaki paranın %40'ı hayır projelerine harcanmaktadır. 2014-2015 yılı finansal döneminde sosyal misyonu olan projelere toplam 1 milyar Sterlin harcanmıştır.[114]

2.6.2 Kanada

Kanada da sosyal girişimcilerin uygun bir ekosisteme sahip olduğu nadir ülkelerden biridir. Kanada hükümetinin Kanada İş Ağı isimli resmi internet sitesi, sosyal girişimcilikle ilgili bütün aşamalar konusunda detaylı bilgi sunmaktadır. Ayrıca, yakın zamanda Hükümet tarafından çıkarılan Sosyal Girişimler Rehberi de Kanada genelinde bu işletmelere verilen önemin bir göstergesidir.[115]

---

[112] Public Services Act, https://socialvalueportal.com/legislation/ (01.06.2017) http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2012/3/enacted (01.06.2017)
[113] Social Enterprise UK, **a.g.e.,** s.6
[114] Big Lottery Fund, https://www.biglotteryfund.org.uk/about-big (01.06.2017)
[115]Canada Business Network, http://canadabusiness.ca/, (09.05.2017)

Kanada'da sosyal girişim genel anlamda, bir kamu yararı misyonunu sürdürmek için mallara ve/veya hizmetlere yönelik piyasa odaklı üretim ve satışı kullanan herhangi bir kuruluş veya işletme anlamına gelir. Sosyal girişimler, yardım kuruluşları, kâr amacı gütmeyen kuruluşlar ve kooperatiflerden sosyal amaçlı işletmelere kadar geniş bir yelpazedeki kurumları kapsamaktadır.[116] "Sosyal girişim" kavramı, sosyal açıdan yararlı bir sona ulaşmak için gelir getiren iş fikirlerinin kullanılmasını ifade eder. Kanada yasalarının sosyal girişimciler için sunduğu mevcut seçenekler kâr amacı güden, kâr amacı gütmeyen, kayıtlı yardım kuruluşu veya kooperatif şirketidir.

Kâr amacı güden bir yapı, geleneksel ticari teşebbüslere benzer kâr seviyelerini öngörmekle birlikte finansal, sosyal ve çevresel değerin bileşimi olan karma değer taahhüdüne biraz daha az bağlıdır. Kâr amacı güden bir sosyal işletmede öncelik, işi ölçeklendirmek ve sosyal amaç için önemli gelir elde etmektir. Öte yandan kâr amacı gütmeyen bir çerçeve, tüm kârları yalnızca belirtilen sosyal hedefleri gerçekleştirmek için kullanmayı planlayan bir işletme yapısını ifade etmektedir.[117] Kâr amacı gütmeyen kuruluşlar sadece sosyal yardım, sivil toplum gelişimi, eğlence, rekreasyon, dernekler, kulüpler gibi yapılardır. Bu örgütler genellikle gelir vergisinden muaf olsa da varlık gelirleri ve sermaye kazançları üzerinden vergiye tabidir.[118] Bir hayır kurumunun aynı zamanda kâr amacı gütmeyen kuruluş olması mümkün değildir.

Kayıtlı bir yardım kuruluşu, tüm kârların sosyal misyona ayrıldığı ve tüm kâr getirici faaliyetlerin Kanada Gelir Ajansı tarafından belirlenen "ilgili işletme" tanımına karşılık gelen faaliyetler olduğu kuruluşlardır. Kayıtlı yardım kuruluşları, Kanada Gelir Ajansı'na kaydını yaptıran hayır kurumları, kamu vakıfları veya özel vakıflardır. Bu kurumlar hayırseverlik faaliyetleri için kaynaklarını kullanmalı ve yoksulluğun azaltılması, eğitimin ve/veya dinin yaygınlaştırılması gibi toplumun yararına olan amaçlara hizmet etmelidir. Bu kuruluşlar gelir vergisinden muaftır. Bir sosyal girişim, kanunda yer alan şartları taşıyorsa, kayıtlı yardım kuruluşu olarak kayıt olup

---

[116] Canadian Task Force on Social Finance, **Mobilizing Private Capital for Public Good,** MaRS Publishing, 2010, s.32

[117] O'Connor, Pauline; **The New Regulatory Regime for Social Enterprise in Canada: Potential Impacts on Nonprofit Growth and Sustainability,** 2014, s. 16

[118] Canada Return Agency, http://www.cra-arc.gc.ca/chrts-gvng/dnrs/rgltn/dffrnc-rc-np-eng.html , (01.05.2017)

faaliyetlerden elde ettiği gelirler bakımından gelir vergisinden muaf tutulabilir ancak kayıtlı olmazsa bu avantajdan faydalanamaz.

Kooperatif, sunduğu hizmetlerden yararlanan üyelerinin müşterek mülkiyetinde olan kuruluştur. Kooperatif, üyelerinin ihtiyaçlarına bağlı olarak kâr amacı güden veya gütmeyen olarak faaliyet gösterebilir. Gelir Vergisi Kanunu'ndaki gereklilikleri yerine getiren bir kooperatif, vergiden muaftır ve/veya Kayıtlı Hayır Kurumu Statüsüne erişebilir.[119] Bu benzersiz yapı, uluslararası kabul görmüş ilkelere uymaktadır. Bu yapılar için mevcut olan yasal çerçeve, hem kârlı hem de rekabetçi olabilecek bir iş modeli sunarken aynı zamanda bu kuruluşların merkezinde güçlü bir sosyal amaç barındırmasına olanak sağlamaktadır. Kooperatifler ayrıca, kurumsal sosyal sorumluluk alanında güçlü liderlik örneği olarak yaygın bir şekilde bilinmekte ve Kanada genelinde En İyi 50 Kuruluş sıralamasında yer almaktadır.[120]

Ayrıca, Birleşik Krallık'taki Toplum Yararına Şirket (CIC) yapısından ilham alınarak Kanada'nın British Colombia ve Nova Scotia eyaletlerinde son dönemde bu yapı yasal olarak faaliyetlerini sürdürmeye başlamıştır.

Kanada'da Sosyal Girişimi Destekleyen Örgütler

Geleceğin Girişimcileri: Sosyal amaçlı bir iş kurulmasına yardımcı olacak kaynaklar, ipuçları, araçlar, kılavuzlar, planlar vb. destekler sunmaktadır.

Sosyal İnovasyon Üretimi (Social Innovation Generation): Sosyal ve/veya çevresel etkilere yenilikçi sosyal girişimciler için destek sunmaktadır. Kanada'da sosyal yeniliği geliştirme ve Kanada halkının refah düzeyini yükseltmeyi hedeflemektedir.[121]

B Corp Sertifikası: Yüksek sosyal ve çevresel performans standartlarını karşılayan kâr amacı gütmeyen işletmeler bu prestijli sertifikayı alabilmektedir.

Kanada Sosyal Girişim Konseyi (SECC): Kanada'daki sosyal girişimlerin gelişmesine yardımcı olabilecek stratejilere erişimi ve kilit paydaşlar ve diğer sosyal girişimcilerle bağlantı kurulmasını sağlar. Stratejik amaçları sosyal girişimlerin işletme

[119]Canada Act for Return Tax, http://laws-lois.justice.gc.ca/PDF/I-3.3.pdf ,(01.05.2017)
[120] Futurpreneurs of Canada ,http://www.futurpreneur.ca/en/resources/social-purpose-business/articles/choosing-a-legal-structure-for-social-purpose-business/ ,(02.05.2017)
[121] Social Innovation Generation, http://www.sigeneration.ca/about-us/ (17.04.2017)

becerilerini ve sermayeye erişimi artıran, pazar fırsatları sunan, bu girişimlerin sosyal etkilerinin farkında olan ve bu doğrultuda yasal düzenlemeler sağlayan destekleyici bir ekosistemi oluşturulduğundan emin olmaktır.[122]

10-12 Mayıs 2017 tarihinde Kanada Sosyal Girişim Konseyi (SECC) tarafından inşaat, yemek, kültür, sanat, çevre ve dışlanmış grupların istihdamı konularının görüşüldüğü 6. Ulusal Sosyal Girişim Konferansı düzenlenmiştir.[123]

Toplumsal Ekonomik Kalkınma (CED) Kuruluşları

CED faaliyetleri, bir toplumun ekonomik fırsatlarını ve sosyal koşullarını iyileştirmeyi içerir ve genel olarak işsizliği azaltıcı faaliyetler, hibeler ve krediler, programa ilişkin yatırımlar, engelli bireyler için sosyal hizmetler, arazi bakımları olmak üzere beş alana ayrılır. Sosyal girişimler de CED faaliyetleri kapsamında yer almaktadır. CED faaliyetlerini yürüten kuruluşların, tüm faaliyetleri daha fazla hayır amaçlı olacak şekilde düzenlenirse Gelir Vergisi Kanunu uyarınca kayıtlı hayır kurumu için uygun olabilir.[124]

Kanada'da çeşitli eyaletlerde sosyal girişimleri finanse etmek üzere kurulmuş farklı fonlar ve finansal kuruluşlar mevcuttur. Örneğin, Jubilee Fund Manitoba'da dezavantajlıların yaşam kalitesini artırmaya yönelik faaliyet gösteren girişimler için oluşturulmuştur. "Engelliler için Fırsat Fonu" engelli sosyal girişimcilere ya da engelli çalıştırmak isteyen sosyal girişimlere fon desteği sağlamaktadır. Gençlere yönelik bazı destek mekanizmalarına ise, yeni mezunların işe alımında destek sunan "İş Büyütme ve Rekabetçilik-Gençlik Stajları" örnek gösterilebilir. Yaz boyunca öğrencileri işe alan girişimcilerin ücretlerinin yarısını ödeyen "Kanada Yaz İşleri", 15-30 yaş arası gençlere eğitim vermek ve onları işe almak isteyen sosyal girişimlere mali yardım yapan "Beceri Zinciri" ve 18-39 yaş aralığında kendi işini kurmak isteyen ya da 60 aydan daha az süredir Kanada'da olan gençlere 15.000 Dolar destek sağlayan "Kanada Girişimci/ Yeni Gelen Programı" da diğer örneklerdir. Bunların dışında Ontario'da yatırımcılarla, fonlara erişim sağlama noktasında aracılık yapan "Sosyal Girişim Değişimi", yeni teknolojileri hayata geçirme ve ticarileştirme konusunda fon arayan işletmelere hizmet

[122] Social Enterprise Council, http://secouncil.ca/index.php/about/ (15.04.2017)
[123] Social Enterprise Conference, http://secouncil.ca/index.php/canadian-conference-on-social-enterprise/ (15.05.2017)
[124] The Canadian CED Network, https://ccednet-rcdec.ca/en (11.05.2017)

veren "FedNor İnovasyon Fonu" vardır. Bölgesel ekonomik kalkınmayı amaçlayan sosyal işletmelere sağlanan hibeler, etnik gruplara, dışlanmış bireylere yönelik gerçekleştirilen faaliyetlere ilişkin hibeler, sosyal girişimcilerin işletme eğitimlerine finansal destek sunan programlar da yine bu alanda yapılan çalışmalardır. Bunlara ek olarak, ihtiyaç duyulan sektörlere (inşaat, turizm gibi) yönelik iş kuran sosyal girişimlere, ya da bina inşa etmek isteyen girişimlere 250.000 Dolara kadar kredi desteği sunan finans kuruluşları da bu alanda sosyal girişimlere yönelik hizmet sunan farklı yapılara örnek teşkil etmektedir.[125]

Başarılı Sosyal Girişim Örnekleri

FarmWorks: Gençlere gıda, tarım ve çiftçilik hakkında eğitim verirken onlara aynı zamanda beceri geliştirmeleri için güvenli bir alan sunan sosyal girişimdir. Sertifikalı organik ürünler küçük çapta yerel olarak üretilmekte, hasat edilmekte ve Haziran ortasından Ekim ayı ortasına kadar 16 haftalık bir sürede CSA (topluluk destekli tarım) üye payları ile satılmaktadır. [126]

Over 55 (Londra): 55 yaş üstü yetişkinleri gelir kazanma fırsatlarıyla buluşturarak onların topluma dâhil olmalarına ve yaşam kalitelerini arttırmalarına yardımcı olan kâr amacı gütmeyen bir kuruluştur. 55 yaş ve üstü herhangi biri "ortak üye" olmak için kayıt yaptırabilir. Ortak üyeler yılda 40 Dolar ödeyerek (2016) sorumluluk sigortası yaptırır ve adli kontrolden geçerler. Toplamda 200'den fazla alanda becerilere sahip olan ortak üyeler ücretlerini doğrudan müşteriden alır ve kazançları üzerinden belli bir oranda hizmet bedelini Over 55'e öderler. İşveren şartları, ödeme tutarı vb. koşullar ortak üye ve talep sahibi tarafından kararlaştırılır. Ortak üyeler bağımsız yükleniciler olup herhangi bir sorunu kendi başlarına çözmeleri beklenir. Over 55 herhangi bir anlaşmazlık durumunda talep edilmesi halinde arabuluculuk görevini üstlenmektedir.[127]

---

[125] Government Grants and Financing, http://canadabusiness.ca/grants-and-financing/government-grants-and-financing/ (01.06.2017)

[126]FarmWork,http://www.ic.gc.ca/app/ccc/srch/nvgt.do?lang=eng&prtl=1&sbPrtl=&estblmntNo=234567166399&profile=cmpltPrfl&profileId=2281&app=sold&searchNav=F , (08.05.2017)

[127]Over 55 (Londra), http://www.ic.gc.ca/app/ccc/srch/nvgt.do?lang=eng&prtl=1&sbPrtl=&estblmntNo=234567007202&profile=cmpltPrfl&profileId=2281&app=sold&searchNav=F ,(08.05.2017)

Verto İşgücü Hizmetleri: Şirketlerin bir günlük organizasyon ve etkinlikler için ihtiyaç duyduğu personeli temin etmektedir. Verto, bu istihdam şeklinin risk altındaki (örneğin madde bağımlısı) gençlerin tehlikeli ortamlardan uzaklaşmaları ve ekonomik bağımsızlık kazanmalarını sağlamanın en iyi yollarından biri olduğuna inancındadır. Temel işyeri kuralları konusunda eğitim alan ve iyi bir takım lideri desteği sunulan gençler işle ilgili yapılması gereken her şeyi yapmaya donanımlı hale getirilir. Şirketler beğendikleri çalışanlarla daha sonra uzun süreli iş sözleşmesi imzalamaktadır.[128]

2.6.3 Güney Kore

Güney Kore'de sosyal girişimler ilk olarak 1997 yılında yaşanılan ekonomik krizden sonra hızla artan işsizlik ve kutuplaşmaların azaltılması için iyi kalitede, sürdürülebilir istihdam oluşturulması amacıyla kurulmaya başlamıştır. Öte yandan yaşlanan nüfusla beraber düşük doğurganlık oranları ve geleneksel aile yapısının bozulması nedeniyle sosyal hizmetlere olan talepler arttığından bu durum söz konusu sektörde istihdamı artırmayı kaçınılmaz hale getirmiş ve sosyal girişimlerin gelişmesine katkıda bulunmuştur.[129] Güney Kore'de Temmuz 2007'den bu yana yürürlükte olan Sosyal Girişimlerin Teşviki Kanunu'na göre sosyal girişimci olmak isteyen bir şirketin İstihdam ve Çalışma Bakanlığı tarafından onaylanması gerekmektedir.[130] Şu an yaklaşık 1,600 kayıtlı sosyal girişimci olup bu sayının 2017 sonuna kadar 3000'e çıkarılması hedeflenmektedir.[131]

Sosyal girişim hukuksal çerçevede; ülkede yaşayanların yaşam kalitesini iyileştirmek için kırılgan gruplara (düşük gelirliler, yaşlılar, engelliler, fuhuş mağdurları, uzun süreli işsizler, kariyerini yarıda bırakmak zorunda kalmış kadınlar vb.) sosyal hizmetler veya istihdam olanakları sunmaktadır. Diğer yandan sosyal girişim, yasal zeminde, ürün/hizmet üreten ve satan yani ticari faaliyetlerde bulunan ya da şirketin hissedarlarının veya şirket sahibinin kârlarını en üst düzeye çıkarmak yerine,

---

[128] Verto,http://socialenterprisefund.ca/?page_id=32 (08.05.2017)

[129] Background for Fostering Social Enterprises,http://www.socialenterprise.or.kr/eng/info/act.do ,(13.05.2017)

[130] Bidet, Eric; Mans, Le; Ryu, Jieun; **A Typology of Social Enterprise Models in South Korea** _sy 2. http://c.ymcdn.com/sites/www.istr.org/resource/resmgr/WP_Stockholm/10172016/TYPOLOGY_OF_SEs_in_SK_revise.pdf ,(11.05.2017)

[131] Innov8, https://www.innov8social.com/2015/01/social-enterprise-in-south-korea-5-facts ,(17.05.2017)

toplumsal amaçları ön planda tutan, işletme veya yerel halka kâr sağlayan şirket olarak tanımlanmaktadır (Sosyal Girişimlerin Teşviki Kanununun 2. Maddesi).[132]

Kore'de Sosyal girişimler, sosyal amaçlarına göre 5 gruba ayrılmaktadır: [133]

İş Oluşturma: Sosyal gruplara iş imkânları sunmaktadır. Çalışanların en az %50'si dezavantajlılardan oluşmalıdır.

Sosyal Hizmet Sağlama: Kırılgan gruplara sosyal hizmetler sunmaktadır. Hizmetlerden faydalananların en az %50'si dezavantajlı durumda olmalıdır.

Karma Tip: Bu hem iş yaratma ve sosyal hizmet sağlama amaçları olan girişimleri içeren modeldir.

Diğer Türler: Sosyal amaçların gerçekleştirilmesinin, istihdam oranına veya sosyal hizmet sunma durumuna dayanarak değerlendirilmesi güç olan sosyal girişimleri ifade eder.

Yerel Topluluk Katkısı: Yerel toplumun yaşam kalitesinin yükseltilmesine katkıda bulunan girişimlerdir.

Kore Sosyal Girişim Kalkınma Ajansı (KoSEA), 2007'de yürürlüğe giren "Sosyal Girişimlerin Teşviki Kanunu" ile kurulmuştur. KoSEA, sertifikalı sosyal girişimlerin aşamalarına (başlangıç-büyüme-olgunluk dönemi) göre özelleştirilmiş danışmanlık destekleri sunmaktadır. Bu destekler işletme stratejileri, vergi, finansman, insan kaynakları yönetimi, yasal çerçeve gibi çeşitli konuları kapsamaktadır. Sosyal girişimcilik ağlarının geliştirilmesi noktasında da önemli çalışmalar imza atan ajans, Sosyal Girişim Ağı Vakfı ve Sosyal Girişimci Liderler Forumunu (SELF) kurmuş, sektör bazlı işbirliği sistemleri geliştirmiş, Sosyal Girişim Konseyini oluşturmuş ve belediyelerin özerk hizmet vereceği yapıları hayata geçirmiştir.

Ülkede sosyal girişimciliğin yaygınlaştırılması ve farkındalığın artırılması amacıyla hey yıl 1 Temmuz "Sosyal Girişim Günü" olarak kutlanmaktadır. KoSEA,

---

[132]Social Enterprise Promotion Act ,SK 2007, http://www.ilo.org/dyn/natlex/docs/ELECTRONIC/78610/84122/F-684569511/KOR78610%20Eng%202012.pdf , (17.05.2017)

[133] Korean Social Enterprise, http://www.sewf2014.org/en/?page_id=45 ,(17.05.2017)

Sosyal Girişim Günü kutlamaları kapsamında, sosyal girişimciler ile işçiler, dini kuruluşlar, STK'lar, bölgesel yönetimler, yenilikçi teşebbüsler ve şirketlerin çeşitli katılımcılarının bir araya gelebileceği ve ağ kurabileceği etkinlikler düzenlemektedir. Buna ek olarak, çeşitli konularda seminer ve sempozyumlar düzenlenerek sosyal girişimler hakkında kamu bilincinin ve anlayışın geliştirilmesi sağlanmaktadır. Ülke genelinde yeni sosyal girişimcileri desteklemek amacıyla kurulan 20'yi aşkın kuluçka merkezi vardır.[134]

Güney Kore, 2014 yılında 8.'si düzenlenen ve "Sosyal Girişim Aracılığıyla Sosyal Değişim" teması etrafında 600-800 düşünce lideri, akademisyen ve uygulayıcıyı bir araya getiren Sosyal Girişimler Dünya Forumu (SEWF)'na ev sahipliği yapmıştır.[135]

Başarılı Sosyal Girişim Örnekleri

Mezzanine I-Pack: Bu sosyal girişim için çalışan insanların çoğu Kuzey Kore sığınmacılarıdır. Bu girişim "Fruit Sharing" adlı sosyal refah vakfına ait olup, Kuzey Koreli sığınmacıların yoksul duruma düşmesini önlemek için bir sosyal girişim olarak kurulmuştur. Halen 50'den fazla müşteri şirketi bulunan girişim, kutu imalatı yaparak Kuzey Kore'li sığınmacıların kendi kendini desteklemesi ve rehabilitasyonuna katkıda bulunmaktadır.[136]

Hanbit Sanat Şirketi: Sanat şirketi, engellilerin performans sanatını geliştirmekte ve görme engelli profesyonel sanatçılar aracılığıyla engelliler arasında sanatsal yetenekleri olanları keşfedip yetiştirmektedir. Ayrıca, görme engelliler tarafından verilen konserler vasıtasıyla engellilerin toplum tarafından tanınmasını sağlamakta ve kırılgan sosyal gruplara sürekli iş ve sosyal hizmetler sunarak yaşam kalitesini yükseltmeye katkıda bulunmaktadır. Bunlara ek olarak, yerel sakinler ile kooperatif faaliyetlerine aktif olarak katılarak, yerel sakinlerin ekonomik istikrarını, kendine güvenini ve ülkenin kültürel açıdan gelişmiş bir ulus haline gelmesini teşvik etmeyi amaçlamaktadır.

---

[134] Social Enterprise Week, http://www.socialenterprise.or.kr/eng/self/SocialEnterpriseWeek.do ,(17.05.2017)
[135] Social Enterprise World Forum, http://www.sewf2014.org/en/ (17.05.2017)
[136] Arirang, http://www.arirang.co.kr/news/News_View.asp?nseq=119833 ,(18.05.2017)

Food Organization (Yemek Organizasyonu): Şirket, gençler, kadın göçmenler ve kariyerini yarıda bırakan kadınlar da dâhil olmak üzere umudu olan herkesle birlikte büyüyen bir sosyal girişimdir. "Öğretirken öğrenmek" , "öğrenirken çalışmak" ve "kadınların yaşamı için sağlıklı bir çalışma ortamı kurmak" sloganlarıyla şirket, kadın dostu bir çalışma ortamı oluşturmak için çaba göstermektedir. Böyle bir yapıyla, gıda hizmeti endüstrisinde rekabetçi bir firma olarak profesyonel olmayı ve büyümeyi sürdürmeyi hedeflemekte ve bir sonraki nesil için yetenekli genç aşçıları yetiştirmeye de gayret göstermektedir.

Mutlu Yemek Paketi: Mutlu Yemek Paketi Programı, kötü beslenme koşullarına sahip komşulara ücretsiz öğle yemeği sunmakta ve onları pişirme ve dağıtım sürecine katarak bu dezavantajlı gruplar için iş imkânları sunmaktadır.

Kore Evde Bakım Hizmetleri Kurumu: Enstitü, yaşlılara hizmet sunmaktadır. Aynı zamanda, düşük gelirliler, yaşlılar ve uzun süreli işsizler dâhil olmak üzere dezavantajlı grupların istihdam edilmesi yoluyla onlara uzun süreli işler sunarak yerel halkın yaşam kalitesini yükseltmeye katkıda bulunmaktadır.[137]

Güzel Mağaza (Beautiful Store): Bu sivil toplum örgütü, maddelerin geri dönüştürülmesi ve dolaşımının yapılması yoluyla toplumda ekolojik ve çevre dostu değişimler gerçekleştirmeyi amaçlamakta, yardıma muhtaç insanlara yardım etmekte ve kamunun etkinliklerini desteklemektedir. Güzel Mağaza, içinde çeşitli eşyaların satıldığı bir mağaza olmanın yanı sıra, yerel halkın bağışlarıyla maddelerin geri dönüşümünün ve dolaşımının yapıldığı bir merkez rolünü üstlenmektedir.[138]

2.6.4 Fransa

Fransa sosyal ekonominin öncülerinden olsa da sosyal girişim kavramı 2000'li yılların başında kullanılmaya başlanmıştır. Sosyal girişimin yasal türü 2002'de oluşturulan Société Coopérative d'intérêt Collectif (SCICs)'dir.[139] SCIC'ler, sosyal amaçlarla kurulan sosyal bir girişim olan kooperatif fikrinin yasal düzenlemesidir.

---

[137] http://www.socialenterprise.or.kr/eng/info/example.do ,(18.05.2017)
[138] Beautiful Store, http://eng.beautifulstore.org/ ,(18.05.2017)
[139] Borzaga, Carlo; Spear ,Roger ;**Trends and Challenges for Co-Operatives and Social Enterprises in Developed and Transition Countries**, Italy,2004, s.8 http://library.uniteddiversity.coop/Cooperatives/Trends_and_challenges_for_co-operatives_and_social_enterprises_in_developed_and_transition_countries.pdf#page=151 ,(18.05.2017)

Bununla birlikte, Fransa'daki çoğu sosyal girişim esnek ve daha ekonomik olduğu için dernek adı altında kurulmaktadır.

Temmuz 2014'te yürürlüğe giren "ESS Yasası" (sosyal ekonomiyle ilgili kanun) yeni bir sosyal girişim formu ve sosyal girişim statüsü oluşturmuştur. Yasa "ESS Girişimi" adıyla pay şirketi şeklinde bir sosyal girişim formunun yanı sıra farklı hukuk formları tarafından kullanılan bir sosyal girişim statüsü olan "ESUS"u oluşturmuştur. Bu nedenle Fransa şu anda hem kooperatiflerin hem de şirketlerin sosyal girişim şeklinde uyarlanmasına imkân tanımıştır. Kanuna göre ESS Girişimi toplumsal bir amaca, demokratik ve katılımcı bir yönetişim yapısına sahip olmalı ve kârının çoğunu tekrar şirketin faaliyetine yatırım yapmak için kullanmalıdır. Sosyal amacın karşılığı öncelikle savunmasız kişilere yardım edilmesi veya toplumdaki eşitsizliklerin, ayrımcılıkların giderilmesine odaklandığından, çevresel ya da toplumsal açıdan faydalı faaliyetler biçimlerini içermediğinden, Avrupa'daki "sosyal fayda" tanımından çok daha dar bir kapsama sahiptir.[140]

Herhangi bir özel kuruluş biçimi (şirket, kooperatif, kâr amacı gütmeyen kuruluş, dernek, vakıf vb.) belirli koşulların sağlanması şartıyla ESUS statüsünü alabilir. ESS Yasasına göre, sosyal ekonomi kuruluşlarından vakıf, kooperatif, dernek, karşılıklı ortaklık veya bir ESS Girişimi ESUS statüsüne başvuruda bulunabilir. Özel kuruluş biçimlerinden olan entegrasyon kuruluşları, otomatik olarak ESUS yasal statüsünü alır. Bunun yanı sıra bir sosyal ekonomi organizasyonu ekonomik faaliyette bulunmak veya sosyal girişim tanımı uyarınca kapsayıcı bir yönetişime sahip olmak zorunda kalmadan ESUS yasal statüsünü alabilir. Fransa'da sosyal girişimlerin bazı türlerine yatırım yapanlara vergi indirimi uygulanmaktadır. Kamu ihalelerinde değerlendirmeler yapılırken sosyal amaçlara yer verenlere artı puan verilmektedir. [141]

Fransa'da, İş Kanunu ve sosyal dışlanmayla mücadele kapsamında çıkarılan kanun ile ekonomik faaliyet yoluyla entegrasyonun sağlanmasında sosyal ekonomi kuruluşları için bir çerçeve çizilmektedir. Yasa devlet ile bu işletmeler arasında DIRECCTE (Girişim, Rekabet, Tüketim, Çalışma ve İstihdam Bölge Müdürlüğü) adı

---

[140] Petrella, Francesca; Richez Nadine; Battesti, Lucie Bruis; Maisonnasse, Julien; Meunier, Nicolas; **National Report on Third Sector Barriers in France**, European Union, Brussels 2016,s.7 http://thirdsectorimpact.eu/site/assets/uploads/documentations/tsi-narional-report-on-challenges-for-the-third-sector-in-france/TSI-National-Barriers-Report-No.-4-France.pdf (19.05.2017)

[141] Borzaga; Spear ;**a.g.e.,** s.18

verilen ve kamu kurumunun destekleyeceği açık kontenjanları gösteren bir sözleşme yapılmasını gerekli kılmaktadır. Fransa'da olduğu gibi sosyal girişimler için mevcut yasal formların uyarlanması ya da bu yasaların duruma özel olarak yeniden tasarlanması ile oluşturulan sosyal girişimlerin kuruluş aşamasındaki işlem maliyetleri ile riskleri azalmakta ve görünürlükleri artmaktadır.[142]

2011 yılında yayımlanan veriler, yaklaşık 180.000 dernek, 24.000 kooperatif, 7.200 karşılıklı ortaklık ve yaklaşık 1.100 vakıf olmak üzere yaklaşık 215.000 kuruluşun sosyal ekonomi kategorisine dahil olduğunu göstermiştir. Farklı tanımlamalar ve sınıflandırmalar doğrultusunda, Fransa'da faaliyet gösteren sosyal girişim sayısı ise 6.000 ila 28.000 arasında değişmektedir. [143]

Başarılı Bir Uygulama Örneği Olarak JURATRI Kooperatifi

Kuruluşundan bu yana, atık ayırma (evsel ve endüstriyel atıklar ile elektrikli ve elektronik cihaz atıkları) ile ilgili bir ekonomik proje ile iş gücü piyasasındaki dışlanan insanlar için sosyal ve mesleki entegrasyon sürecinin geliştirilmesini amaçlayan Juratri'nin cirosu 2006'ya göre %190 artarak 2011'de yaklaşık 6 milyon Avro olarak gerçekleşmiştir. Halihazırda konsolide satışları 7,5 milyon Avro'dur.

2016 yılında 20 kişiye yeni istihdam oluşturan kooperatif mevcut durumda 140 kişiyi istihdam etmektedir. Juratri tarafından 30.000 üzerinde atık ton işlenmiştir. Entegrasyon sürecinde olan 115 kişi belirli bir entegrasyon sözleşmesi ile çalışmakta olup bu çalışanlara mentorluk hizmeti sunulmaktadır. Bu tür sözleşmelerin amacı iş gücü piyasasına girme zorluklarıyla karşılaşan işsizlerin uyumunu kolaylaştırmaktır. 2017 yılı itibarıyla 34 çalışan stratejik karar alma süreçlerine dahil edilmiştir.

Her entegrasyon pozisyonu için kooperatif devletten yıllık bir ücret alır. Böyle programlardan yararlanmak için çalışanların istihdam kurumunda kayıtlı olması gerekir. Kayıtlı iş arayanlar 24 ayı aşmamak üzere iki kez yenilebilen sabit süreli bir sözleşme ile istihdam edilmektedir. Juratri 2012 yılında performansı yüksek yenilikçi bir altyapı ile geri dönüşüm alanında lider olmak için 2 milyon Avro'luk yatırım yapmıştır. Bu

---

[142]European Social Enterprise Law Association,s. 39 https://esela.eu/wp-content/uploads/2015/11/legal_mapping_publication_051015_web.pdf ,(19.05.2017)
[143] European Social Enterprise Law Association, s. 48 https://esela.eu/wp-content/uploads/2015/11/legal_mapping_publication_051015_web.pdf ,(19.05.2017)

tutarın % 65'ini kendi fonlarından, %35'ini ise Genel Konsey, Bölgesel Konsey, Fransa Çevre ve Enerji Yönetimi Kurumu (ADEME) ve Avrupa Bölgesel Kalkınma Fonu (ERDF) tarafından sağlanan sübvansiyonlardan karşılamıştır.[144]

2011 yılından itibaren Juratri formel niteliklere ve düzenli barınma imkanlarına sahip olmayanları, gençleri ve sosyal yardım alanları desteklemeyi amaçlamaktadır. Juratri'nin yeni istihdam oluşturma ve çalışma entegrasyonu faaliyetlerini desteklerken elde ettiği başarı sadece sektördeki deneyimi ile değil aynı zamanda kendi faaliyetlerini destekleyen geniş kamu politikası önlemleri almasından kaynaklanmaktadır. [145]

[144]OECD/AB, P**olicy Brief on Social Entrepreneurship, Entrepreneurial Activities in Europe,** Publications Office of the European Union, Luxembourg 2013, s.5
145 Juratri, http://www.juratri.fr/ ,(20.05.2017)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE'DE DEZAVANTAJLILARIN İSTİHDAMI VE SOSYAL GİRİŞİMCİLİK

Ülkemizdeki işsizlik sorununa kalıcı çözümler bulabilmek ve çalışma çağındaki ve çalışabilir durumdaki herkes için bir hak ve ödev olan istihdamı toplumun tüm kesimlerine erişilebilir kılmak adına özel politika gerektiren gruplara yönelik politikaların hayata geçirilmesi son derece önemlidir. Sürdürülebilir kalkınmanın önemli unsurlarından biri de söz konusu grupların çalışma hayatına katılmasıdır. Bu bölümde iş gücü piyasasında dezavantajlı gruplar içinde büyük paya sahip olan kadınlar, gençler, engelliler ve uzun süreli işsizler ile özel politika gerektiren diğer gruplara yönelik ülkemizde yürütülen çalışmaların mevcut durumuna ilişkin bir çerçeve çizilecektir.

3.1 DEZAVANTAJLILARIN İSTİHDAMINDAKİ MEVCUT DURUM VE STRATEJİ BELGELERİ

Ülkemizde dezavantajlıların iş gücü piyasasına entegrasyonu ve istihdamı ile ilgili politika düzeyinde önemli adımlar atılsa da mevcut dinamiklere bakıldığında iş gücü piyasasının bu politikalara aynı hızda cevap veremediği görülmektedir. Teşvik programları, dezavantajlı gruplarının istihdam edilebilirliklerinin artırılması ve iş gücü piyasasından kopmamaları amacıyla uygulanan aktif ve pasif programlar ile toplumsal farkındalığın artırılması adına geliştirilen projeler bu alanda gerçekleştirilen çalışmalara örnektir.

"*Türkiye'de kadınlar, gençler, uzun süreli işsizler ve engelliler başta olmak üzere özel politika gerektiren gruplar, yasal engel olmamasına, hatta yasalardaki pozitif ayrımcılık içeren düzenlemelere rağmen iş gücü piyasasına sınırlı olarak katılmakta, "düzgün iş kapsamı dışındaki işler" olarak adlandırılan kayıt dışı ve düşük ücretli işlerde istihdam edilmekte ve daha yüksek işsizlik riskine maruz kalmaktadır."*[146]

Dezavantajlı olma durumu kültürel dokuya, ülkelerin ekonomik ve sosyal koşullarına göre değişmektedir. Dolayısıyla iş gücü piyasasına girişin önünde yer alan

[146] ÇSGB, **a.g.e.,**s.35

engeller de bu dinamiklere göre değişmektedir. Dezavantajlı grupların istihdamında eğitim-istihdam bağlantısının önemi düşünüldüğünde, söz konusu grupların eğitim ve beceri düzeylerinin nispeten düşük olması, kadın erkek arasında paylaşılan rollerle ilgili kültürel ve geleneksel algı sonucu kadınların iş gücü piyasasına katılmaları konusunda yaşanan engeller, esnek çalışma biçimleri konusunda henüz oturmuş bir yapının olmaması, gençlerin ilk işe girmede deneyim eksiliğinden kaynaklı olarak işverenin beklentilerini karşılayamaması ve engellilerin iş gücü piyasasına ve çalışma hayatına entegrasyonlarında uygulanan politikaların henüz istenen düzeyde olmaması vb. iş gücü piyasasına girişteki engellere örnek olarak gösterilebilir. Söz konusu bireylerin istihdama katılmaları amacıyla hayata geçirilen destek programlarının ve çözümlerin maruz kalınan ayrıma paralel olarak ortaya çıkan ihtiyaçlara göre esnek bir yapıda olması çok önemlidir. Daha detay düzeyde örnek verilecek olursa; kırsalda yaşayan kadınlar ile kentte yaşayan kadınların istihdama katılması noktasında farklı ihtiyaçları hâsıl olabilir. Bu kapsamda, istihdamla ilgili sorunlara çözüm sürecinde programlar tasarlanırken ilgili tüm tarafların işbirliği halinde olması gerekmektedir. Hem bireysel hem de toplumsal refahın ve uyumun sağlanması noktasında ekonomik ve sosyal açıdan son derece önemli olan istihdam, dezavantajlı bireyler için de bir hak ve ödevdir. Sürdürülebilir büyüme ve kalkınma için sosyal yardımların ötesinde söz konusu grupların istihdama katılması toplumun her kesiminin faydasına olacaktır.[147]

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) 2016 verilerine göre; Türkiye genelinde 15 ve daha yukarı yaştakilerde işsiz sayısı bir önceki yıla göre 273 bin kişi artarak 3 milyon 330 bin kişi olmuştur. İşsizlik oranı ise 0,6 puanlık artış ile %10,9 seviyesinde gerçekleşmiş; bu oran erkeklerde 0,4 puanlık artışla %9,6 kadınlarda ise 1,1 puanlık artışla %13,7 olmuştur. Aynı yılda; tarım dışı işsizlik oranı bir önceki yıla göre 0,6 puanlık artışla %13 olarak tahmin edilmiştir. 15- 24 yaş grubunu içeren genç işsizlik oranı 1,1 puanlık artış ile %19,6 olurken,15-64 yaş grubunda bu oran 0,6 puanlık artış ile %11,1 olarak gerçekleşmiştir. İstihdam edilenlerin sayısı 2016 yılında, bir önceki yıla göre 584 bin kişi artarak 27 milyon 205 bin kişi, istihdam oranı ise 0,3 puanlık artış ile %46,3 olmuştur. Erkeklerde istihdam oranı 0,1 puanlık artışla %65,1 kadınlarda ise 0,5 puanlık artışla %28 olarak gerçekleşmiştir. 2016 yılında, tarım sektöründe çalışan sayısı 178 bin kişi azalırken, tarım dışı sektörlerde çalışan sayısı ise 763 bin kişi

[147] Alp, Leyla; **a.g.e.,2014**, s. 82

artmıştır. İstihdam edilenlerin %19,5'i tarım, %19,5'i sanayi, %7,3'ü inşaat, %53,7'si ise hizmetler sektöründe yer almıştır. Bir önceki yıl ile karşılaştırıldığında hizmet sektörünün istihdam edilenler içindeki payı 1,5 puan, inşaat sektörünün payı 0,1 puan artarken, tarım sektörünün payı 1,1 puan, sanayi sektörünün payı 0,5 puan azalmıştır. İşgücü 2016 yılında bir önceki yıla göre 857 bin kişi artarak 30 milyon 535 bin kişi, iş gücüne katılma oranı ise 0,7 puan artarak %52 olarak gerçekleşmiştir. Erkeklerde iş gücüne katılma oranı 0,4 puanlık artışla %72, kadınlarda ise 1 puanlık artışla %32,5 olarak gerçekleşmiştir.[148]

Kadın İstihdamı

Tarımda kayıt dışı istihdam edilenlerin yaklaşık %95' ini kadınların oluşturması kadın iş gücü piyasası verilerindeki olumsuz tablonun en önemli sebeplerinden biridir. Dolayısıyla başta tarımda çalışanlar olmak üzere kadınların kayıtlı çalışmasını teşvik edecek her türlü tedbir, 2012 yılı itibarıyla %52'lerde olan kayıt dışı çalışma oranının Ulusal İstihdam Stratejisi hedeflerinden biri olarak 2023 yılına kadar % 30'a düşürülmesinde önemli rol oynayacaktır.

Yine evde bakım hizmetlerine yönelik geleneksel rol paylaşımından kaynaklı sebeplerden ötürü kadınların iş ve aile yaşamının uyumlaştırılmasında yaşadıkları sıkıntılar sebebiyle istihdamda kalma süreleri kısalmaktadır. Ülkemizde kadın ile erkek arasında çocuk, yaşlı ve hasta bakımı konusunda yük paylaşımının eşitsizliği çalışma hayatında kadınların istenilen düzeyde yer almamasına etki eden önemli faktörlerin başında gelmektedir. İş ve aile yaşamının uyumlaştırılması konusunda ülkemizde gündüz bakımevi, kreş hizmetleri alanlarında yapılan çalışmalar henüz istenilen düzeyde ve talepleri karşılayacak kadar gelişmiş değildir.

İş ve aile yaşamının uyumlaştırılması konusunda atılan önemli adımlardan biri de 29.01.2016 tarihli ve 29620 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 6663 sayılı Gelir Vergisi Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile yapılan düzenlemedir. Kanuna göre doğumda veya doğum sonrası annenin ölümü halinde, doğum sonrası kullanılamayan süreler baba tarafından kullanılabilmektedir. Üç yaşını doldurmamış çocuğu evlat edinen eşlerden birine veya evlat edinilen çocuğun aileye fiilen teslim edildiği tarihten itibaren sekiz hafta analık

[148] TÜİK, Haber Bülteni, İşgücü istatistikleri, 2016

hali izni kullandırılması ve doğum sonrası analık hali izninin bitiminden itibaren çocuğunun bakımı ve yetiştirilmesi amacıyla kadın işçi ile üç yaşını doldurmamış çocuğu evlat edinen kadın veya erkek işçilere istekleri halinde birinci doğumda altmış gün, ikinci doğumda yüz yirmi gün, sonraki doğumlarda ise yüz seksen gün süreyle haftalık çalışma süresinin yarısı kadar ücretsiz izin verilmesi yasal güvence altına alınmıştır. Çoğul doğum halinde söz konusu süreler otuzar gün uzar, çocuğun engelli doğması hâlinde sürenin üç yüz altmış gün olarak uygulanır. [149] Buna ek olarak, kısmi süreli çalışma imkânı ile ilgili yasal düzenleme 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu ve 4857 sayılı İş Kanununda yapılan düzenlemeler ile analık ve süt izinlerinin bitiminden sonra mecburi ilköğretim çağının başladığı tarihi takip eden ayın başına kadar ebeveynlerden birine kısmi süreli çalışma talebinde bulunabilme hakkı getirilmiştir. Söz konusu yenilikler, özellikle çocuk sahibi olan kadınlara esnek çalışma hakkı tanıyarak iş yaşamından kopmalarını engellemeye, çocuk sahibi olmanın iş hayatından uzaklaşmak için bir sebep olmasını ortadan kaldırmaya yönelik düzenlemelerdir. Doğum veya Evlat Edinme Sonrası Yarım Çalışma Ödeneği ile ilgili bilgilere ise sonraki bölümlerde yer verilecektir.

Genç İstihdamı

Genç işsizliği sadece ülkemizin değil küresel açıdan değerlendirildiğinde işsizlik sorunuyla mücadele eden ülkelerin bu alandaki başlıca problemleri arasında yer almaktadır. Uluslararası Çalışma Örgütü'nün (ILO) 2015 yılında yayınladığı Genç İstihdamında Küresel Eğilimler Raporuna göre Dünya genelinde 73 milyon genç işsiz vardır ve genç işsizlik oranı yaklaşık % 13'tür. [150] Gençlerin iş gücü piyasasında dezavantajlı gruplara dâhil olmasının altında yatan en önemli nedenlerden biri de temel beceri eksiklikleridir. Bu konuda ülkemizde eğitim istihdam bağlantısının güçlendirilmesi ve gençlerin mezun olduktan sonra iş gücü piyasasının ihtiyaçlarına cevap verecek düzeyde beceri kazanmasına ilişkin bilhassa mesleki eğitim olmak üzere eğitimin çeşitli kademelerinde çalışmalar yapılmaktadır. İŞKUR'un gençlere yönelik uyguladığı mesleki eğitim kursları, işbaşı eğitim programları, girişimcilik eğitim

---

[149] UİS,İzleme ve Değerlendirme Kurulu, **4. İzleme ve Değerlendirme Kurulu Toplantısı Mevcut Durum Raporu,**Ankara 2016, s.54, http://www.uis.gov.tr/media/1390/ek-1-u%C4%B0s-4-%C4%B0dk-mevcut-durum-raporu-1582016.pdf **,**(30.05.2017)

[150] Global Employment Trends for Youth, International Labour Office; Geneva 2015, s.15 http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/---publ/documents/publication/wcms_412015.pdf , (30.05.2017)

programları, iş ve meslek danışmanlığı hizmetleri gibi aktif iş gücü piyasası programları bu çalışmalara örnek olarak gösterilebilir.

Geçmişten beri süregelen bu sorunun çözümüne ilişkin hayata geçirilen uygulamaların istenilen düzeye gelmesi elbette zaman alacaktır. Genç işsizliğinin azaltılması, ülkemizin gerek Avrupa Birliği'ne katılım süreci gerekse -Türkiye Cumhuriyeti'nin 100. Yılı- 2023 Hedeflerinden "Dünyanın ilk 10 ekonomisi arasında olma" vizyonu doğrultusunda kilit bir rol oynamaktadır. Türkiye'nin G20 Dönem Başkanlığını yürüttüğü 2015 yılında Ankara'da "İstihdam Eğilimleri ve Ekonomik Büyüme" başlıklı toplantıda işveren temsilcilerinin yer aldığı B20 ve çalışanların temsil edildiği L20'nin önde gelen isimlerinin de katılımıyla bir Deklarasyon imzalanmıştır. Bu deklarasyonda genç işsizliğinin ve genç istihdamının önemine vurgu yapılmıştır. Söz konusu belgede genç işsizliğinin kabul edilemez bir boyuta geldiğinin, genç istihdamı ile ilgili yapısal ve kalıcı çözümlerin hızlı bir şekilde üretilmesinin altı çizilmiştir. Sorunun çözümüne ilişkin hükümetlerin, özel sektörün ve sosyal tarafların yer aldığı katılımcı bir yaklaşımla hedefler ve performans göstergeleri belirlenmesi gerektiği ifade edilmiştir.[151] Yine eğitim ve istihdam bağlantısı ile ilgili olarak hükümetlerin eğitim ve öğretim sistemlerini iyileştirmesi gerektiği belirtilmiş ve eğitim ve öğretim sistemlerinin sürekli değişen teknolojiye ve dijital çağa daha iyi adapte olmayı sağlayacak becerileri geliştirmeye odaklanması tavsiye edilmiştir. Piyasanın beceri gerekliliklerivle ilgili sürekli değişen taleplerini karşılarken de gençlere nitelikli iş ve kariyer gelişimi sağlayacak doğrultuda iyileştirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Deklarasyonda ayrıca, gençlerin okuldan iş hayatına geçişini kolaylaştıracak politikalar uygulanması çağrısına da yer verilmiştir.

Yine 2015 yılında G20'nin altında oluşturulan Y20 (Genç20) Zirvesi'nde genç liderler; genç istihdamı ile ilgili olarak genç ve yenilikçi girişimciler ile KOBİ'lerin desteklenmesi için uygun ekosistemlerin geliştirilmesi tavsiye edilmiştir. Başta dezavantajlı ve dışlanmış gruplar olmak üzere gençlerin iş gücü piyasasına erişiminin kolaylaştırılması için dijital eşitsizliklerin giderilmesi, eğitim sistemiyle iş gücü piyasasının gerektirdiği beceriler arasındaki farklılıkların azaltılması, nitelikli staj ve

[151] G20 Deklarasyonu, https://www.tobb.org.tr/Sayfalar/Detay.php?rid=20602&lst=MansetListesi ;(29.05.2017)

mesleki eğitim olanaklarının artırılması ve öğrencilerin uluslararası dolaşımının önünün açılması önerilmiştir.[152]

Engelli İstihdamı

Dezavantajlı grupların bir parçası olan engellilerin yaklaşık %78'i iş gücüne dâhil değildir. Engellilerin istihdamını artırıcı politikalar geliştirilmesi, bu sorunun çözülmesine ve onlar gibi kendilerine bakmakla yükümlü ailelerinin de istihdama katılmasına olanak sağlayacaktır. İstihdam edilme engelli için bağımsız yaşama ve hayat kalitesinin artmasının anahtarıdır. Bu noktada devlete düşen görev tüm vatandaşlara hayatlarını sürdürebilmelerini sağlayacak gelir elde etmeleri için gerekli istihdam olanaklarını oluşturmaktır.[153]

4857 sayılı İş Kanununun 30. maddesine göre, işverenler, 50 veya daha fazla işçi çalıştırdıkları özel sektör işyerlerinde çalışan sayısının %3'ü kadar engelliyi; kamu işyerlerinde ise %4'ü kadar engelli ve %2'si kadar eski hükümlüyü uygun işlerde çalıştırmakla yükümlüdür. Bu düzenleyici hükme aykırılık teşkil eden hallerde aynı Kanunun 101 inci maddesine istinaden Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüklerince işverenlere çalıştırmadığı her bir engelli ve eski hükümlü için idari para cezası uygulanmaktadır. Oranın hesaplanmasında yarıma kadar kesirler dikkate alınmamakta, yarım ve daha fazla olanlar tama dönüştürülmektedir. İşyerinin işçisi iken engelli hale gelenlere öncelik tanınmaktadır. İşverenler çalıştırmakla yükümlü oldukları işçileri, İŞKUR aracılığı ile sağlamaktadır. Bu Kanun kapsamında çalıştırılacak işçilerin nitelikleri, hangi işlerde çalıştırılabilecekleri, bunların işyerlerinde genel hükümler dışında bağlı olacakları özel çalışma ile mesleğe yöneltilmeleri, mesleki yönden işverence nasıl işe alınacakları, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın görüşü alınarak Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından çıkarılacak yönetmelikle düzenlenmektedir. Yer altı ve su altı işlerinde engelli işçi çalıştırılamaz. Toplanan idari para cezaları, kendi işini kurmak isteyen engelli ve eski hükümlülerin projelerinin finansmanında kullanılmakta olup bu konuya ilişkin detaylı bilgiye daha sonra yer verilecektir.

---

[152]Y20-2015 Türkiye Zirvesi, http://www.ycdc.org.tr/timeline/2015-turkiye-zirvesi/(28.05.2017)

[153] Berkün, Sanem; **Özürlülerin İstihdamında Ev Esaslı Tele Çalışma (Evde Tele Çalışma): Bursa İli Belediyelerinden Örnekler,** ÇASGEM Yayınları, Yayın no:38, Ankara 2013, s. 90

Devlet Personel Başkanlığı 2017 yılı Nisan ayı verilerine göre, E-KPSS (Engelli Kamu Personeli Seçme Sınavı) ve kura sistemi aracığıyla kamu kurumlarına yerleştirilen engelli personel sayısı toplam 48.947 olup bu sayının 11.529'unu kadınlar oluşturmaktadır.[154] Nisan 2017 yılı itibarıyla atama yapılmamış boş kontenjan sayısı 13.967'dir.

Uzun Süreli İşsizler

ILO tarafından kabul edilen tanımıyla bir yıl veya daha uzun süredir işsiz bekleyenler uzun süreli işsiz olarak ifade etmektedir. İŞKUR tarafından ise, bir iş arayan bir yıldan daha uzun bir süredir İŞKUR'da kayıtlı ise uzun süreli işsiz olarak kabul edilmektedir. 2017 yılı Nisan ayı itibarı ile İŞKUR'a kayıtlı işsizlerin yaklaşık %27'si uzun süreli işsizdir.

Yapısal bir sorun haline dönüşen uzun süreli işsizlik sosyal entegrasyon problemlerini de beraberinde getirmektedir. Çünkü iş arama süresi uzadıkça işsizliğin ekonomik yönden olumsuz etkilerinin yanında bireylerin toplumdan uzaklaşma riski de artmaktadır. Bu bakımdan ülkelerin refah seviyesi ve ekonomik gelişmişlik düzeyine etki eden uzun süreli işsizlik, politika yapıcılarının odaklandığı temel meselelerin başında gelmektedir.

Şekil 1. Uzun Süreli İşsizlik Oranlarının Seyri (2006-2015) (%)

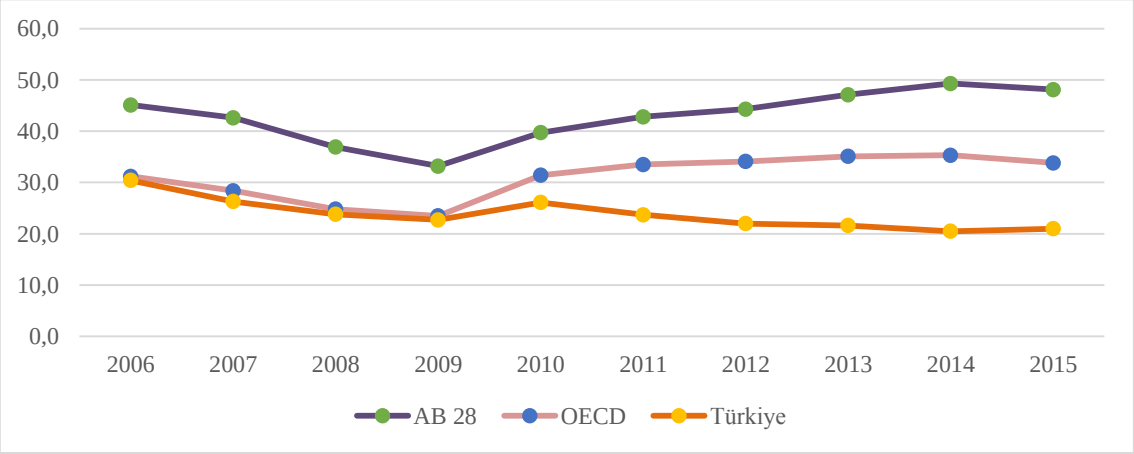

Kaynak: OECD Uzun Süreli İşsizlik Oranlarının Seyri, 2015

[154] Yıllara Göre Engelli Memur İstihdamı Tablosu, http://www.dpb.gov.tr/tr-tr/istatistikler/engelli-personel-ve-omss-istatistikleri , (30.05.2017)

TÜİK 2016 yılı verilerine göre toplam işsizlerin içerisinde uzun süreli işsizlerin oranı yaklaşık %20,5'tir. Onuncu Kalkınma Planı 2018 yılı hedefi bu oranın %18'e indirilmesidir. Eğitim durumlarına göre uzun süreli işsizlere bakıldığında en yüksek uzun süreli işsizlik oranının ilkokul mezunlarında olduğu görülmektedir.

Tablo 1: Bazı Ülkelerin Uzun Süreli İşsizlik Oranları (2006-2015)

ÜLKE/YIL	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Kanada	7,3	8,0	12,1	13,6	12,7	12,9	12,9	11,6
İzlanda	:	5,8	17,4	23,8	25,1	18,2	12,0	12,4
ABD	10,6	16,3	29,0	31,3	29,3	25,9	23,0	18,7
İsveç	12,3	13,1	18,1	19,0	18,3	17,7	18,2	19,6
Rusya	35,2	28,7	30,0	32,9	30,9	31,0	28,1	27,3
Estonya	31,1	27,3	45,3	57,3	54,7	44,5	45,3	38,3
Polonya	34,8	31,5	31,1	37,2	40,3	42,5	42,7	39,3
Fransa	36,6	34,5	39,5	40,7	39,6	40,2	42,5	42,6
Hollanda	34,0	24,4	27,1	32,3	32,9	34,9	39,2	42,9
Litvanya	21,6	23,7	41,7	52,1	49,2	42,9	44,7	42,9
Almanya	51,8	44,9	46,8	47,6	45,1	44,4	44,0	43,6
Bulgaristan	51,2	42,9	46,1	55,7	55,2	57,3	60,4	61,2
Hırvatistan	62,3	55,7	56,3	61,3	63,7	63,6	58,3	63,0
Slovakya	70,1	54,4	64,5	68,3	67,3	70,2	70,2	65,8
Yunanistan	47,1	40,4	44,6	49,3	59,1	67,1	73,5	73,1
AB 28	36,9	33,2	39,7	42,8	44,3	47,1	49,3	48,1
OECD	24,8	23,5	31,4	33,5	34,1	35,1	35,3	33,8
Türkiye	23,8	22,7	26,1	23,7	22,0	21,6	20,5	21,0

Kaynak: OECD Ülkelerin Uzun Süreli İşsizlik Oranları, 2015

Ülkemizde nüfus artışı ile orantılı bir istihdam artışının olmaması ve iş gücü piyasasına katılımın iş gücü talebinden daha fazla olması yapısal işsizliğe zemin hazırlamaktadır.[155]

[155] http://www.uis.gov.tr/media/1426/gen%C3%A7-engelli-ve-uzun-suereli-%C4%B0%C5%9Fsizlik-raporu-18102016.docx . (19.05.2017)

Özel Politika Gerektiren Diğer Gruplar

Son yıllarda kadın, genç, engelli ve uzun süreli işsizler ve eski hükümlülerin yanı sıra roman vatandaşlar, madde bağımlıları, zorla yerinden edilenler gibi özel politika gerektiren diğer grupların iş gücü piyasasına kazandırılması ve söz konusu grupların sosyal entegrasyonlarına ilişkin ulusal ve uluslararası kaynaklarla çeşitli projeler yürütülmekte ve söz konusu projeler kapsamında çeşitli stratejiler geliştirilmektedir. Projeler kapsamında paydaşların katılımıyla eylem planları hazırlanmaktadır. Şüphesiz ki bu çalışmaların en önemli çıktısı, söz konusu kırılgan gruplara yönelik farkındalığın arttırılması ve eskiden beri süregelen toplumsal önyargıların kırılmasına olan katkıdır.

Dezavantajlı gruplara yönelik yürütülen çalışmalarla ilgili atılan önemli adımlardan biri de 2016 yılında yürürlüğe giren Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunudur. Kanunun 6. maddesi istihdam ve serbest mesleğe ilişkin düzenlemeleri kapsamaktadır.

Onuncu Kalkınma Planı ve Dezavantajlı İstihdamı

Onuncu Kalkınma Planının temel amaçlarından bir tanesi de mutlak yoksulluk sorununu çözmüş bir ülke konumuna gelmektir.[156] Plan, yüksek, istikrarlı ve kapsayıcı ekonomik büyümenin yanı sıra insani gelişmişlik, çevrenin korunması ve kaynakların sürdürülebilir kullanımı gibi unsurları kapsayacak şekilde tasarlanmıştır.

Dezavantajlı grupların istihdamı ile ilgili Onuncu Kalkınma Planı kapsamında hazırlanan ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı koordinasyonunda yürütülen "İşgücü Piyasasının Etkinleştirilmesi Öncelikli Dönüşüm Programı"nın ilk bileşeni "Kadınların İşgücüne ve İstihdama Katılımının Artırılması" dır. Söz konusu bileşenin önceliklerinden biri kadın istihdamının temelinde yer alan sorunlardan belki de en önemlisi olan çocuk, hasta ve yaşlı bakımı hizmetlerinin yaygınlaştırılmasıdır. Yine bu bileşenin toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik düzenlemelerin etkinleştirilmesi, kadın

---

[156] Kalkınma Bakanlığı **Onuncu Kalkınma Planı, Öncelikli Dönüşüm Programları,1. Grup Eylem Planları Bilgi Notu,** 2014, s,1 http://www.kalkinma.gov.tr/Documents/OD%C3%96P-06112014-Onuncu%20Kalk%C4%B1nma%20Plan%C4%B1%20(2014-2018)%20%C3%96ncelikli%20D%C3%B6n%C3%BC%C5%9F%C3%BCm%20Programlar%C4%B1%201%20Grup%20Eylem%20Planlar%C4%B1%20Bilgi%20Notu.pdf (19.05.2017)

istihdamı konusunda farkındalığın ve kadınların mesleki becerilerinin arttırılması da bu bileşen kapsamında yer verilen diğer önceliklerdir.[157]

Gençlerin istihdamına yönelik "Temel ve Mesleki Becerileri Geliştirme Öncelikli Dönüşüm Programı"nın temel hedefleri arasında istihdamda ve eğitimde olmayan gençlerin (NEETs) sayısının azaltılması yer almaktadır. Bahsi geçen öncelikli dönüşüm programında, eğitim sisteminin iş gücü piyasasıyla uyumunun artırılması hedeflenmektedir. Bunun yanı sıra söz konusu programın "Eğitim Sisteminin İşgücü Piyasasıyla Uyumunun Artırılması", "Genç İşgücünün Temel Becerilerinin Geliştirilmesi" bileşenleri altında gençlerin mesleki becerilerinin yanında iş yaşamının gerektirdiği temel becerilere sahip olması amacına yönelik hazırlanan eylem planlarının hayata geçirilmesi öngörülmektedir.[158]

Ulusal İstihdam Stratejisi ve Dezavantajlı İstihdamı

Ulusal İstihdam Stratejisinde "Özel Politika Gerektiren Grupların İstihdamının Artırılması" temel politika ekseninin amacı kadınlar, engelliler, gençler ve uzun sureli işsizler başta olmak üzere özel politika gerektiren grupların iş gücüne ve istihdama katılımlarının önündeki engellerin kaldırılmasıdır. Bu amaç doğrultusunda belirlenen hedefler;

- 2023 yılına kadar kadınların iş gücüne katılma oranının %41 düzeyine çıkarılması,
- 2012 yılı itibarıyla %54,2 olan kayıt dışı çalışma oranı 2023 yılında %30'a düşürülmesi,
- Genç işsizliği oranının, genel işsizlik oranına yaklaştırılması,
- 2013 yılı itibarıyla kamu sektöründe 22.302 olan engelli memur açık kontenjanı ile kamu ve özel sektörde 28.864 olan engelli işçi açık kontenjanının tamamının 2015 yılına kadar doldurulması,
- Uzun sureli işsizlerin oranı, 2012 yılında gerçekleşen yüzde 24,9 seviyesinden, 2023 yılına kadar yüzde 15'e indirilmesidir.

[157] Kalkınma Bakanlığı; Onuncu Kalkınma Planı, Ankara 2013, s. 164
[158] Kalkınma Bakanlığı; **a.g.e.,** s. 186

Kadınların iş gücüne katılma oranı ve istihdamının artırılması, kayıt dışı istihdam ile mücadele edilmesi, genç işsizliğinin azaltılması, engellilerin iş gücüne katılma oranı ve istihdamının artırılması, uzun süreli işsizlerin işe dönüşünün hızlandırılması ve ayrımcılıkla mücadeleye yönelik düzenlemeler geliştirilmesi de bu temel eksen çerçevesinde uygulanacak politikalardır.

"Eğitim-İstihdam İlişkisinin Güçlendirilmesi" ve "Özel Politika Gerektiren Grupların İstihdamının Artırılması" başlıklı politika eksenleri altında genç istihdamının artırılmasına yönelik çeşitli tedbirler yer almaktadır.

Ayrıca, engelli istihdamı ile ilgili olarak "Özel Politika Gerektiren Grupların İstihdamının Artırılması" temel politika ekseni altında engelli işçi açık kontenjanlarının doldurulması yönünde çalışmalar yapılması, Finans Sektörü altında ise bu sektörde engelli istihdam düzeyinin 2015 yılı sonuna göre, 2019 yılına kadar %10 oranında artırılması öngörülmektedir.

Kadınlar, gençler, engelliler, uzun süreli işsizler ve başta olmak üzere diğer dezavantajlı grupların her birinin ihtiyaçları doğrultusunda istihdam edilmeleri ve istihdam edilebilirliklerinin artırılmasına yönelik Ulusal İstihdam Stratejisi'nde yer verilen bu tedbir maddeleri söz konusu grupların istihdamının politika düzeyinde sistematik bir şekilde ele alınıp yapısal değişikliklerle çözüme kavuşturulmasının önemini destekleyici niteliktedir.

Yürütülen Bazı Projeler

Dezavantajlıların istihdamı konusunda üst politika belgelerinin ışığında hayata geçirilen çalışmaların yanı sıra ulusal ve uluslararası kaynaklarla yürütülen projelerin bu alanda farkındalık oluşturma başta olmak üzere desteklediği eğitim, çalıştay, yurt dışı çalışma ziyareti, uluslararası etkinlikler gibi faaliyetlerin yanı sıra, saha araştırması, rapor, eylem planları gibi somut çıktılara ulaşmada etkisi ortadadır. Bu proje örneklerinden bazılarına aşağıda yer verilmiştir.

Dezavantajlı Kişilerin Sosyal Entegrasyonu ve İstihdam Edilebilirliklerinin Geliştirilmesi Operasyonu: Avrupa Birliğine Katılım Öncesi Mali Yardım Aracı (IPA) kapsamında Avrupa Birliği ve Türkiye tarafından finanse edilen, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının Operasyon Faydalanıcısı olduğu "Dezavantajlı Kişilerin Sosyal

Entegrasyonu ve İstihdam Edilebilirliklerinin Geliştirilmesi Operasyonu"nun amacı özel politika gerektiren grupların istihdam edilebilirliğinin arttırılması, iş gücü piyasasına erişimlerinin kolaylaştırılması ve iş gücü piyasasına girişlerinin önünde yer alan engellerin kaldırılmasıdır. Operasyonun hedef kitlesini, engelli bireyler, Romanlar ve Romanlar gibi yaşayan vatandaşlar, gecekondu bölgelerinde yaşayan kişiler de dahil olmak üzere yoksul olan veya yoksulluk riski altında olanlar, eski hükümlü/tutuklular ile mahkum ve tutuklular, çalışan çocukların ebeveynleri, yerlerinden olmuş kişiler, şiddet mağduru kadınlar, madde bağımlıları ile diğer dezavantajlı kişiler (iş gücü piyasasında ayrımcılığa maruz kalan ve yaygın önyargılarla karşılaşan diğer gruplar, vb.) oluşturmaktadır. Proje kapsamında; 138 sivil toplum kuruluşuna toplamda 23 milyon Avro tutarında hibe desteği verilmiştir. [159]

Evde Çocuk Bakım Hizmetleri Yoluyla Kayıtlı Kadın İstihdamının Desteklenmesi Projesi: Sosyal Güvenlik Kurumunun (SGK) söz konusu proje kapsamında bir yandan çocuk bakıcısı istihdam etmenin maliyetini düşürerek kayıt dışı çalışan çocuk bakıcılarının kayıtlı istihdamının artırılması hedeflenmektedir. Öte yandan doğum yapan ve bu yüzden iş gücü piyasasından dışlanma ya da belirli bir süre uzak kalma riski taşıyan kadınların ev eksenli çocuk bakım hizmeti yoluyla iş gücü piyasasına katılımının veya geri dönüşünün kolaylaştırılması amaçlanmaktadır. 2017 yılının üçüncü çeyreğinde tamamlanacak olan proje ile toplamda belirlenen pilot illerdeki annelere aylık 390 Avroya kadar olmak üzere 47 milyon Avronun üzerinde mali destek sağlanmış olacaktır. [160] Dezavantajlıların istihdamı ile ilgili İŞKUR tarafından yürütülen projelere daha sonra yer verilecektir.

3.2 SOSYAL GİRİŞİMCİLİK VE POLİTİKA BELGELERİNE YANSIMALARI

Gelişmekte olan ülkelerde ekonomik kalkınmanın kritik bir bileşeni olarak görülen girişimcilik ülkemiz için de aynı öneme sahiptir. GEM'in yayınladığı 2014 yılı Türkiye Girişimcilik Raporu'na göre Türkiye'de işsizlik veya iş bulma fırsatlarının azlığından yani ihtiyaçtan dolayı piyasadaki fırsatları değerlendirmek, kısmen fırsat

[159]**ÇSGB,Dezavantajlı Kişilerin Sosyal Entegrasyonu ve İstihdam Edilebilirliklerinin Geliştirilmesi Operasyonu,** http://www.desip.org/proje-bilgileri/ (03.05.2017)
[160]Çocuk Bakım Hizmetleri Yoluyla Kayıtlı Kadın İstihdamının Desteklenmesi Projesi, http://evdecocukbakimi.net/index.php?type=page&id=3 (03.05.2017)

motivasyonu ile girişimci olmak isteyenlerin oranı 2013 yılında %8,1 iken, 2014 yılında %42,5'e çıkarak yaklaşık beş kat artmıştır.[161]

Avrupa İstihdam Stratejisi istihdam edilebilirlik, girişimcilik, gelişim ve değişim sürecine uyum ve iş gücü piyasasında herkese eşit fırsatlar sağlayabilme olmak üzere dört temel alana odaklanmıştır. Ulusal İstihdam Stratejisi hazırlanırken bu önceliklere dikkat edildiği ifade edilmektedir. Bu dört ana maddeye bakıldığında dezavantajlıların istihdamında sosyal girişimciliğin rolünün aslında ne kadar önemli olduğu anlaşılacaktır. Şöyle ki, bu alanda iyi uygulama örneklerine sahip ve sosyal girişimciler için uygun bir ekosistem oluşturan ülke örnekleri incelendiğinde sosyal girişimciliğin başta yoksullukla mücadele olmak üzere işsizlik, çevre, sağlık, eğitim vb. alanda pek çok sosyal soruna çözüm üretme noktasında bir araç olduğu gözlemlenmiştir. Daha önce de belirtildiği üzere sosyal inovasyon, çoğu kez sosyal girişimcilik sektöründen türer bu özelliğiyle sosyal girişimler gelişim ve değişim sürecine uyum sağlama ve iş gücü piyasasında herkese eşit fırsatlar sağlama hedeflerine önemli katkılar sunacaktır.

Ancak Türkiye'de sosyal girişimcilerin karşılaştıkları en önemli sorun sosyal girişimcilik alanında yasal çerçevenin oluşturulmamış olmasıdır. Sosyal girişimcilik mevzuatta tanımlanmamış bir girişim türü olduğundan ülkemizdeki çoğu sosyal girişimci dernek/şirket, dernek/vakıf, dernek/iktisadi işletme ve benzeri ikili yapıları benimsemek durumunda kalmışlardır. Bu durum bazı sosyal girişimcilerin ticari girişimlerden daha fazla vergi ödemesine neden olmaktadır.[162]

Çalışma kapsamında, üst politika belgeleri incelendiğinde girişimcilik alanında pek çok tedbirin yer aldığı ve bu alanda son yıllarda artarak devam eden çalışmalar yürütüldüğü gözlemlenmiştir. Onuncu kalkınma Planında "Yenilikçi Üretim ve İstikrarlı Büyüme" hedefi altında "Girişimcilik ve KOBİ'ler" başlığında "sosyal girişimciliğe öncelik verilmesi" ibaresi bu alanda yapılacak çalışmalar açısından umut veridir.

---

[161] Karadeniz, Esra; **Türkiye'de ve Bölgeler'de Girişimcilik,** GEM 2014 Raporu,s.9 http://www.kosgeb.gov.tr/Content/Upload/Dosya/Mali%20Tablolar/GEM-2014.pdf (29.05.2017)

[162] UNDP, İstanbul Bilgi Üniversitesi, **Büyüyen Kapsayıcı Piyasalar: Türkiye'de Sosyal Girişimcilik Örnekleri** ; http://www.iicpsd.undp.org/content/dam/istanbul/docs/B%C3%BCy%C3%BCyen-Kapsay%C4%B1c%C4%B1-Piyasalar-T%C3%BCrkiyede-Sosyal-Giri%C5%9Fimcilik-Vakalar%C4%B1-2012.pdf (03.06.2017)

Onuncu Kalkınma Planı ve Sosyal Girişimcilik

Onuncu Kalkınma Planında girişimcilik adına uygulanması planlanan politikalara bakıldığında "Yenilikçi Üretim ve İstikrarlı Büyüme" hedefi altında "Girişimcilik ve KOBİ'ler" başlığında girişimcilik ve KOBİ desteklerinin sağlanmasında yenilik, verimlilik ve istihdam artışı, büyüme, ortak iş yapma gibi ölçütlerin yanı sıra kadın, genç girişimciliği ve sosyal girişimciliğe de öncelik verileceği vurgulanmıştır. Kadın girişimciliği ile ilgili olarak ise "İşgücü Piyasasının Etkinleştirilmesi Öncelikli Dönüşüm Programı"nın ilk bileşeni olan "Kadınların İşgücüne ve İstihdama Katılımının Artırılması" bileşeni altında kadın girişimcilere özel bütüncül bir destek programının uygulanacağı ifade edilmiştir.

2014-2018 yıllarını kapsayan Onuncu Kalkınma Planında "İnsan hak ve özgürlükleri ile hukukun üstünlüğü ve toplum yararını merkeze alarak ülkenin kaynaklarının sürdürülebilir kalkınma yaklaşımıyla tüm vatandaşlara hakkaniyetli bir anlayışla sunulması, demografik fırsat penceresinden azami derecede faydalanılması; bilgiyi üreterek ekonomik ve sosyal faydaya dönüştürebilen ve bu süreci bilgi ve iletişim teknolojileri ile bütünleştirebilen bireylerin yetişmesi temel amaçtır. Nitelikli insan ve güçlü toplum ile sosyal refahını artıracak olan ülkemiz, insana yapılan yatırımlarla ekonomik gelişmenin ve bilgi temelli büyümenin de beşeri altyapısını kuvvetlendirmiş olacaktır." ifadesi yer almaktadır. Bu ifadeden yola çıkarak, 2030 yılına kadar genç nüfusa paralel olarak iş gücü potansiyeli bakımından demografik fırsat penceresinden yararlanabilecek nadir ülkelerden biri olan ülkemizde, birincil amacı sosyal fayda olan ve içinde yenilikçiliği barındıran sosyal girişimciliğin gençlerin istihdamına yönelik somut faydalar sağlayacağı göz önünde bulundurulması ve sosyal girişimlerin yasal çerçevesinin oluşturulması ve ülkemiz genelinde yaygınlaştırılması önem arz etmektedir.[163] Çünkü toplumsal dönüşümün önemli ajanlarından biri olan sosyal girişimciler başkalarının göremediği fırsatları yakalayan, sistemleri değiştiren ve yeni yaklaşımlar geliştirerek toplumun önemli sorunlarına çözümler getiren bireylerdir.[164]

---

[163] Kalkınma Bakanlığı,**a.g.e.,** s.11
[164] Ashoka, http://turkey.ashoka.org/social_entrepreneur, (27.05.2017)

Ulusal İstihdam Stratejisi ve Sosyal Girişimcilik

"Eğitim-İstihdam İlişkisinin Güçlendirilmesi" politika ekseni altında temel eğitimden itibaren tüm öğretim süreçlerinde yer alan öğrencilere girişimcilik konusundan farkındalık sağlayacak çalışmaların yürütülmesi, yükseköğretim müfredatında girişimcilikle ilgili öngörülen değişiklikler (örneğin yükseköğretimden iş hayatına geçecek gençlerin yenilikçilik ve girişimciliğe ilişkin ilgilerini artırmaya, bilgi ve becerilerini geliştirmeye yönelik olarak yenilikçilik ve girişimcilik konularının yer alması) Aktif İşgücü Piyasası Politikaları (AİPP) içerisinde girişimciliğin payının artırılması, girişimcilik eğitimi alanların ve girişimciliğin izlenebildiği bir veri tabanı oluşturulması, Teknoloji Geliştirme Merkezlerinin (TEKMER) kurulması, İş Geliştirme Merkezlerinin (İŞGEM) yaygınlaştırılması, yeni kurulacak işletmelere vergisel kolaylıklar sağlanması gibi çok sayıda tedbir maddesi ve faaliyet öngörülmüştür.

Ayrıca, "Özel Politika Gerektiren Grupların İstihdamının Artırılması" politika ekseni altında genç girişimciliğin artırılması, istihdam fuarları, kariyer günleri ve tanıtım materyalleri yoluyla İŞKUR tarafından verilen girişimcilik eğitimlerinin gençler arasındaki tanınırlığının artırılması ve daha fazla gencin bu eğitimlerden yararlanmasının sağlanması tedbirlerine yer verilmiştir.

Bunlara ek olarak, bilişim sektöründe sektöre yönelik iş gücünün geliştirilmesi ve girişimciliğin teşvik edilmesi, yeni ürün ve teknoloji geliştirmeye yönelik araştırmaların desteklenerek sektördeki istihdam artırılması hedeflenmektedir. Tarım sektöründeki istihdam şartlarının iyileştirilmesi ile ilgili de tarım sektörü çalışanlarına yönelik girişimcilik ve özellikle kadın girişimciliğinin destekleneceği, tarım sektöründe çalışanların hem tarım hem de diğer sektörlerdeki girişimcilik imkanlarından faydalanabilmeleri amacıyla bütçe kısıtları dikkate alınarak destekler sağlanacağı, bu destekler sağlanırken tarım sektöründe istihdam edilen kadınlara pozitif ayrımcılık yapılacağı ve söz konusu girişimcilik faaliyetlerinin kooperatifler aracılığıyla yapılmasının destekleneceği ifade edilmiştir. Kayıt dışı çalışmanın neredeyse tamamını kadınların oluşturduğu tarım sektöründe dezavantajlı olan kadınların kayıtlı çalışmasının ve istihdam edilmesinin sosyal girişim hareketiyle özdeşleşen kooperatifler

aracılığıyla desteklenecek olması bu amaçla kurulacak sosyal girişimler için umut vericidir. [165]

Türkiye'de Sosyal Girişimcilik Faaliyetleri ve Başarılı Uygulama Örnekleri

Thomson Reuters Vakfı; Deutsche Bank, UnLtd ve Küresel Sosyal Girişimcilik Ağı (GSEN) işbirliğinde 2016 yılında, dünyanın 45 büyük ekonomisinde yaklaşık 900 sosyal girişim uzmanının dâhil edildiği bir araştırma yapmış ve araştırma sonucunda Türkiye sosyal girişimciler için siyasi, ekonomik, düzenleyici ve kültürel faktörler açısından en kötü ortama sahip ülke olmuştur. Araştırmaya göre ilk sıralarda Amerika Birleşik Devletleri, Kanada, İngiltere, Güney Kore gelmektedir.[166]

Ülkemizde sosyal girişimciliğin geliştirilmesi adına faaliyetler gerçekleştiren Türkiye Üçüncü Sektör Vakfı (TÜSEV) sosyal girişimi; sosyal bir amaçla kurulan ve faaliyet gösteren, ekonomik faaliyetler yürüten ve elde ettiği kârı sosyal amaçları için kullanan girişim olarak tanımlamaktadır. TÜSEV'e göre sosyal girişimler, çoğunlukla ürün ve hizmetler sunarken dezavantajlı grupları istihdam eder; sorun ve fırsatları fark etme, doğru değerlendirme, risk alma gibi girişimcilik odaklı bir yaklaşım izler.[167]

TÜSEV ve British Council ortaklığında 2010 yılında hazırlanan ve 200'e yakın sivil toplum, özel sektör, kamu temsilcisinin mevcut durumu ve girişimcilerin de kendilerini değerlendirmeleri istenen "Sosyal Girişimler ve Türkiye İhtiyaç Analizi Raporu" hazırlanmıştır. Bu rapora göre, ülkemizde kâr amacı gütmeyen ve bugün vakıf, dernek, şirket, iktisadi işletme, kooperatif gibi çeşitli tüzel kişilik yapılarıyla faaliyet gösteren kuruluşlar Birleşik Krallık'taki "sosyal girişim" gibi belli bir isim altında toplanmadığından, sivil toplum kuruluşu ile sosyal girişim kavramları arasında bir kavram kargaşası bulunmaktadır. Raporda, ülkemizde özel sektörün kurumsal sosyal sorumluluk faaliyetlerini sosyal girişimcilik olarak nitelendirdiği, ticari girişimcilik ile sosyal girişimcilik arasındaki farkın yeteri kadar anlaşılamadığı ifade edilmiştir. Kâr amacı gütmeyen kuruluşlarla ilgili de bir kavram belirsizliği olduğu belirtilen raporda, sosyal girişimlerin birçok ülkede *k*âr *amacı gütmeyen örgüt* statüsünde kurulduğu belirtilerek bu girişimlerin amacının mali kazanç elde etmek değil, mali kazancı bir araç

---

[165] Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, **Ulusal İstihdam Stratejisi ve Eylem Planları (2014-2023)**, 2015,s.58

[166]Thomson Reuters Foundation, http://poll2016.trust.org/ (21.05.2017)

[167]Ersen ,Tevfik Başak; Kaya Derya; Meydanoğlu, Zeynep ;**Sosyal Girişimler ve Türkiye, İhtiyaç Analizi Raporu**, TÜSEV Yayınları, Baskı No:50, 2010, s. 7

olarak kullanarak sosyal bir sorun ve ihtiyacı ortadan kaldırmak olduğunun altı çizilmiştir.

Ülkemizde yer alan sosyal girişimlerin çoğu bir sivil toplum örgütünün iktisadi işletmesi olarak faaliyetlerini sürdürmektedir. Sınırlı sayıda da olsa bazı dernek ve vakıflara bağış yapanlara vergi istisnası getirilmekle birlikte kooperatiflerde bu durum mevcut mevzuata göre mümkün değildir. Tüm kooperatiflerin aynı mevzuata tabi oluşu, sosyal kooperatifler tarafından eleştiri konusudur. Yine mevzuat gereği, aynı şekilde sosyal girişim alanında faaliyet gösteren tüm tüzel kişilikler kâr amacı güden bir şirket yaklaşımıyla ticari bir şirketin tabi olduğu vergi mevzuatına tabidir. Bu alanda özel bir düzenleme olmaması ve dolayısıyla söz konusu işletmelerin ortaya çıkardığı sosyal faydanın göz ardı edilmesi sosyal girişimlerin yaygınlaştırılmasını engellemektedir. Başta dezavantajlı gruplar olmak üzere istihdam yaratmada kuvvetli etkisi olan[168] bu girişimlerin sayısının artması işsizlikle mücadelede de önemli katkılar sağlayacaktır. Tıpkı AB ülkelerinin pek çoğunda olduğu gibi kurulan iktisadi işletmenin kamu yararına olan katkısına bakılarak vergi istisnası gibi teşvik edici mekanizmaların geliştirilmesinin faydalı olacağı değerlendirilmektedir.

TÜSEV'in British Council ortaklığında yürüttüğü Sosyal Girişimcilik Projesi kapsamında oluşturduğu www.sosyalgirisim.org isimli portal, sosyal girişimlerle ilgili bilgiler sunan, bilgi paylaşımını teşvik eden interaktif bir ortam sunmaktadır.

Kadir Has Üniversitesi, Boğaziçi Üniversitesi, Özyeğin Üniversitesi, İstanbul Bilgi Üniversitesi gibi üniversitelerin sosyal girişimcilik konusunda yürüttüğü çalışmalar, yükseköğretim düzeyinde farkındalığının arttığının bir göstergesi olarak düşünülebilir. Hem üniversitelerde oluşturulan ağlar hem de Türkiye'de de faaliyet gösteren Ashoka gibi küresel ağların sunduğu destekler bu alanın gelişiminde ve güçlenmesinde sosyal ağların önemini ortaya koymaktadır. Bu uluslararası ağlara bir diğer örnek de 2006 yılından itibaren Türkiye'de faaliyet göstermeye başlayan Endeavor Derneği'nin kurduğu ağdır. Dernek sürdürülebilir kalkınmaya katkı sunan etkin girişimciliği destekleyen ve farklı kültürlerden olan "iş insanlarını" ortak bir hedefte birleştiren yapısıyla Türkiye'de faaliyetlerine başlamasından bu yana ağına 54 girişimci şirketi dâhil etmiştir. Endeavor, girişimlere mentor, danışman ve yatırımcı ağı

[168] Ersen; Kaya; Meydanoğlu ; **a.g.e.,** s. 7

aracılıyla destek sunmakta onlar için iyi bir ortamın geliştirilmesi adına çalışmalar sürdürmektedir.

Engellilerin ve diğer dezavantajlı gençlerin istihdam edilebilirlikleri ve iş gücü piyasasına ve sosyal hayata entegrasyonları alanında çalışma yürüten sosyal girişimlerin başarılı örneklerinden biri de 2008 yılında Alternatif Yaşam Derneği (AYDER)'nin kurduğu Düşler Akademisi'dir. Engelli ve dezavantajlı bireylerin vokal, dans, fotoğraf, enstrüman, tasarım gibi sanat atölyelerinde aldıkları eğitimden sonra istihdam edilmesinin amaçlandığı ve böylece ekonomik ve sosyal hayata katılımlarının sağlandığı Düşler Akademisi, söz konusu bireylerin başkasına bağımlı hayat sürmelerinin getirdiği olumsuzlukların giderilmesinde önemli katkılar sağlamaktadır.[169]

Bir diğer başarılı sosyal girişim örneği Ayvalık'ta kurulan atölyesinde faaliyetlerini gösteren ve daha önce çalışma hayatında hiç yer almamış kadınları istihdam eden Çöp Madam'dır. Atölye'de ana sponsor olan Unilever'den alınanlar dışında bölge halkı ve belediyelerden toplanan cam, plastik vb. ambalaj atıklarından çanta, çerçeve kutu gibi ürünler üretilip geri dönüşüm yoluyla doğaya verilen zararın azaltılmasına katkıda bulunulmaktadır. Aynı zamanda burada çalışan kadınları istihdam ederek onların ekonomik ve sosyal hayata katılmaları sağlanmaktadır. Sonuçta elde edilen çıktılarla hem doğa, hem birey hem de ekonomi kazanç sağlamakta ve bu girişim kaynakların bilinçsizce tüketildiği günümüzde sürdürülebilir kalkınmaya olan katkısı ile güzel bir örnek teşkil etmektedir.[170]

Kadınların çalışma hayatına katılmalarında başarılı faaliyetler yürüten Kadın Emeğini Değerlendirme Vakfı (KEDV) yoksul kadın mikro girişimcilere mikro krediler veren ve Türkiye'deki ilk mikro kredi kurumu olma özelliğine sahip MAYA, kadınların ürettiği ürünlerin satıldığı ve elde edilen gelirin tekrar sosyal amaçla kullanıldığı Nahıl markasını ve 2000 yılından beri faaliyetlerini yürüten, yerelde kadınların kendi ihtiyaçlarına uygun olarak kendileri için hizmetler geliştirmek üzere oluşturulan Kadın Kooperatifleri'ni oluşturmuştur. Kadın Kooperatifleri 2008 yılında kurulan ve halihazırda Türkiye'nin çeşitli illerinde faaliyet gösteren kadın kooperatiflerinin bilgi ve

[169]AYDER, http://ayder.org.tr/tr/Proje/dusler-akademisi-istanbul (23.05.2017)
[170] Çöpadam,http://www.copmadam.com/tr (23.05.2017)

tecrübe aktarımı yapabilmesi amacıyla oluşturulan Kadın Kooperatifleri İletişim Ağı'nın da kurucusudur.[171]

Mikro Kredi Zirvesi'nde açıklanan rakamlara göre Aralık 2013 itibarıyla dünya genelinde 3.098 mikro kredi kuruluşunun yaklaşık 211 milyon kişiye mikro kredi verdiği ve bu 211 milyon kişinin yaklaşık 114 milyonunu, ilk kredilerini aldıklarında ülkelerindeki en yoksul kesimde yer aldığı ifade edilmektedir. Bu en yoksul kesimde yer alanların da yaklaşık %83'ü kadındır.[172] Bu rakamlar özellikle yoksul kesimde kadınların kendi işini kurarak iş gücüne katılmasında mikro kredinin önemini göstermektedir.

Türkiye'de gençlere yönelik bir sosyal girişimcilik örneği de 2009 yılında Dünya Bankası "Yaratıcı Kalkınma Fikirleri" yarışmasında Türkiye'nin Yaratıcı Kalkınma Fikri seçilen ve bir gençlik topluluğu olan "Sosyal Girişimci Genç Liderler Akademisi (SOGLA)'dir. SOGLA yıl içinde düzenlediği etkinliklerle sosyal girişimciliği üniversite öğrencileri ve genç profesyoneller arasında yaymayı, gençlerin toplumsal değer üretebilecekleri fikirlerini yine gençler aracılığıyla ortaya çıkarmayı, geliştirmeyi ve desteklemeyi amaçlamaktadır.[173]

Ayrıca, gençlere yönelik sosyal girişimcilik alanında hayata geçirilen bir diğer örnek Sosyal Girişimcilik Programı (SOGİP)'dır. SOGİP'in İstanbul Kalkınma Ajansının 2016 yılı Girişimcilik Mali Destek Programı kapsamında hayata geçirilmiştir. İstanbul'da yer alan üniversitelerde öğrenim gören lisans ve yüksek lisans öğrencilerinin başvurabildiği program sonunda KOSGEB ve Boğaziçi Üniversitesi onaylı Sosyal Girişimcilik Eğitim Sertifikası verilmektedir.[174]

---

[171] KEDV,http://www.kedv.org.tr/(23.05.2017)
[172]Micro Credit Summit Campaign, https://stateofthecampaign.org/data-reported/ (26.03.2017)
[173]Sosyal Girişimci Genç Liderler Akademisi, http://www.sogla.org/ (21.03.2017)
[174] Sosyal Girişimcilik Programı, http://sogip.org/(22.04.2017)

3.3 TÜRKİYE İŞ KURUMU TARAFINDAN DEZAVANTAJLILARIN İSTİHDAMI KONUSUNDA YÜRÜTÜLEN FAALİYETLER

3.3.1 Genel Kurul Kararları ve Stratejik Plan Çerçevesinde Dezavantajlıların İstidamı ve Girişimcilik

Hem Genel Kurul Kararları hem de İŞKUR Stratejik Planı incelendiğinde söz konusu belgelerde sosyal girişimcilik kavramı doğrudan yer almasa da, girişimcilik ve dezavantajlı bireylerin istihdamı konusunda koyulan hedefler ve alınan kararlar bu alanlarda kurumsal faaliyetlerin artarak ve geliştirilerek devam edeceğinin bir göstergesi olarak değerlendirilmektedir.

Kamu kurum ve kuruluşları, sosyal tarafların temsilcilerinin ve üyelerin katılımıyla 3 Kasım 2015 tarihinde gerçekleştirilen 8. Olağan Genel Kurulu[175] ve 13 Kasım 2013 tarihinde gerçekleştirilen 7. Olağan Genel Kurulu'nda[176] dezavantajlıların istihdamı ve girişimcilik konusunda bazı kararlar alınmıştır. Bunlar;

- Kadınların, gençlerin, uzun süreli işsizlerin ve engellilerin nitelikli işlere erişimlerini kolaylaştırmak ve iş gücü piyasasında fırsat eşitliğini sağlamak amacıyla; danışmanlık hizmetlerine, aktif iş gücü piyasası programlarına ve nihayetinde istihdama kolaylıkla ulaşmaları sağlanarak iş gücü piyasasına geçişleri kolaylaştırılması,
- Engelli istihdamında başarılı sonuçlar sağlayan ve uluslararası uygulamaları olan destekli istihdam yönteminin hayata geçirilmesi, engelli bireylerin kayıt dışı çalışmalarını önlemeye yönelik tedbirlerin geliştirilmesi,
- Engelli istihdamının geliştirilmesi amacıyla, engelli istihdamı dolayısıyla ortaya çıkacak ilave maliyetleri karşılayacak ve yasal zorunluluğu bulunmadığı hâlde engelli istihdam eden işyerlerini kapsayacak yeni destek mekanizmaları geliştirilmesi,
- Engellilerin istihdamında başarılı sonuçlar sağlayan ve uluslararası uygulamaları olan korumalı istihdam, destekli istihdam vb. alternatif istihdam yöntemleri araştırılması, ülkemiz koşullarına uyarlanarak uygulanması ve mevzuat gereği

[175] 8. Genel Kurul Kararları, http://www.iskur.gov.tr/tr-tr/kurumsalbilgi/raporlar.aspx#dltop (01.06.2017)
[176] 7. Genel KurulKararları, http://www.iskur.gov.tr/tr-tr/kurumsalbilgi/raporlar.aspx#dltop (01.06.2017)

engelli sayılmayacak ölçüde engeli bulunanların istihdam edilebilmelerine yönelik aktif iş gücü piyasası programları geliştirilmesi,

- Kendi işini kurmak isteyen engelli ve eski hükümlülere destek verilmesi,
- Kamu ve özel sektördeki boş engelli kadrolarının teşvik edici/özendirici mekanizmalarla doldurulması,
- Sosyal tarafların görüşleri dikkate alınarak Ulusal İstihdam Stratejisine bağlı "Ulusal Kadın İstihdam Stratejisi" hazırlanması ve bu stratejinin, toplumsal cinsiyet eşitliği kavramının ana akımlaştırılması temelinde; kadın istihdamının ve girişimciliğinin eğitim, danışmanlık ve finansal açıdan güçlü kurumsal mekanizmalarla desteklenmesine odaklanması.
- Kadınların iş gücü piyasasına katılımlarını kolaylaştırmak için iş ve aile yaşamının uyumlaştırmasına yönelik politikalar oluşturulması ve faaliyetler yürütülmesi amacıyla işçi, işveren, merkezi ve yerel yönetimler, STK'lar arasında işbirliğine dayalı bir model geliştirilmesi ve bu konuda ILO sözleşmelerinin dikkate alınması,
- Şiddet mağduru kadınlar, konukevinde kalanlar, kocası ölmüş-hükümlü-tutuklu kadınlar, boşanmış kadınlar ile eski hükümlü kadınların ekonomik yaşama katılımları desteklenmeli, istihdam edilebilirliklerinin artırılması yönünde çalışmalara devam edilmesi,
- Kadın girişimciliği; eğitim, danışmanlık ve finansal açıdan güçlü kurumsal mekanizmalarla desteklenmesi,
- Aktif yaşlanmayı destekleyici, yaşlı nüfusa yönelik istihdam hizmetlerinin çeşitlendirilmesi ve yaygınlaştırılmasını amaçlayan uygulamaların hayata geçirilmesi,
- Üretim sektörlerine yönelik teşvik ve kredi politikalarında "istihdam temelli" yaklaşım izlenmesi, teşviklerde bölgesel ve sektörel istihdam farklılıklarının tüm düzenlemelerde dikkate alınması, geri kalmış bölgelerde girişimciliğin desteklenmesi,
- İşgücüne ve istihdama katılımın artırılması amacıyla başta dezavantajlı kişi ve gruplar olmak üzere işsizlerin kendi işlerini kurmalarını teşvik edici finansal destek mekanizmaları geliştirilmesi ve pilot uygulamalarla sonuçların değerlendirilmesi,

- Avrupa Birliği mali kaynakları kapsamında; özel politika gerektiren bireylerin istihdamının ve istihdam edilebilirliklerinin desteklenmesi, politika yapma ve uygulama kapasitesinin arttırılması, bilgi değişimi, girişimcilik, sosyal içerme ve insana yakışır işlerin teşvik edilmesi konularında kurum/kuruluşlarla işbirliği halinde projeler geliştirilmesidir.

İŞKUR 2013-2017 Stratejik Planı[177] kapsamında belirlenen hedeflerden biri de girişimcilik eğitim programlarının etkinliğinin artırılması ve yaygınlaştırılması olup bu kapsamda belirlenen stratejilere bakıldığında;

- Kurulması planlanan işletme büyüklüğüne uygun olan eğitim içeriğini sunmak için, girişimcilik eğitim program içeriğini modüler olarak kademelendirilerek girişimcilik eğitim programlarının etkinliği artırılması
- Girişimci adaylarının eğitim almak istediklerinde en kısa zamanda girişimcilik eğitimi almalarını sağlayacak bir yapı kurulması
- Girişimci adayları için web tabanlı eğitim sunulması

gibi hususlara yer verildiği görülmektedir.

Bunun yanı sıra Kuruma kayıtlı engelli, eski hükümlü, uzun süreli işsiz, sosyal yardım alanlara vb. yönelik danışmanlık hizmetlerinin bu grupların ihtiyaçlarına göre daha yoğun bir şekilde sunulacağı ve bu grupların istihdam edilebilirliği artırmaya dönük programlardan yararlandırılmalarına öncelik verileceği belirtilmiştir.

3.3.2 Aktif İş Gücü Piyasası Programları

Aktif İşgücü Hizmetleri Yönetmeliği"ne göre özel politika veya uygulama gerektiren gruplar, diğer gruplara göre istihdam edilmelerinde daha fazla güçlük çekilen kadınlar, gençler, uzun süreli işsizler, engelliler gibi dezavantajlı gruplardır. Yönetmelikte aktif iş gücü hizmetleri, istihdamın korunmasına ve artırılmasına, işsizlerin mesleki niteliklerinin geliştirilmesine, işsizliğin azaltılmasına ve özel politika gerektiren grupların iş gücü piyasasına kazandırılmasına yardımcı olmak üzere yapılan faaliyetleri ifade etmektedir.

[177] Türkiye İş Kurumu Stratejik Plan (2013-2017), http://www.iskur.gov.tr/tr-tr/kurumsalbilgi/raporlar.aspx#dltop

Türkiye İş Kurumu, dezavantajlı gruplara yönelik aktif iş gücü piyasası programları kapsamında; iş ve meslek danışmalığı hizmetleri, mesleki eğitim kursları, işbaşı eğitim programları, girişimcilik eğitim programları, toplum yararına programlar, iş gücü piyasası talep araştırması, diğer kurs, program, proje ve özel uygulamalar gibi hizmetleri sunmaktadır.

4857 sayılı İş Kanununa göre özel sektörde işverenler, 50+ işçi çalıştırdığı işyerlerinde çalışan sayısının %3'ü kadar engelliyi çalıştırmakla yükümlüdür. Öte yandan bu oran kamu işyerlerinde %4 engelli ve %2 eski hükümlü olarak belirlenmiştir. Bu hükme aykırılık halinde, işverenlere çalıştırmadığı her bir engelli ve eski hükümlü için idari para cezası yaptırımı vardır.[178] 2014 yılından itibaren engelli çalıştırmayan işverenlerden tahsil edilen idari para cezaları kullanılarak kendi işini kurmak isteyen engellilere proje karşılığı 36 bin TL hibe verilmektedir.[179] Engellilere yönelik desteklenen projeler; engellilerin ve eski hükümlülerin kendi işini kurmalarına/ engellilerin işe yerleştirilmelerine yönelik projeler, onların iş bulmasını sağlayacak destek teknolojilerine ilişkin projeler, işe ve işyerine uyumlarının sağlanmasına yönelik projeler, istihdam edilebilirliklerini artırmayı amaçlayan mesleki eğitim ve rehabilitasyon projeleridir.[180]

Aşağıda yer alan tablolarda yıllar itibarıyla engelli, eski hükümlü/hükümlülere yönelik düzenlenen mesleki eğitim kursları ile kendi işini kurma projelerine ilişkin sayılara yer verilmiştir.

---

[178] **İş Kanunu,** RG. 10.06.2003-25134

[179] **Engelli ve Eski Hükümlü Çalıştırmayan İşverenlerden Tahsil Edilen İdari Para Cezalarını Kullanmaya Yetkili Komisyona Dair Yönetmelik**, RG. 09.01.2014- 28877

[180]Engelli ve Eski Hükümlülere Yönelik Proje Desteği Başvuru Rehberi 2016/2, http://www.iskur.gov.tr/TabId/189/ArtMID/1139/ArticleID/474/%C4%B0%C5%9EKUR-Engelli-%C4%B0stihdam%C4%B1-%C4%B0%C3%A7in-Projelerinizi-Bekliyor.aspx (03.06.2017)

Tablo 2: Engelli ve Eski Hükümlü/Hükümlü Kursları Katılımcı Sayıları (2013-2016)

YIL	ENGELLİ KURSLARI				E.H-HÜKÜMLÜ KURSLARI			
	Kurs Sayısı	**Erkek**	**Kadın**	**Toplam Kursiyer**	**Kurs Sayısı**	**Erkek**	**Kadın**	**Toplam Kursiyer**
2016	143	802	558	1360	55	929	53	982
2015	269	1570	1242	2812	39	605	107	712
2014	184	1.064	772	1.836	45	602	20	622
2013	506	3.326	2.147	5.473	119	1.515	111	1.626

Kaynak: Türkiye İş Kurumu Veri Tabanı

Tablo 3: Yıllara Göre Engelli Kendi İşini Kurma Projelerinde Proje Başvuru Sayıları ve Tahsis Edilen Kaynak (2014-2016)

Proje Dönemi	Kabul Edilen Proje Sayısı	Reddedilen Proje	Toplam Proje	Kaynak Miktarı
2014	133	49	182	4.788.000,00 TL
2015	286	155	441	10.296.000,00 TL
2016	173	74	247	6.228.000,00 TL
Toplam	**592**	**317**	**990**	**21.312.000,00 TL**

Kaynak: Türkiye İş Kurumu, Aktif İşgücü Hizmetleri Dairesi Başkanlığı

Tablo 4: Yıllara Göre Eski Hükümlü Kendi İşini Kurma Projelerinde Proje Başvuru Sayıları ve Tahsis Edilen Kaynak (2014-2016)

Proje Dönemi	Kabul Edilen Proje	Reddedilen Proje	Toplam Proje	Kaynak Miktarı
2014	16	17	33	128.870,00 TL
2015	17	9	26	179.272,00 TL
2016	43	24	67	653.577,00 TL
TOPLAM	**129**	**63**	**195**	**961.719,00 TL**

Kaynak: Türkiye İş Kurumu, Aktif İşgücü Hizmetleri Dairesi Başkanlığı

Ayrıca eski hükümlü, madde bağımlısı, şiddet mağduru kadın vb. dezavantajlı kişi ve gruplara yönelik mesleki eğitim kursları düzenlenmektedir. Toplum Yararına Program Genelgesi'ne göre; kadınlar, 35 yaş üstü bireyler, engelliler, eski hükümlüler, terörle mücadelede malul sayılmayacak şekilde yaralananlara öncelik verilmektedir. 2016 yılı sonu itibarıyla toplum yararına programlardan yararlanan 172.995 katılımcıdan 81.100' ü kadındır. [181]

Öte yandan iş ve meslek danışmanlığı hizmetleri kapsamında 2013 yılında bireysel danışan sayısı toplamı 1.231.668 ve bunların 449.330'u kadın iken, 621.586'sı 15-29 yaş arası gençlerdir. 2016 yılında toplam sayı 2.800.948'e yükselmiş, bu sayının 949.808'ini kadınlar, 1.222.049'unu gençler oluşturmuştur. 2013 yılında bireysel görüşme yapılan 1.632.850 kişiden 574.175'ini kadınlar, 814.704'ünü gençler oluştururken, 2016 yılında toplam 4.072.924 kişinin 1.380.695'i kadınlar, 1.715.405'i ise gençlerdir. İş ve meslek danışmanlığı hizmetleri noktasında önemli bir gelişme de iş ve meslek danışmanlarının işaret dili eğitimi almış olmalarıdır.

İşe yerleştirme sayıları incelendiğinde ise 2013 yılında 671.578 kişinin 205.423'ü kadınlar, 353.852'si gençlerden oluşmakta iken; 2016 yılında toplam sayı 789.133 olarak gerçekleşmiş ve bu sayının 246.949'unu kadınlar, 376.448'ini gençler oluşturmuştur. 2013-2016 yılları arasında dezavantajlı gruplardan engelli, eski hükümlü ve terörle mücadelede malul sayılmayacak şekilde yararlananlara ilişkin işe yerleştirme sayılarına ise tablo 6'da yer verilmiştir.

[181] İŞKUR**, Toplum Yararına Program Genelgesi,**

Tablo 5: Engelli ve eski hükümlü ve terörle mücadelede malul sayılmayacak şekilde yararlananlara ilişkin işe yerleştirme sayıları (2013-2016)

YILLAR	Cinsiyet	Engelli			E.Hükümlü-TMY (**)		
		Kamu	Özel	Toplam	Kamu	Özel	Toplam
2016	E	187	12.363	12.550	237	0	237
	K	49	2.432	2.481	5	0	5
	T	**236**	**14.795**	**15.031**	**242**	**0**	**242**
2015	E	219	16.899	17.118	255	0	255
	K	39	3.298	3.337	0	0	0
	T	**258**	**20.197**	**20.455**	**255**	**0**	**255**
2014	E	200	21.956	22.156	383	0	383
	K	32	4.162	4.194	1	0	1
	T	**232**	**26.118**	**26.350**	**384**	**0**	**384**
2013	E	241	28.785	29.026	246	0	246
	K	46	5.404	5.450	1	0	1
	T	**287**	**34.189**	**34.476**	**247**	**0**	**247**

Kaynak: Türkiye İş Kurumu Veri Tabanı

Tablo 7'de de görüldüğü üzere iş gücü yetiştirme, işbaşı eğitim ve girişimcilik kursları verilerine bakıldığında 2013 yılında söz konusu programlardan toplam 220.075 kişi yararlanmış ve bu sayının 113.074'ünü kadınlar oluşturmuş; 2016 yılında bu kurslardan yararlananların toplam sayısı neredeyse iki katına çıkarak 420.638 olmuştur. Bu sayının 212.854'ü kadınlardır. Girişimcilik kurslarından 2013 yılında yararlananların toplam sayısına bakıldığında, 2013 yılında 25.166 olan sayı 2016 yılında 63.261'e yükselmiş ve bu toplamlar içinde kadınların sayısı sırasıyla 12.143'ten 27.752'ye yükselmiştir. 2013-2016 yılları verilerine göre söz konusu programlara katılan kadınların toplam sayısı erkeklere göre daha fazladır. Ancak girişimcilik eğitim programlarına katılan erkeklerin sayısı kadınlara göre nispeten daha yüksektir.

TÜİK 2016 yılı verilerine göre Türkiye'de 11.098.000 kadın ev hanımı olduğu ve ev işleriyle meşgul olduğu için iş gücüne dâhil olmadığı ifade edilmektedir. Kadın istihdamını artırma hedeflerini gerçekleştirmek için buradaki potansiyelin değerlendirilmesine yönelik politikalar geliştirilmesi gerekmektedir. Girişimcilikle ilgili dünya genelinde araştırmalar yapan ve OECD, Dünya Bankası gibi uluslararası kuruluş ve birlikler tarafından girişimcilik alanında güvenilir kaynak olarak kabul edilen Küresel Girişimcilik Monitörü (GEM) Türkiye'de 2014 yılında bir araştırma yapmıştır.

Bu araştırma sonuçlarına göre, 2013'te erken dönem girişimcilerin %31,51'i kadın iken, 2014'te bu oranın %22,24'e düşmüştür. Ayrıca gelecekte girişimci olmak isteyen kadınların oranı 2013'te %31,51 iken, 2014'te 22,44 olarak gerçekleşmiştir. Öte yandan GEM'in 2015 yılında sosyal girişimcilikle ilgili 58 ülkede ve 167.793 kişiyle yapılan görüşmeler sonucu hazırladığı rapora göre, dünyadaki sosyal girişimcilerin %55'i erkek %45'i ise kadınlardan oluşmaktadır. Kadın erkek arasındaki cinsiyet farkındaki bu gözle görülür azalışın, Türkiye'de sosyal girişimcilikle ilgili yapılacak çalışmaların artırılması ve geliştirilmesine kuvvetli bir dayanak olarak değerlendirilmektedir.

Tablo 6: İŞKUR'un Düzenlediği Girişimcilik Eğitimleri ile Tüm Kurslara Katılan Kişi Sayısı (2013-2016)

YIL	GİRİŞİMCİLİK				TOPLAM			
	Kurs Sayısı	Erkek	Kadın	Toplam Kursiyer	Kurs Sayısı	Erkek	Kadın	Kursiyer
2016	2.460	35.509	27.752	63.261	112.027	207.784	212.854	420.638
2015	1.625	21.905	20.002	41.907	86.227	167.946	202.439	370.385
2014	1.229	16.456	15.192	31.648	33.064	94.951	105.819	200.770
2013	910	13.023	12.143	25.166	31.385	107.001	113.074	220.075

Kaynak: Türkiye İş Kurumu Veri Tabanı

Ek olarak, gençlere yönelik üniversitelerde kurulan irtibat noktalarında hizmet verilmekte, İstihdam Fuarları'nda iş arayan ve işverenler bir araya getirilmekte ve Meslek Tanıtım Günleri, Kariyer Günleri gibi etkinlikler düzenlenmektedir. Yılda dört kez Vali başkanlığında toplanan ve dezavantajlı grupların da temsilcilerinin yer aldığı, ilin iş gücü piyasası analizinin yapılması, istihdamın korunması ve geliştirilmesi ile sosyal diyaloğun oluşturulmasını amaçlayan İl İstihdam ve Mesleki Eğitim Kurulları da yerelde iş gücü piyasasının nabzının tutulması açısından faydalı çalışmalar gerçekleştirmektedir.

Bunların dışında, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ile Kültür ve Turizm Bakanlığı arasında 12.04.2016 tarihinde "Turizmde Sektörel İstihdam Destekleme Eğitim Programı (SİDEP) İşbirliği Protokolü" imzalanmıştır. Bu protokol dezavantajlı grupta yer alan iş arayanlar açısından işe yerleştirme hizmetlerinin sunumunu daha etkin

ve verimli olarak yürütmeyi ve İŞKUR tarafından işe yerleştirme süreci uzun zaman alabilecek dezavantajlı grupların işe yerleştirilme sürelerini kısaltmayı amaçlamaktadır.

Son olarak İŞKUR, Ulusal İstihdam Stratejisi, Onuncu Kalkınma Planı ve söz konusu belgelere paralel olarak hazırlanan eylem planları ve çeşitli projelerde dezavantajlıların istihdamı ve girişimcilik alanında İŞKUR'un sorumlu kuruluş olarak belirlendiği konularda faaliyetleri yürütmekte ya da paydaş kurum olarak bu alanda yürütülen çalışmalara katkıda bulunmaktadır.

3.3.3 Pasif İş Gücü Piyasası Programları

İŞKUR aktif iş gücü piyasası politikalarının yanı sıra, dezavantajlıların iş gücü piyasasından kopmalarını önleyici ve onların dezavantajlı olma durumlarının daha da artmasının önüne geçmeyi hedefleyen pasif iş gücü piyasası programları kapsamında İşsizlik Sigortası Fonu'ndan karşılanan çeşitli uygulamalar yürütmektedir. İşsizlik Ödeneği kapsamında kendi iradesi dışında işini kaybeden sigortalı işsizlere 6 ile 10 ay arasında değişen sürelerde yapılan ödemeler ve Kısa Çalışma Ödeneği adı altında 3 aya kadar ekonomik, sektörel, bölgesel kriz veya zorlayıcı sebepler ile çalışılmayan sürelere ilişkin yapılan ödemeler İŞKUR tarafından karşılanmaktadır. Bunların dışında, Ücret Garanti Fonu kapsamında, işverenlerin ödeme güçlüğüne düşmesi hallerinde (işveren için aciz vesikası alınması, iflas, iflasın ertelenmesi vb.) işçilerin ücret alacakları (3 aya kadar) İŞKUR tarafından ödenmektedir. Ayrıca özelleştirilen kurum ve kuruluşlarda özelleştirme sebebiyle işini kaybeden çalışanlar için 3 ile 8 ay arasında değişen sürelerde İŞKUR tarafından İş Kaybı Tazminatı adı altında ödemeler yapılmaktadır.

Kadınların çalışma hayatında kalmalarının teşvik edilmesi ve çalışma hayatından kopmalarının önüne geçmesi amacıyla, 4857 sayılı İş Kanununun 74. Maddesine getirilen yasal düzenleme ile iş sözleşmesi ile çalışan anneler için analık hali izni bitiminden itibaren; birinci doğumda 60 gün, ikinci doğumda 120 gün, sonraki doğumlarda ise 180 gün, süreyle haftalık çalışma süresinin yarısı kadar ücretsiz izin verilmektedir. Çoğul doğumda bu süreler 30'ar gün ekleneceği, engelli doğum halinde bu süre 360 gün olarak uygulanacağı hükme bağlanmıştır. Buna bağlı olarak, yarım çalışma ödeneği kapsamında, İş Kanunu ile sağlanan yarım çalışma hakkının kullanımını kolaylaştırmak ve ücret kaybına neden olmamak için 4447 sayılı İşsizlik Sigortası Kanununda düzenleme yapılmıştır. Yapılan düzenleme ile İş Kanununun 74

üncü maddesi uyarınca haftalık çalışma süresinin yarısı kadar ücretsiz izin verilen işçiye belirli şartları taşıması halinde doğum ve evlat edinme sonrası yarım çalışma ödeneği ödenmesi imkânı doğmuştur.[182]

3.3.4 Uluslararası Kaynaklı Projeler

Türkiye İş Kurumu dezavantajlı grupların istihdamına katkı sunmak amacıyla Avrupa Birliğine katılım sürecinde, Avrupa Birliği Katılım Öncesi Mali Yardım Aracı (IPA) kapsamında AB ve Türkiye Cumhuriyeti eş finansmanıyla Kadın İstihdamının Desteklenmesi ve Genç İstihdamının Desteklenmesi projelerini hayata geçirmiş, geçtiğimiz yıllarda bu projeleri tamamlamıştır. Hâlihazırda dezavantajlı gruplara yönelik Sektörel Yatırım Alanlarında Genç İstihdamının Desteklenmesi, Kadın İşletmelerine Finansman ve Danışmanlık Desteği Programı ve Kadınlar İçin Daha Çok ve İyi İşler: Türkiye'de İnsana Yakışır İş İçin Kadınların Güçlendirilmesi Projesi devam etmektedir.

Sektörel Yatırım Alanlarında Genç İstihdamının Desteklenmesi Operasyonu

Avrupa Birliği'ne Katılım Öncesi Mali Yardım Aracı (IPA) kapsamında finanse edilen Sektörel Yatırım Alanlarında Genç İstihdamının Desteklenmesi Operasyonu'nun amacı; hibe projelerinin desteklenmesi yoluyla gençlerin istihdam edilebilirliğinin ve girişimcilik becerilerinin geliştirilerek genç istihdamının artırılmasıdır. Projenin uygulama bölgesi 81 il olup bütçesi yaklaşık 17,5 milyon Avrodur. Operasyon kapsamında 33 ilde bütçeleri 200.000-400.000 Avro arasında değişen ve uygulama süreci 1 yıl olan 56 hibe projesi desteklenmektedir.

Sektörel Yatırım Alanlarında Genç İstihdamının Desteklenmesi Operasyonu, Ulusal İstihdam Stratejisi "Eğitim-İstihdam İlişkisinin Güçlendirilmesi" temel politika ekseni altında "Eğitim ve iş gücü piyasası arasında uyum sağlanacaktır." alt politikasına; "Özel Politika Gerektiren Grupların İstihdamının Artırılması" temel politika ekseni altında "Ayrımcılıkla mücadeleye yönelik düzenlemeler geliştirilecektir." katkı sağlamaktadır.

[182] Türkiye İş Kurumu Kanunu

Kadın İşletmelerine Finansman ve Danışmanlık Desteği Programı

Avrupa Birliği Mali Yardım Aracı (IPA) kapsamında finanse edilen ve Kurumumuzun faydalanıcısı, Avrupa İmar ve Kalkınma Bankasının (AİKB) ise yürütücüsü olduğu operasyonun amacı, kadınlara ait veya kadınlar tarafından yönetilen KOBİ'lerin finansal ve teknik iş geliştirme araçlarına erişimlerinin artırılarak sürdürülebilir büyümelerinin desteklenmesi ve kadın istihdamının desteklenmesidir. 2014-2021 yılları arasında Türkiye genelinde uygulanacak projenin bütçesi 38 milyon Avro'dur.

Program kapsamında AİKB tarafından tahsis edilen 300 milyon Avro fon, programa katılan ulusal bankalar aracılığıyla kadınlara ait veya kadınlar tarafından yönetilen KOBİ'lere uygun koşullu kredi olarak kullandırılmaktadır. Ayrıca hedef KOBİ'lere yönelik stratejik ve finansal yönetim, mühendislik çözümleri, pazarlama gibi alanlarda danışmanlık hizmetleri, işletme becerileri eğitimleri ve mentorluk hizmetleri sunularak bu KOBİ'lerin sürdürülebilir büyümeleri desteklenmektedir. Kadın girişimcilerin desteklendiği bu başarılı proje ile şu ana kadar yaklaşık 12.000 kadın KOBİ kredi kullanmış, çeşitli illerde gerçekleştirilen eğitim, seminerler ile mentorluk hizmetleri, danışmanlık projeleri ve işletme koçluğu hizmetleri vasıtasıyla kadınların işletme becerileri ve farkındalıkları artırılmıştır.

Kadınlar İçin Daha Çok ve İyi İşler: Türkiye'de İnsana Yakışır İş İçin Kadınların Güçlendirilmesi Projesi

İsveç Uluslararası Kalkınma Ajansı (SIDA) tarafından finanse edilen, Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) ve İŞKUR işbirliği ile yürütülen projenin amacı, kadın istihdamının artırılması ve yaygınlaştırılması için ulusal ölçekte kapsayıcı ve bütüncül bir politikanın geliştirilmesi, aktif işgücü piyasası programları ile kadınlar için insana yakışır iş olanaklarının sağlanması, toplumsal cinsiyet eşitliği ve çalışma standartları alanında farkındalık oluşturulması ve Türkiye'de kadın istihdamının güçlendirilmesine destek olmaktır. Bütçesi yaklaşık 3,6 milyon Dolar olan projenin 2017 yılı içerisinde sona ermesi planlanmaktadır. Proje Ankara, Konya, Bursa ve İstanbul illerinde uygulanmakta ise de kadın istihdamının artırılması için ulusal ölçekte sonuçlara ulaşılması hedeflenmektedir. Projenin hedef grubu İŞKUR'a kayıtlı işsiz kadınlardır. Proje kapsamında Türkiye'nin ilk Kadın İstihdamı Eylem Planı

hazırlanmıştır. Proje kapsamında 400 kadına girişimcilik eğitimi verilmiş ve pilot illerde "İşgücü Piyasasının Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Perspektifinden Analizi Raporları" ile "Erken Çocukluk Bakım ve Eğitim Hizmetleri Haritalandırma Çalışması" ve "Kadın Girişimciliğini Girişimcilik Eğitimleri Yolu İle Teşvik Etmede Daha İyi Bir Uygulama" isimli raporlar hazırlanmıştır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada, ulusal ve uluslararası kaynaklardan literatür taraması yapılarak sosyal girişimcilik ve ilintili kavramlara ilişkin kavramsal çerçeve, dezavantajlı grupların iş gücü piyasasında karşılaştıkları zorluklar, sosyal girişimciliğin sürdürülebilir kalkınmadaki önemi, sosyal girişimcilerin karşılaştığı zorluklar ve alternatif çözüm yolları, sosyal girişimciliği destekleyici mekanizmalar ve dezavantajlı bireylerin istihdamında sosyal girişimciliğin rolüyle ilgili hazırlanan güncel akademik çalışmalar, raporlar, ve uygulama örnekleri paylaşılmış ve Türkiye'deki mevcut durumun genel çerçevesi çizilmiştir.

Küreselleşmenin de etkisiyle ekonomik krizler belirli aralıklarla ülkelerin kapısını çalmaktadır. Güney Kore örneğinde olduğu gibi kriz sonrası artan işsizlikle mücadele etmenin yanı sıra, krizlerin işsizlik üzerindeki etkisinin derinleşmesini azaltmak amacıyla dezavantajlı kesimlerin iş gücüne dahil edilmesinde sosyal girişimciliğin önemi vurgulanmıştır. İşsizlikle mücadelenin ana aktörlerinden biri olan İŞKUR da hayata geçireceği politikalar ve uygulamalarla bu sürecin bir parçası olarak ülkemiz için hem sosyal hem de ekonomik olarak fayda sağlayabilir.

Dezavantajlı bireylerin istihdamında sosyal girişimciliğin rolüne geçmeden önce iş gücü piyasası açısından dezavantajlı olma durumu incelemek gerekir. Buna göre genel hatlarıyla iş gücüne ve istihdama katılmada eşit koşullara sahip olmayan ve eşit koşullarda çalışma fırsatlarına erişemeyen bireyler dezavantajlı bireyler olarak tanımlanabilir. Bu durum ülkeden ülkeye farklılık gösterse de genel olarak, kadınlar, gençler, engelliler, uzun süreli işsizler, zorla yerinden edilen bireyler, yaşlılar, etnik kökeni nedeniyle dışlananlar dezavantajlı ya da özel politika gerektiren gruplar olarak adlandırılmaktadır. Bunun dışında özel politika gerektiren diğer dışlanmış gruplara örnek olarak, madde bağımlıları, kırsalda yaşayanlar ve tek ebeveynler gösterilebilir.

Gelişmekte olan ülkelerde ekonomik kalkınmanın kritik bir bileşeni olarak görülen girişimcilik ülkemiz için de aynı öneme sahiptir. GEM'in yayınladığı 2014 yılı Türkiye Girişimcilik Raporu'na göre Türkiye'de işsizlik veya iş bulma fırsatlarının azlığından yani ihtiyaçtan dolayı piyasadaki fırsatları değerlendirmek, kısmen fırsat motivasyonu ile girişimci olmak isteyenlerin oranı 2013 yılında %8,1 iken, 2014 yılında %42,5'e çıkarak yaklaşık beş kat artmıştır. Bu durum ülkemizde dezavantajlı grupların

önemli bir bölümünü oluşturan olan gençlerin iş gücü piyasasına dâhil olmaları noktasında girişimciliğin ne kadar da önemli bir araç olacağını gözler önüne sermektedir.

Ülkemizde bu alanda hayata geçirilen üst politika belgeleri incelendiğinde, hem özel politika gerektiren grupların istihdamı hem de girişimcilik alanında önemli adımlar atmak adına pek çok faaliyete yer verildiği gözlenmektedir. Ulusal İstihdam Stratejisi ve Onuncu Kalkınma Planı'nda yer alan tedbirler ve politikalar bunun en somut göstergesidir.

2014-2023 yıllarını kapsayan Ulusal İstihdam Stratejisi'nde özel politika gerektiren gruplar; kadınlar, gençler, engelliler, uzun süreli işsizler ve diğer gruplar olarak sınıflandırılmıştır. Özel politika gerektiren grupların istihdamına ilişkin belirlenen hedeflere bakıldığında; kayıt dışılıkla mücadele, kadınların iş gücü piyasasına katılımın artırılması, uzun süreli işsizlik ile genç işsizliğinin azaltılması ve kamudaki açık engelli kontenjanlarının doldurulmasına yönelik maddelere yer verildiği görülmektedir. Söz konusu strateji belgesinde girişimciliğin yaygınlaştırılması noktasında da kapsamlı ve günümüz ihtiyaçlarına makul oranda cevap veren tedbir maddeleri ve hedefler yer almaktadır.

Bu bağlamda; gençlere yönelik olarak girişimcilik faaliyetleri ile ilgili genç girişimciliğin artırılması daha fazla gencin bu eğitimlerden yararlanmasının sağlanması, temel eğitimden itibaren tüm öğretim süreçlerinde yer alan öğrencilere girişimcilik konusundan farkındalık sağlayacak çalışmaların yürütülmesi, Yükseköğretim müfredatında girişimcilikle ilgili öngörülen değişiklikler yapılması tedbirleri yer almaktadır. Yine Aktif İşgücü Piyasası Politikaları (AİPP) içerisinde girişimciliğin payının artırılması, girişimcilik eğitimi alanların ve girişimciliğin izlenebildiği bir veri tabanı oluşturulması, Teknoloji Geliştirme Merkezlerinin (TEKMER) kurulması, İş Geliştirme Merkezlerinin (İŞGEM) yaygınlaştırılması, yeni kurulacak işletmelere vergisel kolaylıklar sağlanması gibi çok sayıda tedbir maddesi ve faaliyet öngörülmüştür. Kadın girişimciliğinin desteklenmesi noktasında ise neredeyse tamamını kadınların oluşturduğu kayıt dışılığın yüksek olduğu tarım sektöründe bilhassa kadınlara ve gençlere yönelik girişimcilik faaliyetlerinin destekleneceği ifade edilmektedir.

Buna ek olarak, Onuncu Kalkınma Planı'nda yer alan "Temel ve Mesleki Becerileri Geliştirme Öncelikli Dönüşüm Programı" ve "İşgücü Piyasasının Etkinleştirilmesi Öncelikli Dönüşüm Programı" başta kadınlar ve gençler olmak üzere doğrudan dezavantajlı grupların istihdamına yönelik bileşenler içermektedir. Bunlardan bazıları kadın istihdamı ile ilgili çocuk, hasta ve yaşlı bakımı hizmetlerinin yaygınlaştırılması; gençler ile ilgili ise istihdamda ve eğitimde olmayan gençlerin (NEETs) sayısının azaltılması, eğitim sisteminin iş gücü piyasasıyla uyumunun artırılması, gençlerin mesleki becerilerinin yanında iş yaşamının gerektirdiği temel becerilere sahip olmasının sağlanmasıdır. Girişimciliğin yaygınlaştırılması ve artırılması adına planlanan faaliyetlere bakıldığında ise; KOBİ desteklerinin sağlanmasında yenilik, verimlilik ve istihdam artışı, büyüme, ortak iş yapma gibi ölçütlerin yanı sıra kadın, genç girişimcilik ve sosyal girişimciliğe de öncelik verileceği vurgulanmıştır. Kadın girişimciliği ile ilgili olarak da kadın girişimcilere özel bütüncül bir destek programının uygulanacağı ifade edilmektedir.

Öte yandan, dezavantajlı grupların istihdamına yönelik çeşitli kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum örgütlerinin ve diğer sosyal tarafların ortaklığı ve işbirliğinde ulusal ve uluslararası fon kaynakları kullanılarak hayata geçirilen bir takım projeler de Türkiye'de bu alanda yapılan çalışmalara örnek teşkil etmektedir.

Sosyal girişim kavramı, literatüre 1960'larda girmiş ancak dünyada 1980'lerden itibaren giderek daha da yaygınlaşan bir kavram haline gelmiştir. Genel anlamıyla sosyal girişimler; birincil amacı kâr elde etmek değil toplumsal bir sorunu çözmek ve sosyal fayda üretmek olan, tüm insanların iyi bir yaşam kalitesine sahip olma arzusu ile bu sorunlara yenilikçi çözümler üreten girişimlerdir. Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) sosyal girişimciliği; mal ve hizmetlerin üretilmesi ve sunulması yoluyla kamu yararına yürütülen, girişimci bir strateji ile örgütlenmiş ve ana amacı kârın maksimize edilmesi değil belirli ekonomik ve sosyal kazanımlara erişmek ve sosyal dışlanma ve işsizlik gibi sorunlara yenilikçi çözümler üretmek şeklinde ifade etmektedir.

Çalışma kapsamında ülke örnekleri incelendiğinde, her ne kadar kavrama dair temel algılar oluşsa da, bazı noktalarda söz konusu kavramın ülkeden ülkeye farklılık gösterdiği gözlemlenmiştir. Bunun yanı sıra söz konusu girişimler kuruldukları ekonomik ve kültürel ortama göre şekillendiğinden karşılaşılan zorluklar da bu ortama

göre değişkenlik gösterebilmektedir. Ancak genel olarak yasal ve düzenleyici çerçeve, finansal kaynaklar ve piyasalara erişim, işletme desteği yapıları ve eğitimle ilgili engeller ortak karşılaşılan sorunların başında gelmektedir.

Türkiye gibi belirli bir yasal çerçevenin olmadığı ülkelerde, sosyal girişimler sosyal ve ekonomik faaliyetlerinin tanınması için mücadele etmekte ve kendileri için uygun olmayan yasal ve düzenleyici çerçevelere tabi olmaktadır. Örneğin, vergi teşvikleri sosyal girişimler için düzenleyici çerçevenin önemli bir unsurudur. Avrupa'da bu tür teşviklerin pek çok çeşidine rastlamak mümkündür. Bu teşvikler kimi zaman sosyal faydayı ödüllendirirken kimi zaman da dezavantajlı istihdamından kaynaklanan verimlilik kaybını telafi etmeyi amaçlamaktadır. Finansmana erişim pek çok yeni kurulan işletme gibi sosyal girişimler için de hayati bir öneme sahiptir. Sosyal girişimlerin yasal bir çerçeveye sahip olmadığı ülkelerde, finansmana ve destek mekanizmalarına erişim imkânları kısıtlı olmaktadır. Bunlara ek olarak sosyal girişimler hem öncelikli amacı olan sosyal misyonunu gerçekleştirmek hem de girişimcilik için gerekli olan yetkinlikleri karşılamak durumunda olduğundan geleneksel işletmelere göre daha karmaşık ve farklı ihtiyaçlara sahiptir. Böyle bir durumda söz konusu girişimlere ve girişimci adaylarına özel danışmanlık hizmetleri ve eğitimler sunulması elzemdir.

Ülkemizde sosyal açıdan sorumlu faaliyetler yürüten işletmelerin yanı sıra kâr amacı gütmeyen kuruluşlar, dernekler, vakıflar ve kooperatifler gibi sosyal ekonomi içerisinde çeşitli kurum ve kuruluşlar yer alsa da sosyal girişimcilerin bunlar içindeki payı oldukça azdır. Başarılı sosyal girişim örnekleri olsa da Thomson Reuters Vakfı, Deutsche Bank, UnLtd ve Küresel Sosyal Girişimcilik Ağı (GSEN) işbirliğinde 2016 yılında, dünyanın 45 büyük ekonomisinde yaklaşık 900 sosyal girişim uzmanının dâhil edildiği araştırmada; Türkiye sosyal girişimciler için siyasi, ekonomik, düzenleyici ve kültürel faktörler açısından en kötü ortama sahip ülke olmuştur. Araştırmaya göre ilk sıralarda Amerika Birleşik Devletleri, Kanada, Birleşik Krallık, Güney Kore gibi ülkeler gelmektedir.

Avrupa'da Avrupa Sosyal Fonu, Sosyal İş Girişim Ağı, İstihdam ve Sosyal Yenilik Programı (EaSI) sosyal girişimciliği destekleyen önemli programların başında gelmektedir. Bunun yanı sıra Ashoka, GSEN, Schwab, Skoll Vakfı, ESENSEE, Kiva gibi küresel ağlar da farklı ülkelerden sosyal girişimcileri bir araya getirmektedir.

Birleşik Krallık'ta sosyal girişimler devlet tarafından desteklenmekte ve hükümet sosyal girişimciliğin teşviki konusunda destekler sunmaktadır. Ülkede her iki yılda bir sosyal girişimcilik sektörü ile ilgili rapor hazırlanmaktadır. Birleşik Krallık hükümetinin tahminlerine göre ülkede toplam 2 milyondan fazla çalışana sahip yaklaşık 70.000 sosyal girişim yer almakta ve bu girişimler ülke ekonomisine 24 milyar Sterlin (yaklaşık 110 milyar TL) 'den fazla katkı sağlamaktadır. Bu girişimlerin üçte biri ise başlangıç aşamasında olan işletmelerdir. Ülkedeki kuluçka merkezlerinin sayısı her geçen gün artmakta ve sosyal işletmelerin ortaya koyduğu sosyal etkinin ölçülmesi konusundaki çalışmalara daha fazla önem verilmektedir. Ülkede sosyal girişimlerin on farklı yasal formu olup şirketler kendi sosyal amaçlarına göre bu on türden birini seçmektedir. Yatırımlardan elde edilen faizlerle finanse edilen ve sosyal girişimcilik alanında faaliyet gösteren UnLtd isimli bir vakıf kurulmuştur. Ayrıca dikkat çekici bir örnek de Piyango Gelirlerinden oluşturulan Piyango Fonunun %40'ının sosyal amaçlı projelerin finansmanında kullanılmasıdır.

Kanada da sosyal girişim alanında uygun bir ekosisteme sahip ve bu alanda başarılı uygulamalar yürüten ülkelerden biridir. Kanada hükümeti Kanada İş Ağı isimli resmi bir internet sitesine sahip olup ülkede sosyal girişimcilikle ilgili bütün aşamalar konusunda detaylı bilgileri bu site üzerinden sunmaktadır. Kanada'da sosyal girişimciler yasal olarak kâr amacı güden, kâr amacı gütmeyen, kayıtlı yardım kuruluşu veya kooperatif şeklinde faaliyet göstermektedir. Kayıtlı yardım kuruluşu olanlar gelir vergisinden muaftırlar. Kayıtlı bir yardım kuruluşu, tüm kârların sosyal misyona ayrıldığı ve tüm kâr getirici faaliyetlerin Kanada Gelir Ajansı tarafından belirlenen "ilgili işletme" tanımına karşılık gelen faaliyetler olduğu kuruluşlardır. Bir sosyal girişim eğer kanunda yer alan şartları taşıyorsa kayıtlı yardım kuruluşu olarak kayıt olup faaliyetlerinden elde ettiği gelirler bakımından gelir vergisinden muaf tutulabilir. Bunu yanı sıra çeşitli eyaletlerde ve ülke genelinde hizmet veren yapılar son derece yaygındır. Bu destek kuruluşları, sosyal girişimin sosyal amacı, türü ve aşamasına göre hizmetler sunmaktadır. Bu hizmetler, finansmana erişim, iş planı geliştirme gibi alanlarda eğitim ve danışmanlık, kredi desteği, ücret sübvansiyonu, sosyal ağlara ve pazarlara erişim gibi çeşitlilik göstermektedir.

Sosyal girişimlerin 1997 yılında yaşadığı ekonomik krizden sonra hızla artan işsizlik ve kutuplaşmaların azaltılması için iyi kalitede, sürdürülebilir istihdam

oluşturulması amacıyla kurulmaya başladığı Güney Kore'de, sosyal girişimcilik faaliyetlerinin yaygınlaştırılmasının belki de en somut adımı 2007'de Sosyal Girişimlerin Teşviki Kanunu yürürlüğe girmesidir. Kanun kapsamında kurulan Kore Sosyal Girişim Kalkınma Ajansı (KoSEA) ülkede bu alanda yapılan faaliyetlerin pek çoğuna öncülük etmektedir. Kanun kapsamında sosyal girişimci olmak isteyen bir şirketin sosyal amacını detaylandırdığı başvuru formunun İstihdam ve Çalışma Bakanlığı tarafından onaylanması gerekmektedir. Hükümet kayıtlı sosyal girişim sayısının 2017 sonuna kadar 3000'e çıkarılmasını hedeflenmektedir. Bunlar ek olarak ilgili sosyal paydaşların yer aldığı Sosyal Girişim Konseyi kurulmuş, ülke 2014 yılında Sosyal Girişimler Dünya Forumu(SEWF)'na ev sahipliği yapmıştır. Farkındalık artırma ve yaygınlaştırma faaliyetleri kapsamında ülkede her yıl 1 Temmuz "Sosyal Girişim Günü" olarak kutlanmaktadır.

Fransa'daki uygulamalara bakıldığında, sosyal girişimler için mevcut yasal formların uyarlanması ya da bu yasaların duruma özel olarak yeniden tasarlanması şeklinde oluşturulan sosyal girişim formları hem bu girişimlerin kuruluş aşamasında işlem maliyetleri ile risklerini azaltmakta ve görünürlüğünü artırmakta hem de sosyal girişimin tanımlanmasını ve büyümesini desteklemektedir. Temmuz 2014'te yürürlüğe giren "ESS Yasası" (sosyal ekonomiyle ilgili kanun) yeni bir sosyal girişim formu ve sosyal girişim statüsü oluşturmuştur. Hâlihazırda hem kooperatif hem de şirketin sosyal girişim şeklinde uyarlanmasına imkân tanınmıştır. Fransa'da sosyal girişimlerin bazı türlerine yatırım yapanlara vergi indirimi uygulanmaktadır. Buna ek olarak, kamu ihalelerinde değerlendirmeler yapılırken sosyal amaçlarını belirtenlere artı puan verilmektedir. Ayrıca entegrasyon politikaları kapsamında entegrasyon için ayrılmış ve bu kontenjanlarda istihdam edilen bireyler için devlet desteği sunulmaktadır.

Çalışma kapsamında dezavantajlı bireylerin istihdamında sosyal girişimciliğin rolü açısından incelenen uygulama örnekleri, akademik çalışmalar ve raporlar ışığında Türkiye'de üst politika belgeleri ve kurum dokümanlarında dezavantajlıların istihdamını ve girişimciliği artırmaya, geliştirmeye ve yaygınlaştırmaya yönelik çok sayıda ve çeşitli tedbirlerin yer aldığını söylemek mümkündür. Ancak, söz konusu dokümanlarda Dünya genelinde sürdürülebilir kalkınma, kaynakların etkin kullanımı, toplumsal değişimi ve dönüşüm hedeflerine ulaşmada gün geçtikçe önem kazanan sosyal girişimcilik konusuna (Onuncu Kalkınma Planı'nda tek bir yer dışında) yer verilmediği

saptanmıştır. Türkiye'de sosyal girişimciliğin hala niş bir alan olduğu ve ülkemizin en önemli sorunların biri olan işsizlik sorunuyla mücadelede, bu alana ilişkin farkındalığın artırılması ve potansiyelin iyi bir şekilde değerlendirilmesinin yeni istihdam olanaklarının yaratılması ve sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşılması noktasında önemli katkıları olacağı değerlendirilmektedir.

Dezavantajlıların istihdamı ve girişimcilik faaliyetleri kapsamında İŞKUR Stratejik Planı (2013-2017) ile 7. ve 8. Genel Kurul Kararları incelendiğinde Türkiye'nin kamu istihdam kurumu olarak İŞKUR'un işsizlikle mücadelede kapsayıcı politikalar yürütmek adına çeşitli stratejiler ortaya koyduğu ve planlamalar yaptığı görülmektedir.

Kurum Stratejik Planı'nda kuruma kayıtlı engelli, eski hükümlü, uzun süreli işsiz, sosyal yardım alanlar vb. yönelik danışmanlık hizmetlerinin bu grupların ihtiyaçlarına göre daha yoğun bir şekilde sunulacağı ve bu grupların istihdam edilebilirliğini artırmaya dönük programlardan yararlandırılmalarına öncelik verileceği ifade edilmektedir. Girişimcilikle ilgili ise genel olarak girişimcilik eğitim programlarının etkinliğinin artırılması ve girişimcilere yönelik web tabanlı eğitimlerin sunulması için çalışmalar yapılacağı belirtilmektedir.

7. ve 8. Genel Kurul Kararlarına bakıldığında; dezavantajlı bireylerin iş gücü piyasasında fırsat eşitliğinin sağlanması noktasında aktif iş gücü piyasası programlarına erişimlerinin artırılması, engelli istihdamı konusunda başarılı uygulama örneklerinin ülkemiz dinamiklerine uyumlaştırılarak hayata geçirilmesi, işverenin yükleneceği ilave maliyetleri üstlenecek ve engelli istihdam eden işyerlerine yönelik teşvik ve destek mekanizmalarının sağlanması maddelerine yer verildiği görülmektedir. Öte yandan, girişimci olmak isteyen engellilere destek olunması, kadın istihdamına yönelik; iş ve aile yaşamının uyumlaştırılmasına yönelik çok taraflı katılımcı politikalar oluşturulması, kadın girişimciliğini destekleyici mekanizmalar geliştirilmesi de kadınlara yönelik alınan kararlardır. Ayrıca, yaşlılara yönelik aktif yaşlanmayla ilgili tedbirlerin oluşturulması, geri kalmış bölgelerde girişimciliğin desteklenmesi, başta dezavantajlı kişi ve gruplar olmak üzere işsizlerin kendi işlerini kurmalarını teşvik edici finansal destek mekanizmaları geliştirilmesi ve AB fonları kapsamında dezavantajlılara yönelik projeler geliştirilmesi de alınan diğer önemli kararlardır.

Sonuç olarak; dezavantajlı bireylerin istihdamının artırılmasında sosyal girişimlerin yaygınlaştırılması ve geliştirilmesi için uygun bir ortamın oluşturulması söz konusu grupların kendi işini kurarak ya da dezavantajlı istihdamını amaçlayan sosyal girişimciler aracılığıyla çalışma hayatına katılmalarına destek sağlaması açısından önemlidir. Bu amaçlara hizmet etmek üzere aşağıda yer alan önerilerin dikkate alınarak geliştirilmesi, uygulanması ve sonuçlarının izlenmesinin İŞKUR ve ülkemiz açısından katma değer oluşturacağı değerlendirilmektedir.

Türkiye'de Sosyal Girişimcilik Konusunda Farkındalık Çalışmalarının Artırılması:

Güney Kore örneğinde olduğu gibi yılın belli bir günü Sosyal Girişim Günü olarak kutlanabilir. Bu kapsamda bu günü içeren haftada çeşitli etkinlikler düzenlenebilir. Sosyal girişimcilerin ürettiği ürünlerin satıldığı kermesler düzenlenebilir, tüm sosyal paydaşların davet edildiği çeşitli sempozyumlar organize edilebilir. Bunun yanı sıra, iş dünyası, sivil toplum, siyaset, bürokrasi, sanat camiasından tanınmış kişilerden oluşan bir reklam kampanyası başlatılarak sosyal girişimcilerin ürettiği ürünlerin alınması ve onların desteklenmesine yönelik mesajlar verilebilir. İŞKUR'un da dahil olduğu sosyal girişimcilik yarışmaları düzenlenebilir, başarılı olan girişimcilere ya da en iyi iş planı sunan sosyal girişimci adaylarına çeşitli ödüller ve teşvikler sağlanabilir. İŞKUR'un Dünya Kamu İstihdam Kurumları Birliği (WAPES) ortaklığı ile 2014 yılında gerçekleştirdiği "Genç Girişimciliği ve Sosyal Girişimcilik: Kamu İstihdam Kurumlarının Rolü ve İyi Uygulamalar" Çalıştayı gibi uluslararası çalıştaylar ve konferansların sayısı artırılabilir. Böylece kamu istihdam kurumlarının bu alanda yapabileceği çalışmalar konusunda fikir alış verişi yapılmasına olanak sağlanır. İŞKUR, hâlihazırda Dünya Başkanlığı'nı yürüttüğü WAPES çatısı altında bu alanda yapılacak çalışmalara öncülük etme fırsatını elinde tutmaktadır.

Sosyal Girişimciliği Desteklemek Üzere Sosyal Ağların Kurulması ve Yaygınlaştırılması:

İncelenen ülke örnekleri ve uygulamalara bakıldığında sosyal girişimcilerin gelişiminde hem ulusal hem de uluslararası düzeyde sosyal ağların oluşturulmasının en sık rastlanan yöntemlerden biri olduğu görülmüştür. Bu kapsamda, Türkiye'de faaliyet gösteren sosyal girişim ağları dışında yeni bir ağ kurularak ilgili diğer ağlara erişimleri

sağlanabilir. Söz konusu ağ kamu kanalıyla da desteklenebilir. Platformun koordinasyonu ve yönetimi ÇSGB ya da KOSGEB tarafından gerçekleştirilebileceği gibi, oluşturulacak ayrı bir organ aracılığıyla da bu ağ kurulabilir. Bu online platformda İŞKUR'un faaliyetlerine ilişkin bir bölüme yer verilebilir. Başta girişimcilik eğitim programları olmak üzere gerçekleştirilen aktif ve pasif iş gücü programlarına yönelik sunulan hizmetler bu platformdan sosyal girişimcilere ve girişimci adaylarına aktarılabilir.

Ulusal Sosyal Girişim Biriminin Oluşturulması:

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı bünyesinde Güney Kore'deki Sosyal Girişim Ajansı'na benzer yapıya sahip bir birim kurulabilir. Bu birim ülkedeki sosyal girişim alanında gerçekleştirilecek faaliyetlerin takibinden, saha çalışmalarından, raporlamadan, iyi uygulama örneklerinin Türkiye'ye aktarılması konusunda yapılacak çalışmalardan, yasal çerçeveye yönelik çalışmaların sekretaryasını yürütmekten sorumlu olabilir. İŞKUR da kamu istihdam kurumu olarak bu çalışmalarda yer alması gereken önemli bir aktördür. Saha çalışmalarına İş ve Meslek Danışmanları aracığıyla destek sunulabilir. Böylece bu alanda kurumsal kapasitenin artırılmasına da olanak sağlanmış olur. Öte yandan Sosyal Girişim Biriminin çalışmalarına hem yerelde çalışan personelin hem de istihdam uzmanlarının katılması bir sinerji doğuracaktır. Söz konusu birim çeşitli kanallardan kurumun faaliyetlerine ilişkin bilgi paylaşımında bulunarak sosyal girişimciler ve sosyal girişimci olmak isteyen adaylar arasında farkındalık oluşturulmasına katkıda bulunabilir. Yine bu birimle işbirliği halinde projeler geliştirilebilir ve söz konusu işletmelerin istihdam edecekleri dezavantajlıları İŞKUR'a kayıtlı işsizlerden seçmeleri halinde çeşitli destek mekanizmaları oluşturulabilir.

Dezavantajlı Bireylerin İstihdamını Sosyal Girişimler Yoluyla Desteklemek Üzere Sosyal Girişim Kurulu/Konseyi Kurulması:

Dezavantajlı bireylerin istihdamına yönelik faaliyet gösterecek sosyal girişimlerin geliştirilmesi konusunda çalışmalar yapmak üzere Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı koordinatörlüğünde, İŞKUR, KOSGEB, MEB, MYK, Meslek Odaları, YÖK, Kalkınma Bakanlığı, sosyal girişimcilik alanında faaliyet gösteren STK'lar, Üniversiteler ve diğer sosyal paydaşların yer aldığı "Sosyal Girişim Konseyi" nin kurulması önerilmektedir.

Sosyal Girişim için Piyasanın Gelişiminin Desteklenmesi ve Kamu Görevlileri ile Sosyal Girişimlere Kamu İhalelerine Yönelik Eğitim Verilmesi:

Avrupa İhale Kanunu, yerel otoritelerin satın alma prosedürlerine uzun süreli işsizlerin veya dezavantajlı insanların istihdamını teşvik etme gibi belirli sosyal hükümler eklemelerini şart koşmaktadır. Sosyal girişimlerin kamu hizmetlerinin sunumunda yer alması pek çok toplumsal faydayı beraberinde getirebilir. Hem kamu alım süreçlerinde çalışan kamu görevlileri hem de sosyal girişimler için gerekli eğitimler sunulmalı ve katılım teşvik edilmelidir. Kamu alımlarına başvuran firmaların sosyal değer yaratmaları durumunda, değerlendirmede artı puan verilmesi ihalelere sosyal girişimcilerin de katılmasını teşvik edecektir. Sadece maliyet etkin değerlendirme sosyal girişimcilerin rekabet şansını neredeyse sıfıra düşürmektedir. Oysaki söz konusu girişimlerin kalkınmasında devlet alımlarının payı oldukça büyüktür. İsveç Sosyal Sigorta Kurumu, teklif belgelerinin hazırlanmasında karşılaşılan zorlukların belirlenmesi ve satın alma uygulamalarının gözden geçirilmesi amacıyla sosyal ekonomi organizasyonları, gönüllü kuruluşlar ve KOBİ'ler ile bir araya gelerek bu duruma bir çözüm bulma arayışına girmiştir. Aynı yöntem ülkemizde de izlenebilir.

Sosyal Girişimler için Kuluçka Merkezlerinin Kurulması:

Birleşik Krallık'ta ya da Güney Kore'de olduğu gibi sosyal girişimcilere yönelik kuluçka merkezlerinin kurulması ve yaygınlaştırılması desteklenmelidir. Kuluçka merkezleri, sosyal girişim kurma ve geliştirmeyi desteklemek için önemli yapılardır. Bu merkezler yeni kurulan sosyal girişimlerin ihtiyaçlarına (özgüven kazandırma, kişisel gelişim, iş planı hazırlama, ürün/hizmet geliştirme sosyal ağlara ve pazarlara erişimlerini kolaylaştırma) yönelik uzman desteği verebilir, onların sosyal yatırımları çekmeye elverişli hale gelmelerini sağlayabilir. KOSGEB'in öncülüğünde kurulacak bu kuluçka merkezlerinde yer alan girişimcilerin alacakları söz konusu eğitimlerin İŞKUR aracılığıyla verilmesi sağlanabilir. Birleşik Krallık'ta olduğu gibi bazı kuluçka merkezleri, katılımcılarına faizsiz kredi desteği sunabilir. Söz konusu faizsiz kredi desteği İŞKUR fonundan karşılanabilir. Ayrıca sektör ihtiyaçlarına yönelik girişimleri desteklemek adına bu merkezler sektör bazlı hizmetler sunabilir.

Sosyal Girişimciliğin Yaygınlaştırılması için Toplum Yararına Şirket Yapısının Kurulması:

Birleşik Krallık'ta 2005 yılında çıkarılan Toplum Yararına Şirket (CIC) Yasası ile toplum yararına şirket sayısı 10,000'e ulaşmıştır. Birleşik Krallık'ta yer alan 10 sosyal girişim türünün en önemlilerinden olan toplum yararına şirketler sosyal etkiyi gözeterek ticaret yapan şirketlerdir. Bu şirketler resmi dokümanlarında organizasyonun sosyal amacını güvence altına alır, hayır kurumları ve diğer toplum yararına şirketler dışında varlıkların dağıtılmasını engeller ve yatırımcılar şirkette hisse sahibi olsa da şirket kâr payı dağıtımında üst sınır koyar. Bu şirket türünün etkinliği karşısında Kanada'da British Colombia ve Nova Scotia'da eyaletlerinde de son dönemde bu yapı yasal olarak faaliyetlerini sürdürmeye başlamıştır. Bu yapı ülke dinamikleri doğrultusunda Türkiye'ye de uyarlanabilir. Toplum yararına şirketlerde çalışacak personel Toplum Yararına Programlar (TYP) kapsamında İŞKUR tarafından sağlanabilir. İşin niteliğine göre, çalışma süreleri daha uzun tutularak (örn. 2 yıl) bir yandan çalışanların verimliliği diğer yandan istihdam edilebilirlikleri artırılabilir. Böylece TYP Programlarının etkinliği de artırılmış olur.

Eğitimin Her Kademesindeki Öğrencilerin Sosyal Girişimcilik Konusundaki Farkındalıklarının Artırılması:

Ulusal İstihdam Stratejisi'nde yer alan tüm öğretim süreçlerinde öğrencilere girişimcilik konusunda farkındalık sağlayacak çalışmaların yürütülmesi, yükseköğretim müfredatında girişimcilikle ilgili öngörülen değişiklikler yapılması tedbirleri kapsamında sosyal girişimcilik konusu da müfredata ayrı bir başlık olarak eklenebilir. Böylece sosyal girişimcilik konusunda eğitimin her kademesinde farkındalık oluşturulması sağlanarak gençlerin erken yaşlardan itibaren bilinçlendirilmesi sağlanabilir.

İş ve Meslek Danışmanlığı Hizmetlerinin Dezavantajlı Bireylerin İstihdamını ve Sosyal Girişimciliği Daha Fazla Destekleyecek Şekilde İyileştirilmesi:

İş ve meslek danışmanlarının sosyal girişimcilik alanındaki farkındalıkları ve bilgi düzeyi artırılarak sosyal girişimci olmak isteyenlere yönelik olarak onların ihtiyaçlarına karşılık verebilecek özelleştirilmiş hizmet sunmaları sağlanabilir. İş ve meslek

danışmanları (İMD) işyeri ziyaretleri sırasında işverenlere sosyal girişimcilik ile ilgili bilgiler sunabilir. İMD'lerin eğitiminde alanında başarılı sosyal girişimcilerin ya da akademisyenlerin desteği alınabilir. Meslek tanıtım günlerinde gençler sosyal girişimcilik konusunda bilgilendirilebilir. Ayrıca yaygınlaştırma faaliyetleri kapsamında her yıl illerde düzenlenen istihdam fuarlarında dezavantajlı bireyler ve sosyal girişimciler bir araya getirilebilir. Böylece bir taraftan da kurumun bu alanda geliştireceği programlar bu platformlarda ilgili taraflara aktarılabilir.

Mesleki Eğitim ve İşbaşı Eğitim Programlarının Sosyal Girişimcilik Destek Aracı Olarak Kullanılması:

Dezavantajlı bireyleri istihdam etmek isteyen sosyal girişimcilere işe almak istedikleri dezavantajlılara yönelik sunacakları mesleki eğitim ya da işbaşı eğitim programlarını İŞKUR ortaklığında gerçekleştirmeleri halinde onlara özel olarak geliştirilecek destek mekanizmaları sunulabilir (Sosyal girişimlerin dezavantajlıları istihdamında her bir dezavantajlı işe alımı için belli bir süre çalışanın SGK priminin ödenmesi gibi). Bunun dışında gönüllü çalışanları olan sosyal girişimleri desteklemek adına, gençlerin bu işletmelerde staj yapmaları halinde sigorta maliyetleri İŞKUR tarafından karşılanabilir.

Girişimcilik Eğitimleri Modülünün Sosyal Girişimciliği Öğretici ve Teşvik Edici Şekilde Güncellenmesi:

Eğitim modülü içine sosyal girişimcilik konusunu da alacak şekilde güncellenebilir. Modülün revizyonu ile ilgili olarak bu alanda çalışmalar yürüten üniversiteler, KOSGEB, İŞKUR, MYK, MEB, STK'lar, başarılı sosyal girişimciler, ilgili diğer kurum ve kuruluşlarla bir araya gelerek bir çalışma gerçekleştirilebilir.

İşsizlik Sigortası Fonunun Temel İlke ve Kuralları Çerçevesinde Sosyal Girişimciliğin Finansmanı Uygulamalarının Hayata Geçirilmesi:

Dezavantajlı grupları istihdam etmek isteyen sosyal girişimcilere yönelik İşsizlik Sigortası Fonu'ndan karşılanmak üzere belirli miktarlara kadar geri ödemesiz, belli bir miktarın üzerinde fona ihtiyaç duyan girişimciler için ise faizsiz geri ödemeli kredi imkânları sunulabilir. İşletmelerin kuruluş aşamasında finansmana daha çok ihtiyacı olacağından başlangıç aşamasında olanlara karşılıksız hibe destekleri sunulabilir. Birleşik Krallık'ta olduğu gibi büyümek isteyen sosyal girişimcilere kişiye özel

destekler sunulabilir ve *tohum finansmanı* sağlanabilir. Başka bir değerlendirme kriteri sosyal girişimlerin istihdam etmeyi düşündüğü kişi sayısı ya da hedef kitlesi olabilir. Kadınlar, gençler, engelliler, uzun süreli işsizler ve diğer dezavantajlı gruplara yönelik farklı programlar uygulanması da başka bir seçenek olabilir. Bu uygulamanın dezavantajlıların istihdamında etkin sonuçlar verebilmesi için tüm değişkenleri ile birlikte, sorunların öncelik sırası da dikkate alınarak, ilgili tarafların katılımıyla oluşturulacak bir çalışma grubu ile ihtiyaç ve mevcut durum analizinin yapılması önemlidir.

İl İstihdam ve Mesleki Eğitim Kurulunun Sosyal Girişimciliği Destekleyici Rolünün Güçlendirilmesi:

Yerelde iş gücü piyasasının nabzını tutan İl İstihdam ve Mesleki Eğitim Kurulları'nda (İİMEK) sosyal girişimcilik konusu gündeme alınmalı ve sosyal girişimciliğin dezavantajlılarına istihdamında ne kadar önemli rol oynadığı konusunda kurul üyelerinin farkındalığı artırılmalıdır. Bu doğrultuda, bilgi ve tecrübelerini aktarmaları için başarılı sosyal girişimciler ve bu alanda çalışmalar yürüten akademisyenler toplantılara davet edilmelidir.

Dezavantajlı Bireylerin İstihdamında Yenilikçi Sosyal Girişimleri Desteklemek ve Tecrübe Etmek Üzere Uluslararası Programların ve Fon Kaynaklarının Kullanılması:

Kurumumuzun da başvuru yapabileceği İstihdam ve Sosyal Yenilik Programı (EaSI)' nın Mikro Finans ve Sosyal Girişimcilik ayağı özel politika gerektiren gruplar ile mikro girişimler için mikro kredi, sosyal girişimciliğin geliştirilmesi olmak üzere iki tematik alandaki eylemleri desteklemektedir. Program kapsamında kendi işini ya da mikro girişimlerini kurmak ya da geliştirmek isteyen ve iş gücü piyasasından dışlanma riskiyle karşı karşıya olan kesimler ile kuruluş ve gelişme aşamasında olan ve özellikle bu kesimleri istihdam eden mikro girişimler için mikro finansman imkânları ve finansmana erişimin kolaylaştırılması amaçlanmaktadır. Program, sosyal girişimlerin, bu girişimlere yönelik kredi ve diğer finansal araçlar sunan kamu kuruluşları ile özel kuruluşlar aracılığıyla finansmana erişimini kolaylaştırmayı amaçlamaktadır. Bu durumda yukarıda bahsedilen sosyal girişimcilik finansmanı kapsamında önerilen uygulama örneği, EaSI Programına başvurulmak üzere hazırlanacak bir proje teklifi ile

geliştirilebilir. Program kapsamında ilgili kişilerin tecrübelerinden de faydalanılmış olur. Kabul edilen projenin hem mali kaynak sağlamada hem de bu alanda kurumsal kapasitenin geliştirilmesinde önemli katkıları olacağı değerlendirilmektedir.

Sosyal Girişimcilere Finansman Sağlayacak Mekanizmalar Geliştirmek Üzere Bankalarla İşbirlikleri Geliştirilmesi:

Birleşik Krallık'ta kurulan Big Society Capital (BSC), dört büyük bankanın hareketsiz duran hesaplarından bir kaynak sağlamıştır. BSC doğrudan sosyal girişimlere değil, sosyal yatırım finans aracılarına yatırım yapmakta ve yatırımda sosyal ve finansal getiri elde etmeyi amaçlamaktadır. Bu uygulama örneğinden yola çıkarak İŞKUR, gerekli yasal izinler doğrultusunda, bankalarla protokol anlaşması yaparak girişimciliği destekleyecek faaliyetlere kaynak sağlayabilir. Geleneksel finans kuruluşları genellikle sosyal girişimlerin önceden belirlenen müşteri kriterlerine uymadığı ve yeterli garantiyi sunamayacağını düşündüğü için bu girişimlere kredi vermeyi reddetmektedir. Böyle bir durumda doğrudan sosyal girişimlere yatırım yapmak isteyen bankalara risk telafi mekanizması çerçevesinde belli bir teminatın İŞKUR fonundan karşılanması sağlanabilir. Bu teminat doğrudan İşsizlik Sigortası Fonu'ndan karşılanabileceği gibi İŞKUR'un yürütmüş olduğu Kadın İşletmelerine Finansman ve Danışmanlık Desteği Programı'nda olduğu gibi çeşitli uluslararası fon destekleriyle eş finansman şeklinde de sağlanabilir.

Sosyal Girişimlere Dönüşmek İsteyen Kurum Kuruluşlarda Dönüşüm Sonrası Adaptasyon Sürecinde Çeşitli Desteklerin Sunulması:

Çalışma kapsamında yapılan araştırmalarda kamu hizmetlerinin sosyal girişimlere dönüştürülmesinin giderek yaygınlaştığı gözlemlenmiştir. Örneğin, Birleşik Krallık 'ta eğlence merkezleri zincirinin çalışanlara ve kullanıcılara ait olan ve onlar tarafından işletilen müşterek teşebbüs haline getirilmesi için bir karar alınmıştır. Bu dönüşüm sürecinde kuruluş öncesi hem personel hem de kullanıcılara süreç oryantasyonu ve örgütsel modelle ilgili danışmanlık hizmetleri sunulmuştur. Ülkemizde sosyal girişimciliğe uygun bir ekosistem geliştirildikten sonra bu tarz dönüşümlerin gerçekleşmesi durumunda İŞKUR adaptasyon süreçlerinde çeşitli eğitim ve danışmanlık hizmetleri sunabilir.

İŞKUR Tarafından Sosyal Girişimci Adaylarına Yönelik İnternet Tabanlı Seminer (webinar) Düzenlenmesi:

İŞKUR tarafından, genel kurul kararlarında yer verilen girişimci adayları için web tabanlı eğitim sunulması kararına da hizmet eden ve Avrupa'da da oldukça yaygın hale gelen internet üzerinden yapılan seminerler (webinar) bir sosyal girişimin kurulması, sosyal medya iletişimi pazarlama ve yerel otoritelerle birlikte çalışma konularında bilgi vermek amacıyla düzenlenebilir. Bu teknolojinin kullanılması için gerekli alt yapının oluşturulması, beyaz yakalılar da dahil olmak üzere daha geniş kitlelere erişim sağlamaya katkıda bulunacaktır.

Aktif Yaşlanma Çalışmaları Kapsamında Sosyal Girişimcilik Faaliyetlerinin Uygulanması:

Kanada'da 55 yaş üstü yetişkinleri gelir kazanma fırsatlarıyla buluşturarak onların ekonomik güvencelerini, topluma dâhil olmalarına ve yaşam kalitelerini geliştirmelerine yardımcı olan kâr amacı gütmeyen kuruluş örneğinde olduğu gibi üyelik sistemiyle çalışan benzer bir yapı Türkiye'de kurulabilir. Çalışanları güvence altına alan ve kayıtlı çalışmalarını teşvik eden böyle bir sistemin kurulması ve yaygınlaştırılması aktif yaşlanma konusunda yapılacak çalışmalar önemli katkılar sağlayabilir. İŞKUR sunduğu hizmetleri bu dezavantajlı kesimlere yönelik olarak da genişletmek adına bu yapılardaki iş arayan ve işverenlerin İŞKUR kanalıyla eşleştirilmesini sağlayabilir.

Tarımda Kayıt Dışılığın Azaltılması, Çocuk İşçiliğiyle Mücadele ve Girişimciliğin Artırılmasına Yönelik Faaliyetlerin Artırılması:

Ulusal İstihdam Stratejisi'nde kadın girişimciliğinin desteklenmesi noktasında ise neredeyse tamamını kadınların oluşturduğu kayıt dışılığın yüksek olduğu tarım sektöründe bilhassa kadınlara ve gençlere yönelik girişimcilik faaliyetlerinin destekleneceği ifade edilmektedir. Tarım sektöründe çocuk işçiliği, tarımda çalışanların eğitim ve sağlık hizmetlerine erişimde yaşadığı sıkıntılar, kayıt dışı çalışmanın bir sonucu olarak sosyal güvenlik sisteminin dışında kalma gibi önemli sorunlara çözüm üretme noktasında da sosyal girişimcilik yaygınlaştırılabilir. İŞKUR, Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı ile işbirliği halinde tarımda çalışan kadın ve genç girişimciliğini teşvik edici destek mekanizmaları geliştirebilir. Kooperatiflerin desteklenmesi

aracılığıyla bu kesimin sıkıntılarının azaltılması ve tarım kooperatiflerine sunulacak teşvik mekanizmaları yoluyla sayılarının artması sağlanabilir. Tarım aracılarını bilinçlendirme faaliyetleri gerçekleştirilerek insana yakışır iş şartlarının sağlanmasına katkı sunulabilir. Tarım kooperatiflerinde yer alan çalışanlara eğitim ve danışmanlık hizmetleri sunularak kaliteli ve verimli üretim desteklenebilir. Milli Eğitim Bakanlığı ile işbirliği yapılarak çocuk işçiliği ile mücadele ve çocukların okula devamsızlık oranlarının azaltılması adına, çocukları okula devam eden mevsimlik tarım işçilerine yönelik teşvik mekanizmaları ile bilinçlendirme ve eğitim faaliyetleri yürütülebilir.

Gençlere Yönelik Madde Bağımlılığı ile Mücadele Kapsamında Sosyal Girişimcilik Faaliyetlerinin Yaygınlaştırılması:

Kanada'da Verto İşgücü Hizmetleri madde bağımlılığı olan risk altındaki gençlerin tehlikeli ortamlardan kopmalarını ve ekonomik bağımsızlık kazanmalarını sağlamaktadır. Şirketler Verto aracılığıyla bir günlük organizasyon ve etkinlikler için ihtiyaç duyduğu personeli temin etmektedir. Gençler Verto'da çeşitli eğitimlerle desteklenmekte ve şirketlerin ihtiyacına göre birer günlük etkinliklere (doğum günü, düğün, yemek daveti vb.) gönderilmektedir. Daha sonra söz konusu şirketler performansını beğendikleri çalışanlarla uzun süreli iş sözleşmesi imzalamaktadır. İŞKUR madde bağımlılığıyla mücadele kapsamında bu amaçla kurulan sosyal girişimlerle ortaklaşa mesleki eğitimler düzenleyebilir.

Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyelilerin İstihdamında Sosyal Girişimcilik Faaliyetlerinin Yaygınlaştırılması:

Ülkemiz Suriyelilere 2014 yılında Geçici Koruma statüsü tanıyarak dünyadaki toplam Suriyeli sığınmacı sayısının yaklaşık yarısına ev sahipliği yapmaktadır. Çalışma çağında olan sığınmacıların sayısı Türk iş gücünün yaklaşık %5'ine karşılık gelmektedir. Suriyelilerin istihdamı konusunda sosyal misyonu olan girişimcilere yönelik İŞKUR'dan destekler sunulabilir. Çalışanlar İŞKUR aracılığıyla bulunabilir. Ancak bu süre zarfında Suriyelilerin topluma adaptasyonlarının sağlanması adına TYP tarzı programlarla belirli bir süre istihdam edildikten sonra kazandıkları deneyimle başka işlere yerleştirilmelidir. Bu sayede daha çok Suriyelinin bu programlardan faydalanması da sağlanmış olacaktır.

İŞKUR Personelinin Yemek İhtiyacı İçin Hizmet Alımında Sosyal Girişimlerin Desteklemesi:

Dezavantajlıları istihdam eden ve aynı zamanda onlara aşçılık eğitimi sunan sosyal girişimlerin bu eğitimlerini İŞKUR aracılığıyla sunması teşvik edilebilir. İŞKUR illerde personelin öğle yemeklerini bu girişimlerden satın alabilir. Böylece pek çok dezavantajlı bireyin istihdamına katkıda bulunabilir.

Geri Dönüşüm Faaliyetleri ve İnsan Yakışır İşlerin Güçlendirilmesi Alanında Sosyal Girişim Faaliyetlerinin Desteklenmesi:

Gelecek nesillere yaşanabilir bir dünya bırakma adına sürdürülebilir kalkınmanın en önemli etkilerinden biri kaynakların etkin bir şekilde kullanılmasıdır. Oysa Türkiye'de vatandaşların atıkları ve çöpleri sınıflandırma konusundaki bilinçsizliği ve kimi zaman da ne yazık ki duyarsızlığı sebebiyle kaynaklar etkin bir şekilde kullanılmamaktadır. Öte yandan, atık toplama konusunda çok sayıda insan kayıt dışı olarak kötü koşullarda ve sağlıklarını riske atarak çalışmaktadır. Atık toplamanın sistematik bir hale gelmesi, iş sağlığı ve güvenliği açısından alınacak önleyici ve düzenleyici faaliyetler bu kişilerin hem daha düzgün koşullarda çalışmalarına kapı açar hem de israf edilen onca kaynağın geri dönüştürülmesini olanak sağlar. İŞKUR tarafından bu alanda faaliyet göstermek isteyen sosyal girişimcilere iş kurmalarına yardımcı olacak desteklerin sunulması, çeşitli eğitim ve danışmanlık hizmetleri verilmesi konunun çözümüne ilişkin önemli katkılar sunabilir.

KAYNAKÇA

Aktif İşgücü Hizmetleri Yönetmeliği

Arirang, http://www.arirang.co.kr/news/News_View.asp?nseq=119833 ,(18.05.2017)

AYDER, http://ayder.org.tr/tr/Proje/dusler-akademisi-istanbul (23.05.2017)

AB'nin İstihdam ve Sosyal Politikası, http://www.mess.org.tr/media/filer_public/4c/e8/4ce80e0b-1dbe-40fa-8b55-8a951552ae66/istihdamvesosyalpolitika.pdf ,(20.05.2017)

Avrupa Birliği Bakanlığı, İstihdam ve Sosyal Yenilik Programı, http://www.ab.gov.tr/49876.html, (19.05.2017)

Alp, Leyla; **Dezavantajlı Grupların İstihdama Katılmaları: G20 Ülkelerindeki Başarılı Uygulamalar,** Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Dış İlişkiler ve Yurtdışı İşçi Hizmetleri Genel Müdürlüğü 2014 Ankara, Uzmanlık Tezi, s.18

Avrupa Sosyal Fonu, http://www.abfonlari.gov.tr/, (20.05.2017)

Ashoka, http://turkey.ashoka.org/social_entrepreneur (12.05.2017)

Berkün, Sanem; **Özürlülerin İstihdamında Ev Esaslı Tele Çalışma (Evde Tele Çalışma): Bursa İli Belediyelerinden Örnekler,** ÇASGEM Yayınları, Yayın no:38, Ankara 2013, s. 90

Betil, İbrahim; **Sivil Toplum, Sosyal Sermaye, Sosyal Girişimcilik,** Toplum Gönüllüleri Vakfı Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi 5/1, 2010 İstanbul, s.24

Beautiful Store, http://eng.beautifulstore.org/ ,(18.05.2017)

Borzaga C.; Defourny J. ; **The Emergence of Social Enterprise**, 2001, Routledge, Londra,s. 2

Bragaa J.C; Proenc, T. ; Ferreirac, M.R; Motivations for Social Entrepreneurship: Evidences from Portugal, Elsevier, Portugal 2015, s. 12

Bidet, Eric; Mans, Le; Ryu, Jieun; **A Typology of Social Enterprise Models in South Korea**,s2,http://c.ymcdn.com/sites/www.istr.org/resource/resmgr/WP_Stockholm/10172016/TYPOLOGY_OF_SEs_in_SK_revise.pdf ,(11.05.2017)

Big Lottery Fund, https://www.biglotteryfund.org.uk/about-big (01.06.2017)

Borzaga, Carlo; Spear ,Roger ;**Trends and Challenges for Co-Operatives and Social Enterprises in Developed and Transition Countries**, Italy,2004, s.8 http://library.uniteddiversity.coop/Cooperatives/Trends_and_challenges_for_co-operatives_and_social_enterprises_in_developed_and_transition_countries.pdf#page=151 ,(18.05.2017)

Certo, S.T., & Miller, **T. Social Entrepreneurship: Key Issues and Concepts. Business Horizons,** 51(4), 2008, ss. 267–271.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı; **Sektörel Yatırım Alanlarında Genç İstihdamının Desteklenmesi Hibe Programı Hibe Başvuranları İçin Rehber**, Ankara, 2012

Canadian Task Force on Social Finance, **Mobilizing Private Capital for Public Good,** MaRS Publishing, 2010, s.32

Canada-Government Grants and Financing, http://canadabusiness.ca/grants-and-financing/government-grants-and-financing/ (01.06.2017)

Crowdfunding, http://canadabusiness.ca/grants-and-financing/crowdfunding/ (21.05.2017), https://www.kiva.org/ (21.05.2017)

Coompanion, http://coompanion.se/english , (17.05.2017)

CASA, http://www.casaltd.com/ (10.05.2017)

Canada Business Network, http://canadabusiness.ca/, 09.05.2017

Canada Return Agency, http://www.cra-arc.gc.ca/chrts-gvng/dnrs/rgltn/dffrnc-rc-np-eng.html , (01.05.2017)

Canada Act for Return Tax http://laws-lois.justice.gc.ca/PDF/I-3.3.pdf ,(01.05.2017)

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, **Ulusal İstihdam Stratejisi ve Eylem Planları (2014-2023**), 2015,s.58

ÇSGB,Dezavantajlı Kişilerin Sosyal Entegrasyonu ve İstihdam Edilebilirliklerinin Geliştirilmesi Operasyonu, http://www.desip.org/proje-bilgileri/ (03.05.2017)

Çöpmadam, http://www.copmadam.com/tr (23.05.2017)

Denizalp, Hülya; **Toplumsal Dönüşüm İçin Sosyal Girişimcilik Rehberi**, STGM yayınları, 2. Baskı, 2009 Ankara, s.7

Dees, Gregory; **Taking Social Entrepreneurship Seriously**,2007, s24

Dees, J. G., **Social Entrepreneurship is About Innovation and Impact, not Income**; ,2003,

Dacin, P., Dacin, M., & Matear, M. Social Entrepreneurship:**Why We Don't Need A New Theory and How We Move Forward Fromhere**. *Academy of Management Perspectives*, 2010, ss.38-57.

Dees, J.G. "**The meaning of 'social entrepreneurship", Centre for Advancement of Social Entrepreneurship (CASE**), Fuqua School of Business, Duke University, Durham, NC,1998,

Dees, J.G. "**The meanings of 'social entrepreneurship",** working paper, Stanford University, Stanford, CA. ,2001

Drucker, P. F. "**Innovation and Entrepreneurship**" an E-Book from Collins Business, Harper Collins Publishers, 1960,

Drake, D. "What's in store for crowdfunding and angel investors", *Forbes,* OECD CFE/LEED, 2014 Canada, s. 15

Doeringer, Matthew F.; **Fostering Social Enterprise: A Historical And International Analysis,** Duke Journal Of Comparatıve & Internatıonal Law, s. 292

European Commission, **Employment and Social Innovation Program**, http://ec.europa.eu/social/easi , (11.05.2017)

Engelli ve Eski Hükümlü Çalıştırmayan İşverenlerden Tahsil Edilen İdari Para Cezalarını Kullanmaya Yetkili Komisyona Dair Yönetmelik

Engelli ve Eski Hükümlülere Yönelik Proje Desteği Başvuru Rehberi 2016/2, http://www.iskur.gov.tr/TabId/189/ArtMID/1139/ArticleID/474/%C4%B0%C5%9EKUR-Engelli-%C4%B0stihdam%C4%B1-%C4%B0%C3%A7in-Projelerinizi-Bekliyor.aspx (03.05.2017)

Ersen ,Tevfik Başak; Kaya Derya; Meydanoğlu,Zeynep ;**Sosyal Girişimler ve Türkiye, İhtiyaç Analizi Raporu**, TÜSEV Yayınları, Baskı No:50, 2010, s. 7

Estrin, Saul; Mickiewicz, Tomasz; Stephan, Ute; **Human Capital in Social and Commercial Entrepreneurship,** Elsevier, Journal of Business Venturing, UK 2016, s. 452

European Social Enterprise Law Association,ss. 39-48 https://esela.eu/wp content/uploads/2015/11/legal_mapping_publication_051015_web.pdf ,(19.05.2017)

Evde Çocuk Bakım Hizmetlerinin Geliştirilmesi Projesi, http://evdecocukbakimi.net/index.php?type=page&id=3 (03.05.2017)

FarmWork, http://www.ic.gc.ca/app/ccc/srch/nvgt.do?lang=eng&prtl=1&sbPrtl=&estblmntNo=234567166399&profile=cmpltPrfl&profileId=2281&app=sold&searchNav=F , (08.05.2017)

Futurpreneurs of Canada ,http://www.futurpreneur.ca/en/resources/social-purpose-business/articles/choosing-a-legal-structure-for-social-purpose-business/ ,(02.05.2017)

Frank, P. M. **Nonprofit Versus For-Profit Entrepreneurship: An Institutional Analysis. The Philantrophic Enterprise.** Working Paper 6, 2002

Gibb, A.A. "**The Entrepreneur as the Core Competence of the Firm**"; European Forum for
Management Development Entrepreneurship Bulletin, Brussels 2005

Güler; Burcu Kümbül, **Yoksullukla Mücadelede Sosyal Girişimcilik: Ashoka Üyelerinden Sosyal Yenilikçi Örnek Uygulamalar, 2011,**

Global Employment Trends for Youth, International Labour Office; Geneva 2015, s.15 http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/---publ/documents/publication/wcms_412015.pdf , (30.05.2017)

G20 Deklarasyonu, https://www.tobb.org.tr/Sayfalar/Detay.php?rid=20602&lst=MansetListesi ,(29.05.2017)

Görün, M.; Kara, M.; **Kentsel Dönüşüm ve Sosyal Girişimcilik Bağlamında Türkiye'de Kentsel Yaşam Kalitesinin Artırılması**, Yönetim Bilimleri Dergisi, 8:2,2010, s. 148,

Gürsel, Seyfettin; Kolaşin-Uysal, Gökçe; **İstihdamda Dezavantajlı Grupların İşgücüne Katılımını Artırmak,** Betam Yayınları,2010, s.1

Güler- Kümbül, Burcu; **Sosyal Girişimciliği Etkileyen Faktörlerin Analizi,** D.E. Ü. Doktora Tezi, 2008, ss. 87-96

GSEN, http://www.gsen.global/,(23.05.2017)

Howard Rothmann Bowen; **Social responsibility of the Businessman**. New York: Harper & Row. 1953

Huysentruyt, Marieke; **Women's Social Entrepreneurship and Innovation,** OECD Local Economic and Employment Development (LEED) Working Papers, 2014/01, OECD Publishing, s. 15

Imagine Canada,http://www.imaginecanada.ca/who-we-are 19.05.2017

İrengün, Oğuzhan; Arıkboğa Şebnem; **The Effect of Personality Traits On Social Entrepreneurship Intentions: A Field Research**, Elsevier, ScienceDirect, İstanbul 2015,ss. 1186-1188

Innov8, https://www.innov8social.com/2015/01/social-enterprise-in-south-korea-5-facts ,(17.05.2017)

İş Kanunu, RG. 10.06.2003-25134

Janelle,Kerlin A.; **Social Enterprise: Global Comparison**,Tufts University Press, UPNE, Lebanon 2009,ss.138-139

Juratri, http://www.juratri.fr/ ,(20.05.2017)

Karadeniz, Esra; **Türkiye'de ve Bölgeler'de Girişimcilik,** GEM 2014 Raporu,s.9 http://www.kosgeb.gov.tr/Content/Upload/Dosya/Mali%20Tablolar/GEM-2014.pdf (29.05.2017).

Kalkınma Bakanlığı Onuncu Kalkınma Planı, Öncelikli Dönüşüm Programları,1. Grup Eylem Planları Bilgi Notu, 2014, s,1 http://www.kalkinma.gov.tr/Documents/OD%C3%96P-06112014-Onuncu%20Kalk%C4%B1nma%20Plan%C4%B1%20(2014-2018)%20%C3%96ncelikli%20D%C3%B6n%C3%BC%C5%9F%C3%BCm%20Programlar%C4%B1%201%20Grup%20Eylem%20Planlar%C4%B1%20Bilgi%20Notu.pdf (19.05.2017)

Kalkınma Bakanlığı, **Onuncu Kalkınma Planı**, Ankara 2013, s. 164

Kaletsky, A. Capitalism 4.0: **The Birth of a New Economy in the Aftermath of Crisis New York: PublicAffairs**, 2010.

Keijzers, G., **The Transition to the Sustainable Enterprise**. J. Clean. Prod. 10, 2002. ss. 349-359**.**

KEDV, http://www.kedv.org.tr/(23.05.2017)

Kimbu, Nsom Albert; Ngoasong, Zisuh Michael; **Women as Vectors of Social Entrepreneurship**, Elsevier, ScienceDirect, 2016 UK, s.66

KoSEA, Background for Fostering Social Enterprises,http://www.socialenterprise.or.kr/eng/info/act.do ,(13.05.2017)

Korean Social Enterprise, http://www.sewf2014.org/en/?page_id=45 ,(17.05.2017) http://www.socialenterprise.or.kr/eng/info/example.do ,(18.05.2017)

Lauzikas, M., Cernikovaite,M.E, The Model Of Social Innovations in the Emerging Market of Lithuania, Intelektine Ekonomika, 2011, ss.388-400

Laville,Jean-Louis , Levesque, Benoit ;Mendell, Marguerite; **Social Economy: Building Inclusive Economies**, OECD 2007, ss.247-248

MaRS,http://marsinnovation.com/about/ ,(02.05.2017)

Mair, J., & Martí, I. **Social Entrepreneurship Research: A Source Of Explanation, Prediction, And Delight.** Journal of World Business, 41(1), 2006, ss. 36–44.

Martin, R. and S. Osberg **"Social Entrepreneurship: The Case for Definitions", Social Innovation Review,** Vol. 5, No. 2, (2007), ss. 28-39.

Mendell, M. and R. Nogales; **Social Enterprises in OECD Member Countries: What are the Financial Streams?,**2009

Marchese, Marco; **OECD Entrepreneurial Activities in Europe - Finance for Inclusive Entrepreneurship,** OECD Employment Policy Papers, No. 5,**OECD Publishing 2014,** s.15

Mori, Neema; Fulgence, Katherine; **2nd EMES International Conference on Social Enterprise,** *EMES*, Italy 2009, s. 5

Muñoz, Pablo; Kibler, Ewald; **Institutional Complexity and Social Entrepreneurship: A fuzzy-set Approach,** Elsevier, Journal of Business Research, 2015, s.1315

Nicholls, A., The legitimacy of social entrepreneurship: reflexive isomorphism in a pre-paradigmatic field. Entrep. Theory Pract. 34 (4), 2010, ss. 611–633.

Nga, J., & Shamuganathan, G. **The Influence Of Personalitytraits And Demographic Factors On Social Entrepreneurship Startup Intentions.** Journal of Business Ethics, 2010 ss.259-282.

Noya, Antonella; Clarence, Emma; **Entrepreneurial Activities in Europe - Social Entrepreneurship**, OECD Employment Policy *Papers*, No. 3, OECD Publishing.2013, s.5

O'Connor, Pauline; **The New Regulatory Regime for Social Enterprise in Canada: Potential Impacts on Nonprofit Growth and Sustainability,** 2014, s. 16

OECD LEED, **Forum on Social Innovations**, **2000,** http://www.oecd.org/cfe/leed/Forum-Social-Innovations.htm , (01.05.2017)

OECD, **SMEs, Entrepreneurship and Innovation**, 2010, s.205

OECD/The European Commission; **The Missing Entrepreneurs: Policies for Inclusive Entrepreneurship in Europe,** OECD/European Union, 2013, s. 2

OECD/European Union, **Policy Brief on Social Entrepreneurship**, **Entrepreneurial Activities in Europe,** Publications Office of the European Union, Luxembourg 2013, s.5 OECD, SMEs, Entrepreneurship and Innovation, 2010 s. 191

Over 55 (Londra), http://www.ic.gc.ca/app/ccc/srch/nvgt.do?lang=eng&prtl=1&sbPrtl=&estblmntNo=234567007202&profile=cmpltPrfl&profileId=2281&app=sold&searchNav=F ,(08.05.2017)

Peredo, A.M., Mclean, M.; **Social Entrepreneurship: A Critical Review Of The Concept, Journal Of World Business**, 41, 2006, ss.56-65.

Petrella, Francesca; Richez Nadine; Battesti, Lucie Bruis; Maisonnasse, Julien; Meunier, Nicolas; **National Report on Third Sector Barriers in France**, European Union, Brussels 2016,s.7

http://thirdsectorimpact.eu/site/assets/uploads/documentations/tsi-narional-report-on-challenges-for-the-third-sector-in-france/TSI-National-Barriers-Report-No.-4-France.pdf (19.05.2017)

Pirson, Michael; **Social Entrepreneurs as the Paragons of Shared Value Creation? A Critical Perspective,** Fordham University Schools Of Business,Working Paper, 2011/1, s1

Pirson, Michael; **Social Entrepreneurship: A Blueprint for Humane Organizations?** ss. 252-254, http://ssrn.com/abstract=1535167 (17.05.2017)

Praszkier, R., Nowak, A.; **Social Entrepreneurship: Theory And Practice, New York**, Cambridge University Press, 2012

Porter, M., & Kramer, M.. The Big Idea: **Creating Shared Value. Harvard Business Review, January-February(1), 2011, ss. 1-17.**

Rahdari, Amir; Sepasi, Sahar; Moradi, Mohammad; **Achieving Sustainability Through Schumpeterian Social Entrepreneurship: The Role of Social Enterprises**, Elsevier, Iran 2016 ,s .348

Ruebottom, T. ;**The Microstructures Of Rhetorical Strategy İn Social Entrepreneurship: Building Legitimacy Through Heroes And Villains**. Journal of Business Venturing, 28(1), ,2013, ss. 98–116.

Santos, F.M., **A positive theory of social entrepreneurship.** J. Bus. Ethics 111 (3), 2012, ss.335–351.

Sharir, M. ve Lerner, M. (2006). **Gauging the Success of Social Ventures Initiated by Individual Social Entrepreneurs. Journal of World Business**. ss. 41: 6-20.

Steinerowski, A., Jack, S., & Farmer, J. ;**Who are the socialentrepreneurs and what do they actually do? Babson** CollegeEntrepreneurship Research Conference (BCERC). *Frontiers ofEntrepreneurship Research*, *28* (21), 2008.

Thompson, J.;**The world of the social entrepreneur**. *Inter-national Journal of Public Sector Management*, *15*(5), 2002, ss. 412-431.

Teasdale, S., Lyon, F., Baldock, R., 2013. **Playing with numbers: a methodological critique of the social enterprise growth myth**. J. Soc. Entrepreneursh. 4 (2),ss. 113-131.

Social Enterprise Week, http://www.socialenterprise.or.kr/eng/self/SocialEnterpriseWeek.do ,(17.05.2017)

Schoof, Ulrich; **Stimulating Youth Entrepreneurship: Barriers and incentives to enterprise start-ups by young people**, International Labour Office, Geneva 2006, s. 26

Shapiro, Ruth A.; **The Real Problem Solvers : Social Entrepreneurs in America**, Stanford Business Books, Ebsco Publishing, U.S. 2013, s. 3

Sarıkaya, Muammer; **Üçüncü Sektörde Yönetsel ve Kavramsal Dönüşüm**: **Sosyal Kâr Amaçlı Örgütler**, C.Ü. ik. İd. Bil. Dergisi Cilt 11, sayı 1, 2010, s. 87

Sekliuckienea, Jurgita; Kisieliusb, Eimantas; **Development of Social Entrepreneurship Initiatives: A Theoretical Framework**, Elsevier, Science Direct, Procedia - Social and Behavioral Sciences, Litvaunia 2015, s.1015

Smith ,Frank Villeneuve; Temple.Nick; **State of Social Enterprise UK, Leading The World in Social Enterprise**, Santander, 2015, s.4

Social Enterprise Classification, http://www.4lenses.org/setypology/classification (13.05.2017)

Social Enterprise Promotion Act ,SK 2007, http://www.ilo.org/dyn/natlex/docs/ELECTRONIC/78610/84122/F-684569511/KOR78610%20Eng%202012.pdf , (17.05.2017)

Social Investing in the UK,https://www.gov.uk/government/publications/social-investment-and-social-entrepreneurship-in-the-uk/social-investing-in-the-uk (01.06.2017)

Social Enterprise in the UK, ss.5-20 https://www.britishcouncil.org/sites/default/files/social_enterprise_in_the_uk_final_web_spreads.pdf, (24.05.2017)

Social Enterprise UK, **Impact Report, SEUK Publishing,** 2016, s.4

Spear Roger; Aiken Mike; Noya Antonella; Clarence Emma; **Boosting Social Entrepreneurship and Social Enterprise Creation in the Republic of Serbia**, OECD Local Economic and Employment Development (LEED) Working Papers, 2013/12, OECD Publishing, s. 89

Schwab Vakfı, http://www.schwabfound.org/ ,(21.05.2017)

Social Innovation Generation, http://www.sigeneration.ca/about-us/ (17.04.2017)

Social Enterprise Academy, http://www.socialenterprise.academy/scot/programmes-prospectus (02.06.2017)

Social Enterprise Council, http://secouncil.ca/index.php/about/ (15.04.2017)

Social Enterprise Conference, http://secouncil.ca/index.php/canadian-conference-on-social-enterprise/ 15.05.2017

Social Enterprise World Forum, http://www.sewf2014.org/en/ (17.05.2017)

Micro Credit Summit Campaign, https://stateofthecampaign.org/data-reported/ (26.03.2017)

Sosyal Girişimcilik Platformu, http://sogip.org/(22.04.2017)

Sosyal Girişimci Genç Liderler Akademisi http://www.sogla.org/ (21.03.2017)

Social Franchising Cooperative, http://www.socialfranchising.coop/ (10.05.2017)

Social Value Portal, https://socialvalueportal.com/legislation/ 01.06.2017

Sweden Social Security Institution, http://www.government.se/how-sweden-is-governed/ (15.04.2017)

Şeker, Mustafa; **Sosyal Girişimciliğin Artan Önemi ve Bir Araştırma**, Marmara Üni, Y.lisans Tezi, İstanbul 2012, s.54

The Canadian CED Network, https://ccednet-rcdec.ca/en (11.05.2017)

Touboul, Samuel; Roulet, Thomas; **How to Turn Entrepreneurs into Social Entrepreneurs? A Challenge for Developing Countries**, Journal of Social Business, France, s. 73

Toplum Yararına Program Genelgesi

Thomson Reuters Foundation, http://poll2016.trust.org/ (21.05.2017)

TÜİK, Haber Bülteni, İşgücü istatistikleri, 2016 Türkiye İş Kurumu; Danışmanlık, http://www.iskur.gov.tr/tr-tr/isarayan/danismanlik.aspx

Türkiye İş Kurumu, 10 Soruda İşbaşı Eğitim Programı, http://www.iskur.gov.tr/Portals/0/Duyurular/10_soruda_isbasi_egitim_programi.pdf

Türkiye İş Kurumu; İşsizlik Sigortası, http://www.iskur.gov.tr/tr-tr/isarayan/issizliksigortasi.aspx

Türkiye İş Kurumu Kanunu

Türkiye İş Kurumu Stratejik Plan (2013-2017), http://www.iskur.gov.tr/tr-tr/kurumsalbilgi/raporlar.aspx#dltop

Türkiye İş Kurumu; **2015 Yılı İşgücü Piyasası Araştırması Sonuç Raporu**, Ankara 2015

Türkiye İş Kurumu; Genel Kurul Kararları, http://www.iskur.gov.tr/tr-tr/kurumsalbilgi/raporlar.aspx#dltop

UNESCO, **2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri**; http://unesco.org.tr/dokumanlar/duyurular/skh.pdf (07.05.2017)

UNDP, **Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri** http://www.tr.undp.org/content/turkey/tr/home/sustainable-development-goals.html (07.05.2017)

UNDP, İstanbul Bilgi Üniversitesi, **Büyüyen Kapsayıcı Piyasalar: Türkiye'de Sosyal Girişimcilik Örnekleri**; http://www.iicpsd.undp.org/content/dam/istanbul/docs/B%C3%BCy%C3%BCyen-Kapsay%C4%B1c%C4%B1-Piyasalar-T%C3%BCrkiyede-Sosyal-Giri%C5%9Fimcilik-Vakalar%C4%B1-2012.pdf (03.06.2017)

UNDP, http://www.esensee.org/project.php?l=fr , (18.05.2017)

Ulusal İstihdam Stratejisi; RG. 30.05.2014-29015

UİS,İzleme ve Değerlendirme Kurulu, **4. İzleme ve Değerlendirme Kurulu Toplantısı Mevcut Durum Raporu,**Ankara 2016, s.54, http://www.uis.gov.tr/media/1390/ek-1-u%C4%B0s-4-%C4%B0dk-mevcut-durum-raporu-1582016.pdf **,**(30.05.2017)

Verto, http://socialenterprisefund.ca/?page_id=32 (08.05.2017)

Wu, Jie; Zhuo, Shuaihe; Wu, Zefu; **National Innovation System, Social Entrepreneurship and Rural Economic Growth in China,** Elsevier, Technological Forecasting & Social Change Journal, China 2016, s.4

Y20-2015 Türkiye Zirvesi, http://www.ycdc.org.tr/timeline/2015-turkiye-zirvesi/(28.05.2017)

Yıllara Göre Engelli Memur İstihdamı Tablosu, http://www.dpb.gov.tr/tr-tr/istatistikler/engelli-personel-ve-omss-istatistikleri , (30.05.2017)

Yunus, M. **Creating a world without poverty: Social business and the future of Capitalism,**1st ed., United States: PublicAffairs, 2007

ÖZGEÇMİŞ

Tuğba BOZLAR, 1988 yılında İzmir'de doğmuş, 2011 yılında Orta Doğu Teknik Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü'nden mezun olmuştur. 2013 yılında memuriyete atanmış; 2014 yılında Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü Dış İlişkiler ve Projeler Dairesi Başkanlığı'nda İstihdam Uzman Yardımcısı olarak göreve başlamıştır. İlgili dairede çeşitli ulusal ve uluslararası projeler ile uluslararası organizasyonlarda görev alan Tuğba BOZLAR, İngilizce bilmektedir.